

MASTEROPPGAVE

Emnekode: KL360E

Navn / kandidatnr.: 6

Politiets oppfølging av pårørende etter selvmord og hendelser med mange døde.

Dato: 02.12.2019

Totalt antall sider: 93

Forord

Jeg er takknemlig for at jeg har fått muligheten til å gjennomføre studiet «Master i samfunnsikkerhet og kriseledelse» ved Nord Universitet. Det har vært noen utfordrende år, som nå avsluttes med denne oppgaven.

Selv om jeg har gjennomført tilnærmet hele studiet på min fritid, har det vært helt avgjørende at min arbeidsgiver Vest Politidistrikt har tilrettelagt for meg der det har vært nødvendig. Det har arbeidsgiver gjort på en forbilledlig måte. Jeg vil videre takke min veileder førsteamanuensis Özlem Simsekoglu, PhD, som har gitt meg mange, gode og helt nødvendige råd og innspill gjennom arbeidet med oppgaven.

Å være student i tillegg til å ha tre barn er en krevende oppgave. Det ville vært helt umulig å kunne gjennomført denne oppgaven uten støtte, forståelse og motiverende ord fra dem. Takk Matheo, Rositha og Anthony.

Til slutt vil jeg med ærefrykt og ydmykhet takke de utrolig gode og vakre menneskene som satte av sin tid til meg gjennom intervjuene. Uten dere hadde det ikke blitt noen oppgave. Til mine kollegaer i politiet vil jeg si at det står enorm respekt av at dere velger å la dere intervjuet så åpent og ærlig om en tematikk som dere vet vil ha fokuset på mye av det politiet ikke er gode på. Jeg vet at dere er stolte av å jobbe i politiet, og jeg vet at dere gjør hva dere kan for å gjøre det lettere for de som har opplevd å miste noen. Det gjør meg enda mer ydmyk.

Til alle dere som har mistet noen, og som har hatt det vondt og vanskelig i lang tid. Jeg vet ikke hvilke ord som kan veie opp for min takknemlighet ovenfor deg. Du har invitert meg inn i ditt hjem. Du invitert meg inn i hjerte ditt. Jeg kan bare ane hvor mye det må ha kostet for deg å slippe en fremmed så tett innpå. Jeg håper at tiden som har passert, og tiden som kommer er en venn, som gjør at livet blir mer og mer godt å leve. Jeg har gjennom alle opplevd hvor krevende det er å miste noen helt uforberedt, og det forsterker bare at sorg er kjærlighetens pris. Takk.

Øygarden 02. desember 2019

Geir Knarvik Fjeldstad

Sammendrag

Noe av det mest krevende som skjer i ett mennesket sitt liv, er når noen av de vi elsker mest av alt, blir brått og brutalt revet bort fra oss gjennom uventede og traumatiske dødsfall. Det er umulig å forberede seg på at noe slikt skal skje, da det ofte er utenkelig at vi skal miste våre kjære brått og brutalt. Når noen dør har politiet viktige oppgaver ovenfor de pårørende. Politiet skal sørge for å være et bindeledd mellom de pårørende og den døde, i den henseende at politiet sitter med faktainformasjon om det som har skjedd. Det er lovpålagt at pårørende skal ha en kontakt i politiet når det har skjedd et dødsfall. Likevel er det ikke alltid slik at alle pårørende får en fast person å forholde seg til i politiet. Derfor kan det tenkes at politiet sin oppfølging av pårørende ikke er helt lik ovenfor alle som har mistet noen. Når det viser seg at ikke alle pårørende har en fast person å forholde seg til, vil det også kunne bidra til at ikke alle får den samme informasjonen som de trenger for å kunne håndtere sorgen på en god måte. Oppgavens problemstilling er derfor «*Hvordan er politiets oppfølging av pårørende etter store ulykker og terror med mange døde, og etter enkeltdødsfall som selvmord?*» For å svare på denne problemstillingen, ble det gjennomført intervjuer med fire pårørende etter selvmord og tre pårørende etter hendelser med mange døde, samt tre erfarne fra politiet. For politiet er håndteringen av dødsfall og oppfølging av pårørende en samfunnsoppgave, mens for de pårørende er dødsfallet en hendelse som endrer livet for alltid.

Funn fra undersøkelsen viser at både politiet og pårørende synes at oppfølgingen etter terror og ulykker med mange døde, er veldig god. Her får alle pårørende en fast pårørendekontakt som de har kontakt med så lenge det er behov. Gjennom pårørendekontakten får de den informasjon de trenger, mottatt til de tidspunktet de selv ønsker å motta det på. Dette viser seg er veldig viktig for de pårørende for deres håndtering av sorgen. Den faktainformasjonen de hele tiden får, gir dem svar på det som faktisk skjedde. Da slipper de å ha fantasier og tanker om hva de tror har skjedd. Det er lettere å forholde seg til. Videre funn viser at pårørende etter selvmord ikke får en fast pårørendekontakt å forholde seg til. De får heller ingen informasjon, med mindre de etterspør dette selv. Derfor sliter de mye mer med tanker og fantasier om hva som skjedde, fordi de ikke har noe faktainformasjon å forholde seg til. De opplever det som svært krevende å måtte etterspørre informasjon fra politiet, og føler dette er svært hemmende i deres håndtering av sorgen.

Andre funn viser at det er manglende kompetanse i politiet om det å gi et dødsbudskap, og det å ha kunnskap om sorg og hvilken påvirkning politiet har i pårørende sin håndtering av sorg.

Innholdsfortegnelse

Forord	i
Sammendrag	ii
Innholdsfortegnelse	iii
Figurliste.....	v
Tabell.....	v
1.0 Innledning.....	1
1.1 Bakgrunn, motiv og formål med oppgaven	1
1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål	4
1.3 Begrepsavklaringer	5
1.4 Oppgavens oppbygging	6
2 Teoretisk bakgrunn.....	6
2.1 Politiet og beredskapsprinsippene	7
2.1.1 Politiets- og samvirkeaktørers oppgaver når noen dør.....	9
2.1.2 Store hendelser med pårørendesenter.....	10
2.1.3 Pårørendekontakt i politiet.	13
2.1.4 Å gi et dødsbudskap	14
2.2 Pårørende	18
2.2.1 Sorg	18
2.2.2 Sorg ved selvmord.....	21
2.2.3 Se dødsstedet og syning av den døde	22
2.2.4 Politiet som hjelpere	23
2.3 Oppsummering	25
3 Metode.....	26
3.1 Forskningsdesign	26
3.2 Caser	27
3.3 Min rolle som forsker	28
3.4 Individuelle intervjuer	29
3.5 Dataanalyse.....	32
3.6 Reliabilitet og validitet	32
3.7 Forskningsetiske betraktninger.....	33
4 Pårørende.....	34
4.1 Melding om dødsbudskap.....	34
4.1.1 Selvmord	34
4.1.2 Terror/storulykken.....	36
4.2 Oppfølging fra politiet	38
4.2.1 Selvmord	38
4.2.2 Terror/Storulykken	39
4.3 Sorgen.....	40
4.3.1 Selvmordet	40
4.3.2 Terror/Storulykken	42
4.4 Forventninger til politiet.....	42

4.4.1	Selv mord	42
4.4.2	Terror/Storulykken	44
4.5	Hva betyr dette i forhold til teori og litteratur?	45
4.5.1	Dødsbudskap	46
4.5.2	Oppfølging fra politiet	47
4.5.3	Sorg	49
4.5.4	Forventninger til politiet.....	49
4.5.5	Oppsummering.....	50
5	Politiet	50
5.1	Når politiet skal formidle et dødsbudskap	50
5.2	Oppfølging fra politiet	52
5.3	Sorgen	53
5.4	Politiet sin oppfølging av pårørende.....	54
5.5	Hva betyr dette i forhold til teori og litteratur?	56
5.5.1	Dødsbudskap	57
5.5.2	Oppfølging fra politiet.....	58
5.5.3	Sorg	60
5.5.4	Forventninger til politiet.....	61
5.5.5	Oppsummering	61
6	Analyse på tvers av caser	62
6.1	Dødsbudskap	63
6.2	Oppfølging fra politiet	63
6.3	Sorg.....	65
6.4	Forventninger til politiet.....	66
6.5	Oppsummering	66
7	Avslutning og konklusjon	67
	Litteraturliste	70
	Vedlegg	

Figurliste

Figur 1: Evakuerte- og pårørendeoppgaver.....11

Figur 2: To sporsmodellen for mestring av sorg.....19

Tabell

Tabell 1: Demografisk profil over intervjuobjektene i undersøkelsen.....27

Tabell 2: Funn fra intervjuene fra pårørende.....45

Tabell 3: Funn fra intervjuene fra politiet.....56

Tabell 4: De viktigste likheter og ulikheter etter funn fra intervjuene med politiet og pårørende.....62

Vedlegg 1: Informasjonsskriv til respondentene

Vedlegg 2: Intervjuguide

1.0 Innledning

De aller fleste har fått med seg terrorangrepene på Utøya og i Oslo 22. juli 2011, angrepet i In Amenas 16 januar 2013, og da et helikopter styrtet like ved Turøy 29. april 2016.

Fellesnevneren for disse er at mange mennesker døde i en og samme hendelse.

Terrorangrepene og ulykken fikk med rette enorm medieoppmerksomhet. Det ble opprettet pårørendesenter der pårørende kunne møtes i felleskap og få informasjon fra blant annet politiet. Familiene fikk pårørendekontakter og ble tett fulgt opp av politiet. I samme tidsrom fra 2011 til 2016 har det vært mange tusen mennesker i Norge som har valgt å gå i døden med å ta sitt eget liv. Dette hører vi sjelden og aldri om. Media skriver lite og veldig ofte ingenting. Det blir ikke opprettet et pårørendesenter der pårørende kan møtes. Kan det tenkes at politiet sin oppfølging av pårørende etter selvmord er likedan som etter store hendelser, selv om vi hører sjelden om det, eller er det faktisk slik at oppfølging av pårørende er ulik alt ettersom hvor mange som dør samtidig?

1.1 Bakgrunn, motiv og formål med oppgaven

Mennesker blir født, og mennesker dør. Det er en del av det å leve, og angår oss alle. I Norge har vi høy gjennomsnittsalder i forhold til andre land, men det hindrer oss ikke i å miste mange mennesker til døden av helt andre grunner enn alderdom. Når mennesker dør av andre grunner enn alderdom, og dette skjer på en måte en ikke hadde forventet gjennom sykdom og det skjer utenfor sykehus, har politiet en viktig rolle. Blant annet politiinstruksen (1990) regulerer at når noen dør utenfor sykehus, så har politiet sentrale oppgaver i forhold til identifisering og finne årsaken til at døden inntraff.

Nettopp derfor ble jeg tilkalt til et hus langt ute i distriktet et sted i Norge for mange år siden. Jeg hadde jobbet som politi et par dager, og hadde aldri tidligere hatt et politioppdrag, da jeg var heldig og fikk jobbe som politi ett år før jeg begynte på politihøgskolen. I huset hadde to jenter på 11 år funnet moren til ene jenten hengende i et tau i kjelleren. Den lokale legen hadde fått beskjeden, og tok med seg meg på vei til huset. Legen var meget stresset, og hadde nok med å håndtere seg selv. Ambulansen og nærmeste kollega var 45 minutter unna. Så der stod jeg, midt i huset på mitt aller første politioppdrag uten noe som helst opplæring. Jeg hadde en stresset lege, en kvinne som hang med et tau rundt halsen, to små jenter som var helt i fra seg og en åtte år gammel gutt på vei hjem fra skolen. Det var krevende. Jeg fikk etter en stund tak i noen gode naboer som hjalp meg med å ta hånd om barna til ambulansen kom. Jeg og legen tok hånd om kvinnen som var død. Når jeg dro fra det huset den dagen, bestemte jeg

meg for at jeg aldri noensinne skulle komme så uforberedt inn i livene til folk som nettopp har opplevd eller skal oppleve gjennom et dødsbudskap det absolutt vondeste vi mennesker kan oppleve. Det å miste de vi er aller mest glad i på en brutal og voldsom måte, uten noe som helst foranledning eller forklaring.

Gjennom senere studier og erfaring som politimann, har jeg opplevd at den kontakten pårørende har med politiet er særdeles viktig i forhold til å bearbeide sorgen på en god måte. Det er som oftest kun politiet som har faktakunnskap om dødsfallet, og denne kunnskapen trenger pårørende å vite (Dyregrov, 2002). Det er politiet som har ansvaret, etter politiloven § 27 (1995) for å iverksette og organisere innsatsen i store ulykkes- og katastrofesituasjoner. Når mange mennesker dør i slike hendelser, oppretter politiet et pårørendesenter (PBS 1, 2011). Dette senteret, som oftest blir lokalisert på et hotell, bruker politiet og andre hjelpeinstanser til å ta imot, ivareta og informere pårørende om det som har skjedd. De pårørende blir fortløpende orientert om det politiet kjenner til, og gjerne spesifikk med nærmere detaljer rundt hver enkelt av de døde ovenfor hver familie. Som pårørende i denne studien forteller, opplever de å bli godt ivaretatt på pårørendesenteret, der de stort sett får de opplysningene som er tilgjengelige. De føler de ikke mangler noe, selv om kommunikasjonen til politiet noen ganger er krevende å forholde seg til. Disse hendelsene som fører til at det blir opprettet et pårørendesenter var helt utenkelig, eller i beste fall helt usannsynlig for de fleste av oss. Like utenkelig kom dødsfallet på dem som har blitt pårørende etter at en av de som de elsket aller mest på jord, valgte å dø ved å ta sitt eget liv.

Når noen dør i selvmord, blir det ikke opprettet et pårørendesenter der pårørende kan møte politiet eller andre fra hjelpeapparatet. Selv om spørsmålene, tankene og sorgen fra de pårørende er like mange og like stor etter selvmord, er det naturlig at det ikke opprettes et slikt senter ved et enkelt dødsfall. Det betyr likevel ikke at de ikke har behov for denne oppfølgingen, for også pårørende etter selvmord trenger hjelp fra politiet (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). En undersøkelse gjort av Kari Dyregrov og Målfrid Litlere (2009) om førstehjelpenes møte med de pårørende etter selvmord, viser at førstehjelperne, som i dette tilfelle var politiet, prester og begravelsesagenter, mente at pårørende etter selvmord åpenbart trengte hjelp og støtte. Derimot så opplevde de et stort arbeidspress, og det var vanskelig å sitte dem i kontakt med andre som kunne hjelpe dem, mye på grunn av manglende organisering og oversikt over hvem som kunne hjelpe. Erfaringen var at det var i hovedsak politiet og prestene som måtte gi krisehjelp på døgnbasis. De poengterte også at det var likhetstrekk mellom pårørende etter selvmord og andre pårørende som opplevde brå død.

Førstehjelperne mente at den enkeltes sorg, krise og hjelpebehov var like stort etter et selvmord som etter en stor hendelse med mange døde.

Jeg har som politimann erfart store hendelser med mange døde, og vært på mange oppdrag der noen har tatt sitt eget liv. Erfaringen har vært at oppfølgingen fra politiet har vært ganske ulik. Min opplevelse kan enkelt beskrives at etter hendelser med mange døde, så organiserer politiet seg på en veldig god måte og gir tett oppfølging i lang tid. Der det skjer selvmord, er det tilfeldig hvordan oppfølgingen blir, og at en er mer avhengig av enkeltpersonene i politiet enn organisasjonen som helhet for at det skal bli noe oppfølging fra politiet.

En vet at pårørende trenger hjelp fra politiet, og en vet at de som mister noen i selvmord har et like stort behov for hjelp og støtte som pårørende etter store hendelser med mange døde (Dyregrov & Litlere, 2009). Når en vet dette, kan det kanskje også tenkes at politiet har en påvirkning på de pårørende sin sorg. Spesielt siden en vet hvor viktig faktakunnskap er i bearbeidelsen av sorgen. At selv de mest grufulle detaljer i faktakunnskapen er mye bedre å vite enn de fantasier vi kan lage oss over ting vi ikke vet (Dyregrov, 2002). Dette starter allerede fra når politiet formidler dødsbudskapet, til kanskje i mange år i etterkant der det tar tid å finne fakta. Denne oppgaven bygger på nettopp det. Fra når politiet kommer med det budskapet som skal forandre de pårørendes liv for alltid, til den endelige oppfølgingen fra politiet er over. Hvordan er det å gi et dødsbudskap, og ikke minst, hvordan er det å motta et? Det er her kontakten med politiet starter for de fleste, mens for noen avsluttes den også her.

Jeg som skriver, og du som leser har eller vil oppleve sorg i livene våre. Det vet vi er vondt, og det kan ramme oss alle. Det er krevende å miste noen vi elsker dypere enn vi aner, og det kjennes ekstra den dagen de ikke er her mer. Vi som ikke har en dødelig sykdom, vet ikke hvordan vi skal dø. Det er godt, og det skal vi være glade for. Likevel er det slik at ikke alle av oss blir gamle av ulike årsaker, og da sitter det noen igjen som har det vondt. Da sørger vi, og den prosessen vi da gjennomgår handler om å integrere tapet og den betydningen tapet har i livet, for dertil å finne måter å leve videre med tapet (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018). Det er mange ting som påvirker sorgen, og som kan hjelpe til å bearbeide sorgen på en god måte. Politiet er en av dem som kan påvirke en sorg ved å hjelpe de pårørende med kunnskap om hva som skjedde når deres kjære døde (Dyregrov & Dyregrov, 2017). Når det viser seg at politiet kan hjelpe i en sorg med å gi kunnskap, kan det da kanskje tenkes at politiet også bidrar til å hemme sorgbearbeidelsen om de pårørende ikke får den oppfølging og kunnskapen fra politiet som de åpenbart trenger?

Motivet med denne undersøkelsen som oppgaven bygger på, er å finne ut hvilken oppfølging politiet gir til de pårørende, og hvilken konsekvens det har for de pårørende ut ifra hvordan oppfølgingen faktisk ble. Videre hva som gjør at oppfølgingen blir slik den blir, og da spesielt med henblikk på forskjellene mellom de store hendelsene med mange døde, til enkeltdødsfallene gjennom selvmord.

Jeg ønsker med denne oppgaven å bidra til økt kunnskap om politiet sin oppfølging av pårørende etter dødsfall. Jeg ønsker å finne ut om det er tilfeldig hvordan oppfølgingen blir, og om det er helt tilfeldige ansatte i politiet som blir tildelt de ulike oppgavene, eller om det er forhåndsbestemte hvem som utfører alle oppgavene fra det viktige førstemøte gjennom et dødsbudskap, til oppfølgingen i etterkant. Påtaleinstruksen § 7A-1 (1985) regulerer at politiet skal oppnevne en kontaktperson for de etterlatte etter et dødsfall. Jeg ønsker å finne ut om dette faktisk stemmer, og om de som blir pårørendekontakter har den kunnskap og erfaring som er nødvendig. Jeg ønsker videre å bidra til å finne ut om politiet kan hemme eller fremme sorgen hos pårørende ut ifra hvordan politiet følger dem opp.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Med bakgrunn i at jeg undersøker hvordan politiet sin oppfølging av pårørende er, vil politiet være en sentral del av oppgaven her. Oppgavens begrensning går dithen at jeg ser på selve dødsbudskapet og den senere oppfølging. Jeg går i begrenset grad inn på hvordan politiet etterforsker saker med dødsfall. Dette er ikke relevant i forhold til problemstillingen, da jeg tar utgangspunkt i den informasjon som politiet kan formidle, og ikke den informasjonen politiet ikke kan formidle på grunn av taktiske og tekniske etterforskningskritt. Videre omhandler oppgaven politiet som helhet, og ikke et spesielt politidistrikt. Dette gjøres utelukkende for å sikre anonymiteten til informantene.

Det å være politiet kan mange ganger være mentalt krevende, fordi en alltid må være mentalt forberedt på det uforberedte. En kan i ene øyeblikket stå i en barnehage og dele reflekser til barna, for 5 minutter etterpå være i et hjem med en sønderknust familie fordi en fra familien har tatt sitt eget liv. Eller være på en trafikk kontroll, for deretter noen minutter senere delta i et redningsarbeid fordi et helikopter har styrtet eller fordi det er terror på norsk jord. Dette krever mye av den enkelte politi. En oppfølging starter fra de første ordene i et dødsbudskap. Når den slutter er det ikke noen fasit på, da det kan være veldig individuelt. Er oppfølgingen tilfeldig, eller er alt på plass slik at det skal gå helt fint å dele ut reflekser i ene øyeblikket, for

deretter i det neste fortelle en familie at livene deres er forandret for alltid? Jeg ønsker å se på dette, og har derfor valgt følgende problemstilling på oppgaven:

Hvordan er politiets oppfølging av pårørende etter store ulykker og terror med mange døde, og etter enkeltdødsfall som selvmord?

I tillegg til dette, har jeg også to andre forskningsspørsmål for å utdype problemstillingen:

1. *Er det hvordan dødsfallet skjedde som blir veiledende for oppfølgingen av pårørende?*
2. *Er politiets sin oppfølging av pårørende til hjelp i sorgen, eller er det en belastning?*

Ved hjelp av disse spørsmålene er formålet å finne ut hvordan politiets sin oppfølging er, for dertil å bidra til kunnskap om politiet sin kontakt med pårørende i de mest krevende situasjonen et menneske kan oppleve. Med bakgrunn i at sorgen og hjelpebehovet er like stort uavhengig av hvordan våre kjære dør i traumatiske hendelser, synes jeg det er interessant å finne ut om politiet har dette med seg i arbeidet med pårørende.

1.3 Begrepsavklaringer

I denne oppgaven snakker jeg om selvmord. Det er ikke uproblematisk, da det er et ord som er veldig vanskelig for mange å forholde seg til. De aller fleste bruker ordet selvmord, mens politiet beskriver selvmord som selvdrap. Mange pårørende foretrekker ofte ord som beskriver handlingen som for eksempel «tatt livet sitt» eller «tatt livet av seg» (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). I intervjusituasjonen har alle ord blitt brukt, men jeg vil i denne oppgaven bruke ordet selvmord da det er ordet de aller fleste bruker. Selvmord er når noen på eget initiativ velger å ta sitt eget liv. Den amerikanske psykologen E. Shneidman definerte selvmord som dette: *I vår tid, i den vestlige verden, er selvmord en bevisst, selvpåført, tilintetgjørende handling som best kan forstås som en krisetilstand hos et individ med udekkede sentrale psykologiske behov. Individet opplever krisesituasjonen på en slik måte at selvmord ses på som den beste løsningen* (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009:25).

Når politiet skal snakke med mennesker som nettopp har mistet noen kjære i en brå død, er den familien i en krise. Når det skjer store ulykker eller terrorangrep med mange døde, er i tillegg samfunnet i en krise. Politiet definerer en krise på denne måten, med bakgrunn i at krisebegrepet kan forstås på ulike måter avhengig av situasjonen, de involvertes individuelle vurderinger, forutsetninger og omstendighetene for øvrig: *En krise kan imidlertid forstås som en hendelse som har potensiale til å true viktige verdier, og svekke en virksomhets evne til å utføre sine samfunnsfunksjoner* (PBS 1, 2011:25).

For enkeltmenneske kan en krise beskrives som dramatiske og traumatiserende hendelser som påvirker enkeltmenneske på en slik måte at det normalt går utover det som enkeltmenneske vanligvis klarer å takle alene, eller ved hjelp av sosiale nettverk (Dyregrov, 2002).

Når politiet snakker med pårørende i en krise, kan det defineres som krisekommunikasjon. Målet med krisekommunikasjon er å redusere den skaden som allerede har oppstått (Coombs, 2015). Politiet definerer gjennom sin veileder for å håndtere pårørende som dette: *Når en krise oppstår, handler krisekommunikasjon om å formidle viktige og presise budskap på en mest mulig effektiv måte, under stort tidspress* (Politidirektoratet, 2014:8).

Det kan også være verdt å nevne at politiet kan bidra med psykosial hjelp ovenfor pårørende. Psykososial hjelp er en helhetlig og behovsrelatert hjelp til menneske etter en akutt oppstått krisesituasjon. Slik hjelp kan blant annet være hjelp til å få opplysninger rundt dødsfallet og stedet der det skjedde, obduksjon og syning (Dyregrov & Dyregrov, 2007.)

1.4 Oppgavens oppbygging

Oppgaven er bygget opp med at det i kapittel 2 er teoretisk rammeverk og litteratur for hva som ligger til grunn i undersøkelsen for å kunne belyse problemstillingen. I kapittel 3 beskriver jeg metoden for undersøkelsen. I kapittel 4 blir data fra pårørende etter store hendelser og etter selvmord presentert, der jeg ser dette opp mot relevant litteratur. Det samme gjør jeg i kapittel 5, der jeg presenterer data fra politiet og drøfter dette mot relevant litteratur. I kapittel 6 sitter jeg de to casene opp mot hverandre hvor viktige likheter og ulikheter blir drøftet. Bakgrunnen for at jeg først presenterer pårørende og politiet hver for seg før jeg ser på dem sammen, er at jeg ønsker at det skal bli en helhetlig og full oversikt over hva de ulike respondentene mener, før jeg diskuterer likheter og ulikheter. I kapittel 7 går jeg gjennom oppgavens svar på problemstillingen og forskningsspørsmålene. Jeg avslutter dette kapitlet med å reflektere over tanker for videre forskning.

2 Teoretisk bakgrunn

Politiet er statens sivile maktapparat. Dette er nedfelt i politiloven § 1 (1995), som fastsetter at det er staten Norge som skal sørge for den polititjenesten samfunnet har behov for. Politiet skal være ett ledd i samfunnets samlende innsats for å fremme og befeste innbyggere sin rettsikkerhet, trygghet og alminnelig velferd for øvrig. Dette gjøres gjennom forebygging, håndhevende og hjelpende virksomhet. Politiets primæroppgaver er beskrevet i politiloven § 2. Der står det at politiet skal beskytte person, eiendom og fellesgoder, verne om all lovlig virksomhet og opprettholde den offentlige orden og sikkerhet. Videre skal politiet, enten alene

eller sammen med andre myndigheter, verne mot alt som truer den alminnelige tryggheten i samfunnet. Politiet skal i tillegg yte befolkningen hjelp og tjenester i faresituasjoner. Politilovens § 27 pålegger politiet å iverksette nødvendige tiltak for å avverge fare og begrense skade i forbindelse med alle ulykke- og katastrofesituasjoner. Denne bestemmelsen innebærer at politiet har et akutt sektorovergripende ansvar for å håndtere ulykker og katastrofer i fredstid, inntil ansvaret overtas av ansvarlig myndighet i henhold til ansvarsprinsippet (PBS 1, 2011).

Med dette som bakgrunn, vil jeg videre se nærmere på de ulike beredskapsprinsippene vi har i Norge som politiet er en del av, før jeg går videre inn på politiets hjemmelsgrunnlag og oppgaver i oppfølging av pårørende etter traumatiske dødsfall. Deretter vil jeg komme inn på pårørende og hva som påvirker deres sorg når livet deres er blitt snudd opp ned i løpet av sekunder.

2.1 Politiet og beredskapsprinsippene

Når det verst tenkelig skjer med oss mennesker, har politiet en viktig rolle i livene våre. Politiet har en viktig formell rolle, men også en rolle som medmenneske. Når alt går galt i et samfunn, eller med enkeltmennesker, skal politiet alltid stå igjen som en bauta for oss som står igjen tilbake. Det må alltid være vår trygghet. Politiets samfunnsoppdrag er å forebygge og bekjempe kriminalitet, samt å skape en trygghet for befolkningen (PBS 1, 2011). I kraft av at samfunnet stadig er i endring, vil det være nødvendig at politiet i lik grad endrer seg i kraft av samfunnsendringer. Kriser, ulykker og katastrofer utgjør alvorlige samfunnsutfordringer. Ikke bare store kriser som rammer hele samfunnet, men også mindre ulykker som rammer enkeltmennesker. Slike hendelser kan enten være naturskapt eller menneskeskapt, og ofte står man med et samspill mellom organisatoriske, menneskelige og naturmessige forhold (Fimreite m.fl., 2014). For å løse dette, kreves det av politiet, enten alene eller sammen med andre, at politiarbeidet utføres effektivt med god kvalitet, at arbeidet er helhetlig, analytisk og målrettet, samt at arbeidet skal være langsiktig og strategisk. (PBS 1, 2011).

Politiet er en sentral og viktig aktør i samfunnets beredskap mot ulykker, naturkatastrofer og terror. Derfor skal politiet alltid være forberedt på at slike ting kan skje i Norge, eller med norske statsborgere i utlandet, og derfor alltid være klar for å løse dette gjennom velorganisert politiinnsats. I samarbeid med andre aktører, er det politiet som har ansvaret for den koordinerte innsatsen. Her er det helt avgjørende at politiet har en rolleforståelse og et

øvingsmønster som ivaretar samvirke med andre etater. Politiet må derfor kjenne godt til andres etaters rolle og ansvar (PBS 1, 2011). Krisehåndtering er å håndtere det uventende, når det som ikke får hende, likevel hender (Weisæth & Kjeserud, 2014). Da vil det være viktig med et beredskapsmessig samarbeid mellom politi, kommune, andre nødetater og aktører, der ansvarsområdene klargjøres og ansvarliggjøres. Informasjonsutveksling og det å ha en felles situasjonsforståelse, er viktige premisser for en god og helhetlig oppdragsløsning (PBS1, 2011). Samvirke vil på den måten kunne beskrives som i hvilken grad beredskapsaktørene standardiserer, planlegger og tilpasser sine verdiskapende aktiviteter når krisen har oppstått, og hvordan en videre får frem disse beredskapsressursene i fellesskap for å begrense skadene, og dertil oppfølgingen (Hammervoll, 2014).

For å gjøre dette på en god måte, har vi i Norge fire nasjonale beredskapsprinsipper. Disse blir av offentlige myndigheter, også anbefalt til det private næringsliv. Disse prinsippene brukes fordi det skal hjelpe til å løse kritiske hendelser på en best mulig måte (Lunde, 2014). Likevel viser det seg at prinsippene kan være krevende å utøve når krisen er et faktum (Fimreite m.fl, 2014). Tanken er at den organiseringen man har til daglig, skal være mest mulig lik den organiseringen man har når en krise oppstår. Dette kalles likhetsprinsippet (Lunde, 2014). Videre er det et prinsipp som kalles ansvarsprinsippet (Ibid). Dette prinsippet omhandler at den som har ansvaret for et fagområde i en normalsituasjon, også har ansvaret når det oppstår kriser eller andre uønskede hendelser innenfor samme fagområdet. Likhetsprinsippet og ansvarsprinsippet skal fremme oversikt, kunnskap og forståelse for alle som er involvert i en beredskapsorganisasjon, som for eksempel politiet. Det tredje prinsippet om beredskap, er nærhetsprinsippet. Dette beskriver at uønskede hendelser eller kriser, skal løses på lavest mulig nivå i organisasjonen. Hurtig beslutningstaking med minst mulig forsinkelse kan ofte være avgjørende for utfallet av det som har skjedd. (Ibid).

Etter terrorangrepet mot regjeringsskvartalet og Utøya 22 juli 2011 ble det besluttet et fjerde prinsipp som skulle ivareta samhandlingen mellom ulike etater. Samvirkeprinsippet medfører at det stilles krav til myndigheter, virksomheter eller etater, der de har et selvstendig ansvar for å sikre best mulig samvirke med relevante aktører i arbeidet med forebygging, beredskap og krisehåndtering. Dette prinsippet er blitt bærebjelken i den nasjonale offentlige beredskapen, nettopp fordi alle offentlige virksomheter som har beredskapsressurser, herunder politiet, må være sitt ansvar bevisst og gjøre dette tilgjengelig. Dette gjelder blant annet ved å koordinere planverket og innsats sammen med andre, da det har vist seg at

koordinering og effektiv kommunikasjon på tvers av etater har vært en utfordring når det har vært reelle hendelser (Lunde, 2014).

På tross av at en har disse fire beredskapsprinsippene, vil de kunne bli utfordret av de ulike krisene. Bakgrunnen er at ingen kriser følger et fast mønster, i tillegg til at de er grenseoverskridende i forhold til hvilke aktører som blir involvert. Det er krevende hvordan samvirkeprinsippet skal gå sammen med det konstitusjonelle ansvaret for krisehåndteringen. Erfaring har vist at det er ansvarsprinsippet som ofte fort blir gjeldene, og at samvirke og samhandling på tvers av etater og organisasjoner, kommer i skyggen i kraft av det konstitusjonelle hierarkiet som oppstår (Fimreite m.fl, 2014).

På samme måte beredskapsprinsippene imøtegår de store ulykkene og katastrofene, er det viktig å vite at de også gjelder når enkeltdødsfallene oppstår. Det vil det være viktig at de som har ansvaret i den daglige tjenesten, også har ansvaret når noen tar sitt eget liv, eller dør på andre måter der det bare er en eller få mennesker involvert. Dette forankrer seg også i helseberedskapsloven § 2-1 (2000), der ansvarsprinsippet er nedfelt at den som har ansvaret for en tjeneste i normaltid, også har det når det har oppstått kriser. Samtidig vil det være viktig for de pårørende å ha nærhet til de fra politiet som var på stedet der dødsfallet fant sted, eller til de som har ansvaret for etterforskningen. For at dette skal fungere på en god måte, er politiets samvirke med andre etater som spesielt helsevesenet, kommunen gjennom kriseteam, begravellesbyrå og prester essensielt for en god oppdragsløsning og god oppfølging av pårørende. Den første kommunikasjonen etter at krisen har inntruffet er spesielt viktig. Det er denne kommunikasjonen som setter tonen for resten av krisen. De første beskjedene vil alltid bli husket, og en uheldig formulering kan bli umulig å rette opp i (Aarset, 2010). På den måten kan en tenke seg at politiets første møte med de pårørende, kan lage en presedens for den resterende oppfølgingen.

2.1.1 Politiets- og samvirkeaktørers oppgaver når noen dør

I henhold til politiinstruksen § 10-6 (1990), plikter politiet å ta hånd om lik som blir funnet. Når det inntreffer kriser, katastrofer og andre uønskede hendelser som krever tap av menneskeliv, skal politiet håndtere dette raskt og effektivt. Det fordrer at det er klare ansvarsforhold internt i politiet, men og på tvers av etater gjennom samvirke. Et godt samarbeid mellom politiet og andre beredskapsaktører er en viktig og helt nødvendig forutsetning for at samfunnet som helhet kan håndtere enkeltkriser med ett dødt menneske, til

større kriser med mange døde mennesker (PBS 1, 2011). Samhandlingen på tvers av etatene ved dødsfall er basert på samvirkeprinsippet (Helsedirektoratet, 2011).

Helsepersonelloven § 36 (1999) regulerer helsevesenet sitt ansvar å underrette politiet når dødsfallet kan ansees som unaturlig. Med unaturlig dødsfall menes blant annet ulykker og selvmord. Ved slike hendelser er det både detaljer og systemer som må ivaretas av for å løse politioppgavene overfor pårørende etter dødsfall. Kontakten med pårørende vil ofte ha et akutt perspektiv, men kan og ha et perspektiv som strekker seg langt frem i tid (Helsedirektoratet, 2011).

Hvis det blir iverksatt en etterforskning, og gjerne spesielt i savnetmeldinger, vil forholdet mellom politiet og pårørende være viktig. Pårørende har et sterkt legitimt behov for å vite hva som har skjedd, og være sikker på at politiet gjør hva man kan for å oppklare hva som har skjedd med den savnede eller eventuelt den døde (Rundskriv nr 5/2004).

Kommune har ansvar for å utarbeide beredskapsplanverk for sosialtjenesten (PBS 1, 2011). Sosialtjenesteloven § 16 (2009) beskriver at kommunen plikter å utarbeide en beredskapsplan i kommunens arbeids- og velferdsforvaltning. Med dette menes det at kommunen skal gi nødvendig hjelp under ulykker og andre akutte situasjoner. I veileder fra helsedirektoratet (2016), er det beskrevet at kommunene bør ha et psykosial kriseteam.

Den norske kirke har et formelt samarbeid med politiet i redningstjenesten, og skal være forberedt på å gi støtte og omsorg til kriserammede, herunder pårørende. Rundskrivet om presters beredskap (V-7B/2005) skal sikre at det alltid er prest til beredskapstjeneste i alle av landets prostier. Oppgaver som å gi dødsbudskap etter anmodning fra politiet, er en av oppgavene beredskapstjenesten skal tilrå.

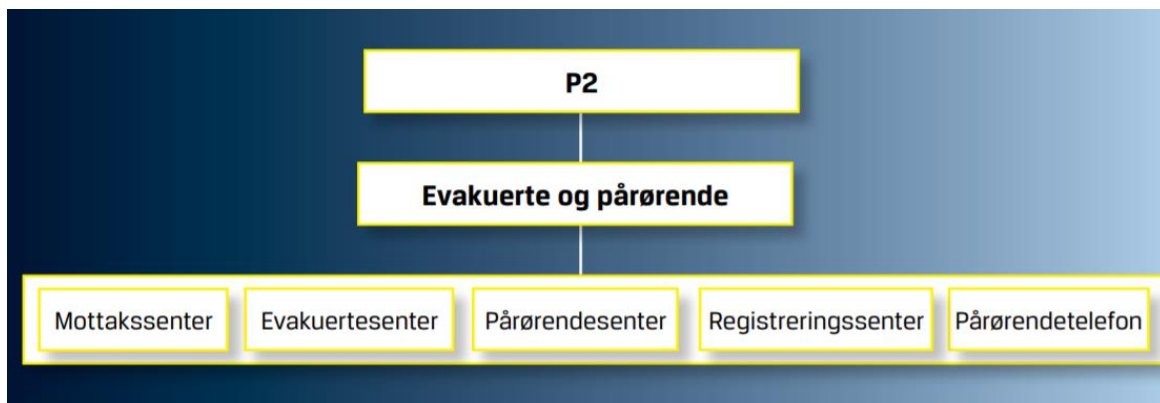
Politiet og samvirkeaktørene er sammen om oppgaven når noen dør. De overordnede kriteriene er de pårørendes behov. Oppgavene er tverrfaglig. Enten det er politi, helsepersonell eller prester, må alle være profesjonelle og kjenne på hvordan oppgaven som ligger foran utfordrer dem personlig (Stabrun, 2014). Ingen kan gjøre alt, men alle kan gjøre noe.

2.1.2 Store hendelser med pårørendesenter.

Ved større kriser og katastrofer med flere døde, vil samvirkeapparatet være betydelig større i forhold til når det er for eksempel et menneskeliv som går tapt. Politiet skal sikre at de involverte og deres pårørende blir ivaretatt på en god måte, men det er ikke ensbetydende med

at det er politiet som skal utføre alle oppgavene. For å lykkes med å håndtere et større antall evakuerte og pårørende, må spesielt samvirke med kommunen, kommunens kriseteam og andre aktører være godt og gjennomtenkt (PBS 1, 2011). Gjennom Helse- og omsorgstjenesteloven § 5-3 (2011), plikter kommunene å utføre bistand ved ulykker og akutte situasjoner som krever ekstraordinær pågang av pasienter. Det psykososiale støttarbeidet bygger på samvirke, koordinering og integrering. Dagliglivets kriser og tap, gjør at en etablerer praksis og faglighet til å håndtere de større krisene (Dyregrov, 2014).

Når politiet mottar en melding som kommer til å omfatte og berøre et betydelig antall mennesker, eller det av andre årsaker kan forventes at det vil bli stor pågang av henvendelser fra pårørende, skal oppgavene som kommer inn under evakuerte og pårørende organiseres under P2 i politimesterens stab, med de tilhørende oppgavene som figuren under skisserer.

Figur 1: Evakuerte- og pårørendeoppgaver i politiet (PBS 1, 2011)

Et mottakssenter er et senter hvor en skal ta imot et større antall evakuerte fra en hendelse. Her vil politiet få oversikt over alle involverte, samt deres identitet. Et evakuertesenter er et oppholdssted hvor en vil samle fysisk uskadde mennesker som har vært involvert i en hendelse som har skjedd. Her vil de kunne få hjelp til gjenforening med pårørende, samtale tjenester og omsorg. Et registreringscenter kan bli opprettet ved en hendelse som berører et betydelig antall mennesker, der dette senteret skal sørge for effektiv registrering av alle berørte (PBS 1, 2011).

Når det oppstår store hendelser med mange skadde og døde, vil etterlatte og pårørende ofte ha et behov for å samles for å få informasjon, støtte hverandre og få en samlet og riktig oversikt over det som har skjedd. Det vil i tillegg være et sted hvor man kan dele sine opplevelser (Helsedirektoratet, 2016). Et slikt sted som pårørende og etterlatte kan møtes, er på pårørendesenteret. Her kan de samles for å få informasjon, hjelp, omsorg og samtale tjenester

(PBS 1, 2011). Det er kommunen og potensielle ulykkeseiere som har hovedansvaret med drifte og ta hånd om evakuerte og pårørende (Politidirektoratet, 2014). Ulykkeseier kan være ulike bedrifter som er involvert i hendelsen, (PBS 1, 2011). I slike tilfeller vil det være viktig at ikke det enkelte selskap blir stående alene om ansvaret for å håndteringen av de pårørende, men at storsamfunnet er sitt ansvar bevisst og yter den bistand og hjelp som er nødvendig for å håndtere dette på en god måte (Dyregrov, 2014). Det er staten som har koordineringsansvaret på tvers av etater gjennom krisehåndteringsarbeidet (Olsen, Mathiesen & Boyesen, 2008). Politiet skal yte bistand med å gi informasjon til de fremmøtte pårørende (Politidirektoratet, 2014). For det psykososiale kriseteamet, kan driften av pårørendesenteret være en sentral oppgave (Helsedirektoratet, 2016), men de ulike oppgavene på senteret bør ledes av polititjenestepersoner med erfaring for håndtering av pårørende, eller av annet kvalifisert personell som har den nødvendige kompetansen innen krisehåndtering (Politidirektoratet, 2014).

Ved å ha et sånt senter hvor man kan samle alle som vil og har behov, unngår pårørende å bli utsatt for feilinformasjon (Aarset, 2010). Ved å samle alle på et sted, vil det være politiet som tar kontroll over den informasjonen som utgis. Alle ledere i politiet på alle nivå, har et ansvar for at den informasjonen som gis er profesjonell (Politidirektoratet, 2005).

Politiets oppgave på et pårørendesenter vil være todelt. Det ene vil være å ta hånd om de involverte pårørende. Det andre vil være å sørge for at det blir innhentet tilstrekkelig med informasjon om hendelsen. I tillegg vil en søke informasjon i en eventuell etterforskning av straffbare handlinger (Politidirektoratet, 2011). De spesifikke oppgavene på pårørendesenteret kan blant annet være å registrere personopplysninger fra pårørende, savnede eller døde. Videre vil det være å gi riktig og god informasjon til pårørende som har møtt opp på senteret, herunder varsling av dødsbudskap. Politiet vil også kunne etablere vakt hold, og skjerme de pårørende mot media og befolkningen for øvrig (PBS 1, 2011). Media skal ikke ha tilgang til pårørendesenteret (Helsedirektoratet, 2016).

For å ha god informasjonsflyt mellom politiet og pårørende, bør det legges vekt på hyppige oppdateringer. De pårørende vil hele tiden vente på ny informasjon, og ved hyppige og avtalte tidspunkter, kan dette dempe uro hos de pårørende. Tidlig i hendelsens fase etter at pårørendesenteret er opprettet, kan det være gunstig å ha oppdateringer ovenfor de pårørende hver time. Dette vil være viktig i den psykososiale støtten og omsorgen de pårørende vil ha behov for (Helsedirektoratet, 2016). Ola Bøe-Hansen i Heier og Kjølberg (2013) sier det vil

være sentralt å ha bare en som kommer med informasjonen når det er felles informasjon som skal gis. Informasjonen vil i da i større grad bli entydig, samstemt og koordinert. Det vil være viktig at informasjonen kommer først gjennom politiet, og ikke gjennom media.

For at et slikt samvirke på pårørendesenteret skal fungere, er organisering og rolleavklaring avgjørende. Dette må fremgå av planverk, og det må være øvet på (Helsedirektoratet, 2016). Like fullt er det ikke alltid slik at planverket alltid tar høyde for alle momenter i en krise, men med et godt planverk vil krisen være mer håndterbart (Coombs, 2015). Øvelser skal bidra til at samvirke tilegner seg kunnskap og ferdigheter (Løvik, 2010), slik at de aktivt kan delta i situasjoner som når et pårørendesenter har blitt opprettet.

2.1.3 Pårørendekontakt i politiet.

Pårørende som opplever noe av det mest krevende i sitt liv, der alt er kaos og står på hodet, vil trenge politiet. De pårørende har et sterkt og legitimt behov for å vite hva som har skjedd når noen av deres kjære er døde av omstendigheter som krever politiets innsats for å finne ut årsaken til at døden har inntruffet. De pårørende vil ha visshet i at politiet gjør det som er mulig, og bruker de ressurser som er nødvendig for å oppklare årsaken til dødsfallet.

Kontakten mellom pårørende og politiet, og hvordan den kontakten utøves, vil være helt sentral for forholdet mellom dem. Tillitt kan skapes, og tillitt kan brytes. Et åpent og godt forhold til pårørende, vil kunne bidra til at tillitt skapes ved at pårørende får den informasjon og trygghet de trenger. I tillegg vil et åpent og ærlig forhold kunne sørge for at politiet får rask og god tilgang til informasjon som de trenger fra de pårørende (PBS 1, 2011). Å være en hjelper som for eksempel politiet er, vil man kunne bli påvirket av de pårørendes krise. Når politiet i tillegg har et ansvar for å støtte og hjelpe de pårørende, vil det være helt nødvendig å være forberedt på kontakten med de pårørende. Kunnskap og erfaring er to viktige element i det å være forberedt (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018).

Alle politidistrikt skal ha pårørendekontakter. Dette er hjemlet i påtaleinstruksen § 7A-1 (1985), der det er beskrevet blant annet at politiet skal oppnevne en kontaktperson for de etterlatte. Pårørendekontakten skal blant annet ha ansvaret for at de etterlatte får den informasjon de har krav på etter § 7-6 i samme lov.

Pårørendekontakten skal bli satt inn i arbeid med pårørende så snart som praktisk mulig, men senest når den akutte fasen er over, og det ikke er lenger muligheter for å redde liv (PBS 1, 2011). Det vil være viktig å etablere pårørendekontakter i den akutte fasen, slik at oppfølgingen av de pårørende blir sikret på kort og lang sikt. Pårørendekontakten bør

samarbeide med helse- og omsorgstjenesten i den berørte kommunen, slik at oppfølgingen skjer i samvirke med disse (Helsedirektoratet, 2016). Andre samarbeidsaktører som det vil være naturlig å samarbeide med, kan være prest, imam, forstander i tros- og livssynsamfunn, arbeidsgiver eller skoler (Politidirektoratet, 2014). Pårørende kontakten skal holde de pårørende orientert om hvordan situasjonen er, og innhente nødvendig informasjon fra dem. Denne informasjonen kan være viktig i forhold til å finne og identifisere antatt omkomne (PBS 1, 2011).

De som skal være tiltenkt rollen som pårørende kontakt må være polititjenestepersoner som er godt motivert, samtidig som de må være særskilt egnet til oppgaven med å håndtere pårørende. De skal støtte noen som kanskje er i sin absolutte største krise, og må derfor selv være mentalt forberedt på hva en møter, og ha evnen til å forholde seg rolig og trygg i kaotiske situasjoner. De må ha evnen til å kommunisere med ulike mennesker, og har respekt for andre kulturer, religion og legning. Det vil være viktig at de er empatiske polititjenestepersoner, som er strukturerte og har evne til å motivere andre mennesker (Politidirektoratet, 2014).

2.1.4 Å gi et dødsbudskap

Når mennesker dør, er det noen som må fortelle den beskjeden til de pårørende til den døde. Det er en krevende oppgave. Budskapet som skal formidles er rått og brutalt, fordi en vet at nå skal en familie få en beskjed som vil endre dem for alltid. Selv om vi alle vet at vi er dødelige, så kommer plutselige dødsfall på oss helt uforberedt når de vi er tettest knyttet til, brått blir revet bort (Stabrun, 2014). Atle Dyregrov (Dyregrov og Dyregrov, 2012) har gjennom mange år møtt mennesker i sorg som ofte har fått budskapet om at deres kjære er død, presentert på en slik måte at det kan ha utgjort et sekundært traume hos de pårørende. Studier med pårørende har vist at det er måten dødsbudskapet ble formidlet på, og hvor hurtig de fikk vite beskjeden som var det viktigste. Det er viktigere hvordan budskapet formidles, enn av hvem (ibid). Hvor fort dødsbudskapet varsles, er enda viktigere i vår tid, da media og sosiale media spre nyheter raskt. Det haster å få gitt beskjed, og derfor skal det varsles raskest mulig (Stabrun, 2014)

Politiinstruksen § 10-6, 2 ledd (1990) befester at politiet har en plikt til å underrette eller sørge for at pårørende blir underrettet om dødsfallet ved funn av lik, og det kan skyldes en ulykke, kriminelle handlinger eller andre alvorlige hendelser. Når dødsbudskapet skal formidles, kreves det at politiet har så mye informasjon som mulig. Informasjonen må være

riktig, og ikke basert på antakelser. Imidlertid kan det være slik at politiet må foreta varsling av pårørende uten at det ligger sikker identifisering til grunn. Er det noen som er savnet, og det blir funnet en død person i tilknytning til der personen er savnet fra, kan politiet formidle til de pårørende at det er grunn til å tro at det er den savnede som er funnet død (Stabrun, 2014). Uansett hvilken fremgangsmåte av formidling av dødsbudskap som gjøres, så vil det potensielt være en traumatiserende situasjon for de pårørende. Det er en situasjon som kan brenne seg fast og gi langvarige plager om dødsbudskapet blir fremlagt på en lite god måte. På den annen side kan det i beste fall bli en situasjon som huskes med vemod (Dyregrov & Dyregrov, 2012).

Politiet skal bidra med trygghet. En forutsetning for trygghet er at innbyggere føler tillitt til politiet. Dette tillitsforholdet skapes først og fremst mellom politiet og innbyggere når de møtes direkte (Rønneberg, 2011). Kunnskap og erfaring gir trygghet i møte med mennesker i krise (Røkholdt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018). Ordene som benyttes når dødsbudskapet gis, vil derfor være viktig for å dempe den traumatiseringen det er når pårørende mottar budskapet (Dyregrov & Dyregrov, 2012). Tillitt og eventuell mistillit som pårørende vil ha til politiet, vil i stor grad være et resultat av den verbale kommunikasjonen som politiet har ovenfor de pårørende (Rønneberg, 2011).

De som skal gå med dødsbudskapet må ha forberedt seg. Ved å ha en god mental forberedelse vil en være i bedre stand til å gjennomføre dødsbudskapet på en god måte (Dyregrov & Dyregrov, 2012). Det vil være nødvendig med kunnskaper, innsikt og ferdigheter i det å gi et dødsbudskap for de som skal utføre det (Stabrun, 2014).

Gjennom forberedelsen til å gå med dødsbudskapet, vil det være viktig å ha all tilgjengelig bakgrunnsinformasjon om når dødsfallet skjedde, hvor og på hvilken måte det skjedde. En må være forberedt på hvilke reaksjoner en kan møte, som vil kunne være alt fra ingenting til svært sterke reaksjoner (Dyregrov & Dyregrov, 2012). En må vite hvem den avdøde er og hvordan den døde er identifisert. Dernest må en ha kunnskap om hvem som er de pårørende til den avdøde (Stabrun, 2014). Den som skal overbringe dødsbudskapet må være forberedt på å møte krevende situasjoner som at det er barn til stedet, man kjenner de involverte, eller at situasjonen kan ha paralleller til eget liv. En må så godt det la seg gjøre, være forberedt på hva en kan bli spurt om og hva man kan tilby når man forlater dem (Dyregrov & Dyregrov, 2012).

Når politiet skal overbringe et dødsbudskap, er det svært krevende å ha kontroll over rammene i situasjonen. Det vanskelig på forhånd å vite om alle pårørende er tilstede, eller om

kanskje det er andre enn de pårørende til stedet (Dyregrov & Dyregrov, 2012). Når budskapet skal formidles, er det viktig at det er åpent, ærlig og respektfullt (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). Samtidig må det formidles på en rolig og omsorgsfull måte (Stabrun, 2014). Uansett hvordan dødsbudskapet blir ordlagt, så vil det ikke alltid være slik at de pårørende tolker budskapet på den måten politiet hadde tenkt. Utfordringene kan være at pårørende som mottaker av budskapet, tolker budskapet ut fra sin synsvinkel, sine følelser, sitt forhold til den som kommer med beskjeden og forventinger (Erlie, 2015).

Det er svært vanskelig på forhånd å kunne forutsi de pårørende reaksjoner når dødsbudskapet er formidlet, fordi reaksjonene varierer så sterkt. Grovt sett kan reaksjonene deles inn i enten intens emosjonell reaksjon som medfører gråt og skrik, eller på en annen side sjokk og mistro, med gjerne aktiviteter som holder reaksjonen på avstand (Dyregrov & Dyregrov, 2012). Det å brått miste noen vi elsker, kan sammenlignes med det å amputere en fot uten bedøvelse. Smerten er så sterk at den må blokkeres, fordi den ryster den grunnleggende tryggheten i tilværelsen vår (Stabrun, 2014). Om pårørende viser sterke reaksjoner, så er de aller fleste slike tilfeller helt ufarlige. Sterke emosjonelle reaksjoner og uttrykk skal aksepteres som helt naturlige. Uansett hvilke uttrykk de pårørende kommer med når dødsbudskapet blir gitt, må det tas imot og anerkjennes på en respektfull måte (Dyregrov & Dyregrov, 2012).

Det vil være viktig å gi all den informasjon politiet har tilgjengelig og kan gi. Om politiet forlater de pårørende uten å ha gitt tilstrekkelig med informasjon, kan det føre til mer usikkerhet enn nødvendig. Usikkerhet fører til økt behov for mer informasjon, i tillegg til at det øker behovet for toveiskommunikasjon, dialog med spørsmål og svar (Erlie, 2015). Det kan være så vanskelig for polititjenestepersoner å gi et dødsbudskap, at noen vil kunne forsøke å dempe virkningen av det som nettopp er formidlet. Det kan da bli sagt ord og setninger som pårørende kan kjenne på som smertefulle eller som bare er tomme fraser. Ord som «dette skal nok gå bra», «jeg forstår hvordan du har det», «du har jo de andre barna» eller «tiden leger alle sår» bør unngås (Dyregrov & Dyregrov, 2012). Det er ikke sikkert det er nødvendig å si så mye utover de nødvendige innholdet i dødsbudskapet. Man kan anerkjenne at dette er vondt og si at «akkurat nå finner jeg ikke ord for hva et slikt tap rommer» (Stabrun, 2014).

Empati er avgjørende for at politiet skal være en god og nær hjelper for den pårørende i situasjonen. Empati kan beskrives som *«hjelpers evne til å sette seg inn i og forstå den sørgende opplevelser, meninger og erfaringer gjennom ens egen evne til å bli følelsesmessig*

påvirket» (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018:92). Empati må være ekte for at den i hele tatt skal fungere. Om empatien er påtatt, ville dette etter all sannsynlighet lett gjennomskues, og dermed i verste fall virke fullstendig mot sin hensikt. Om vi har empati, så kjenner vi dette oppriktig innefra, og det vil komme naturlig (Stabrun, 2014). På den annen side kan empati virke mot sin hensikt for den som kommer med dødsbudskapet. Det kan bli en belastning, fordi budbringeren kan komme til å kjenne på, og ta inn over seg følelser som er fremmede og som en ikke forstår. Dette kan kalles for den ubevisste empati. Det kan være følelser som er ukjente og er ubearbeidede, som gjør beskyttelsen ovenfor en selv krevende. Sagt på en annen måte, kan en si at en som kommer med et dødsbudskap og ikke tør eller evner å kjenne etter sorg i eget liv, kan i mindre grad møte og trøste mennesker som er i krise eller sørger (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018).

Å gi dødsbudskap er krevende. For å gjennomføre dette på en god og tilfredsstillende måte, er det viktig å være forberedt, og vite hva en skal si og ikke si. I all kommunikasjon er det med stor fordel å ha en plan. Planen bør inneholde hvem som skal informere, hva skal det informeres om, hvem skal det informeres til, hvordan skal informasjonen bli gitt, til hvilket tidspunkt skal informasjonen gis og hva kan man forvente når informasjonen har blitt formidlet (Erlien, 2015). Det vil være viktig at det blir formidlet til pårørende hvilken hjelp man kan få. Det må imidlertid ikke være opp til dem å innhente hjelp om de ønsker det. Det må den profesjonelle part gjøre (Reme, Walstad, Harsem, Furre & Henriksen, 2003). På en annen side kan det medføre at de pårørende fratras muligheten til å bruke aktiviteter som en mestringsstrategi, slik at de kan føle seg enda mer hjelpeløse i den allerede håpløse situasjonen. De som kommer med dødsbudskapet kan heller understøtte de pårørende i det som de selv ønsker å klare å gjøre, og heller gi dem råd i hva som kan være viktig å gjøre nå og hva som kan vente. Om pårørende ikke er i stand til å gjøre noe, må den som kommer med dødsbudskapet gjøre det for dem (Dyregrov & Dyregrov, 2012).

Det finnes ingen standardløsning på å formidle et dødsbudskap til pårørende. Alt må tilpasses den enkelte situasjon med hvordan dødsfallet har skjedd, familierelasjoner og andre omstendigheter som dødsfallet medfører (Ibid). Det finnes ingen motsetning med det å være en profesjonell part, og det å være menneskelig. Snarere tvert imot (Stabrun, 2014). Det er gjennom empati og nærhet med god kunnskap til situasjonen de pårørende har kommet i, som gjør at man oppnår best ivaretagelse (Dyregrov & Dyregrov, 2012).

2.2 Pårørende

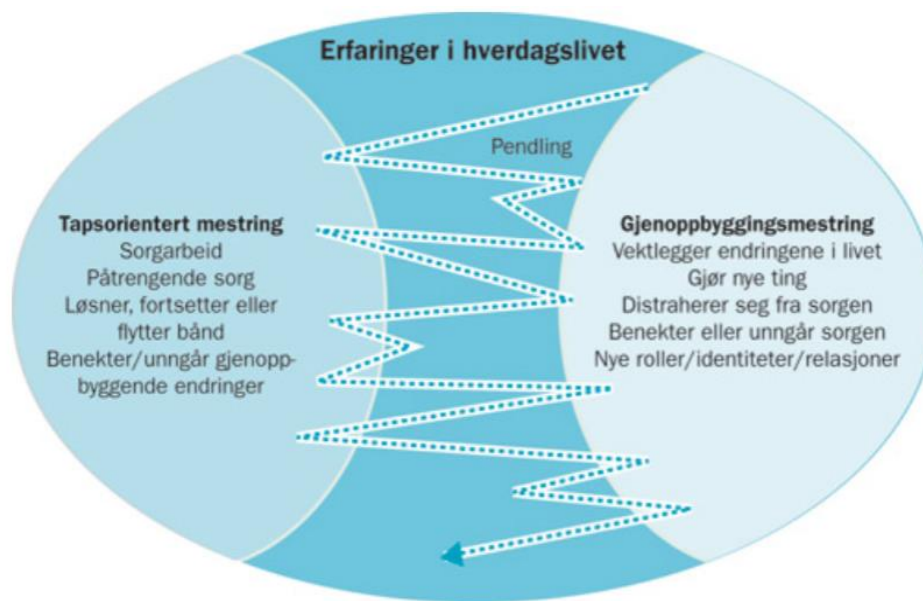
Det å være pårørende til noen som nettopp har død i en voldsom og brå død, vil ofte oppleves som umenneskelig krevende. Fra å leve et liv med sine kjære rundt seg, skal de nå leve livet videre uten en av sine nærmeste. Det er det mange som gjør etter et dødsfall, men hvem er pårørende til de som dør? Det er det ikke et klart svar på. Det finnes ingen klar definisjon på hvem som er pårørende. Det kan være mange pårørende til en person som er død, for avdøde kan ha et stort nettverk langt utover den nærmeste familie (Dyregrov & Dyregrov, 2012). Alle rundt den døde som regner seg selv som pårørende, er i utgangspunktet å anse som pårørende (Lunde, 2014). For politiet sin del, blir det som oftest de nærmeste pårørende man forholder seg til i informasjonsinnhenting og i informasjonsutlevering. Når politiet forbereder seg til et dødsbudskap eller når politiet forsøker å kartlegge hvem de nærmeste pårørende er, så brukes folkeregisteret som hovedkilde. Om det ikke foreligger andre opplysninger enn folkeregisteret, brukes rekkefølgen om hvem som er de nærmeste pårørende etter beste skjønn. Det som uansett er viktig, er at politiet er klar over de ulike familierelasjonene, slik at man er sikret at alle får den riktige informasjonen og oppfølgingen fra politiet (Stabrun, 2014).

2.2.1 Sorg

Sannsynligvis vet alle voksne mennesker hva sorg er, og hva de vil si å sørge. Sorg er en del av livet. Vi blir født, og vi dør. Det finnes sikkert like mange måter å sørge på som det finnes mennesker på kloden, for det finnes ingen fasit i det å sørge. Det finnes ikke en samlende sorgteori, men mange ulike teorier og empiri som samlet sett forsøker å belyse ulike sider ved det å sørge (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger (2018). «*Fra et vitenskapelig synspunkt er sorg de psykologiske reaksjonene som følger av et tap, ledsaget av sosiale, kulturelle, kroppslige og åndelige konsekvenser*» (Dyregrov & Dyregrov, 2017:12). «*Fra et psykologisk synspunkt er vi både interessert i hvordan vi kan skille vanlig sorg fra komplisert sorg, og i å hindre at sorgen blir komplisert og låser seg på en måte som går ut over daglig funksjon*» (Ibid:12). Ulrik Malt har i Store Norske Leksikon (2016), beskrevet sorg som den normale psykologiske reaksjonen på å miste en person som har stått en følelsesmessig nær.

Bowlby (1980) fikk utarbeidet en tilknytningsteori, der han beskrev at sorg var en biologisk prosess mellom tilknytningen den pårørende hadde til den døde. Sorgen var en respons på at man hadde blitt atskilt fra noen man hadde en sterk følelsesmessig relasjon til. Denne responsen medførte at den pårørende fikk i gang en tilknytningsatferd som ville forsøke å gjenopprette den som er død. På bakgrunn av dette laget Bowlby en modell av fire faser. Det

første var nummenhet, hvor det var vanlig med sjokk og benektning. Videre var det skrik og leting, hvor man kunne få opplevelsen av sinne og protest. Det tredje var desorganisering og fortvilelse, hvor vanlige følelser kunne være kraftløshet og depresjon. Den fjerde og siste fasen til Bowlby var reorganisering. Her forsøkte man å akseptere at deres kjære var død, og dermed klarte å fokusere på livet igjen. En nyere teori er to-sporsmodellen til Margaret Stroebe og Henk Schut som de utviklet sammen med andre forskere i 1999. Denne modellen, som er vist nedenfor, skiller mellom to typer belastninger i sorgen. På den ene siden er det tapsorientering, mens på den andre siden er det gjenoppbyggingsorientering. Tapsorientering er belastninger eller stressorer som kommer av tapet av den døde, om smerten over tapet og om det endelige tapet og fraværet av den døde. Savn og lengsel etter den døde er også sentrale momenter i tapsorientering. Gjenoppbyggingsorientering omhandler utfordringene i hverdagen som er blitt en konsekvens av tapet av den døde. Det kan for eksempel være endret økonomisk situasjon, identitet, roller, ansvar og relasjoner. Modellen fokuserer på at begge orienteringene er aktuelle i en sorg, men hvilke utfordringer og betydning det vil ha, vil variere fra person til person (Stroebe & Schut, 1999).

Figur 2: To sporsmodellen for mestring av sorg (Stroebe, Schut & Stroebe, 2011)

Tapsorientert mestring fokuserer på tapet, på forholdet og tilknytningen til den som døde, livet sammen med den døde, på tapshendelsen og de forhold som var omkring dødsfallet, som omfatter tanke- og følelsesreaksjoner på tapet. Gjenoppbyggingsorientert mestring har fokuset rettet mot forandringer i livssituasjonen som er kommet som en konsekvens av at en nær er død. Det kan være å måtte ivareta de oppgavene den avdøde hadde, etablere ett nytt og stabilt

hverdagsliv uten den døde, samt å utvikle nye identitet, nye roller og nye relasjoner. Det er ingen av disse to mestringsstrategiene som er viktigere enn den andre, og det er heller ikke noe bestemt rekkefølge på dem. Sentralt i denne modellen vil pendling både innen og mellom tapsorientert- og gjenoppbygningsorientert, der de som sørger utøver en dynamisk reguleringsprosess. Det vil si at de som sørger noen ganger vil konfrontere ulike sider ved tapet av den døde, og kjenne på tanker og følelser rundt det, mens andre ganger unngår dette som en «timeout» fra tapsorientert sørging, men da heller fokusere på mer konkrete ting som gjenoppbygging av hverdagslivet. To-sporsmodellen har ikke noe innhold av et utviklingsperspektiv på sorg. Det blir imidlertid påpekt at det vil skje endring i sorgen over tid (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018)

Sorg ikke er en sykdom (Stroebe, Schut og Stroebe, 2011). De fleste mennesker klarer å tilpasse seg livet igjen uten å måtte ha profesjonell psykologisk behandling. På en annen side er det noen som opplever å ha ekstrem, vedvarende og fysisk dårlig helse som en følge av et dødsfall. Selv om sorg ikke er en sykdom, så kan den av og til føre til det (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009).

Det er flere forhold som påvirker sorgen. De fleste som opplever uventede eller traumatiske dødsfall, reagerer med en grad av overveldelse (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018). De pårørende opplever total mangel av kontroll (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). Inntrykkene og de opplevelsene som kommer med dødsfallet, overgår de pårørendes kapasitet til å ta inn over seg og romme det. Sårbarhet, angst og frykt kan prege situasjonen (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018). Ikke sjelden kommer følelsen av skyld og selvbekreftelse, selv om dette ikke trenger å ha noe reelt grunnlag. Innbilt skyld og ansvar vil som oftest være mye mer vanlig enn reell skyld (Dyregrov & Dyregrov, 2017). Enkelte dødsfall kan oppleves som stigmatiserende og vanskelig for de pårørende. Når et dødsfall blir formidlet videre til familie, venner, arbeidskollega og øvrig nettverk, omhandler ofte det første spørsmålet om hva som var årsaken til dødsfallet. Om årsaken er sykdom eller ulykke, reagerer de fleste mennesker med sympati og omtanke. Er det imidlertid et dødsfall på grunn av drap, overdose eller promillekjøring, er det mange som blir usikre på hvordan de skal reagere. Selvmord er en av årsakene som kan være stigmatiserende for pårørende. Det kan være krevende å forsone seg med at en man var veldig glad i, hadde det så krevende i livet, at vedkommende valgte å ende det ved å ta sitt eget liv (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018).

For de sørgende kan hvordan livssituasjonen er når noen dør, påvirke hvordan en håndterer sorgen og hvordan sorgbearbeidelsen blir. Det kan være individuelle forhold der man har mistet noen tidligere, og hvordan en klarte å håndtere de tidligere tapssituasjonene, både individuelt, men og innad i familien (Helsedirektoratet, 2017). Tidligere tap kan ha gitt mestringsstrategier som kan være til god hjelp når det oppleves ett nytt tap. På en annen side kan et tidligere tap av en nær som ikke er ordentlig bearbeidet, medføre forsterket tapsreaksjon når det nye tapet oppstår (Røkholdt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018).

Familie og nettverk er av stor betydning for sorgprosessen en sørgende gjennomgår. Mennesker som lever sammen, vil i felleskap utvikle regler og normer for hvordan en skal fungere sammen. Familier kan være vidt forskjellige, og fungere på vidt forskjellige måter. Har man et sterkt samhold innad i familien, kan det være en styrke gjennom sorgen. På motsatt vis, kan en allerede splittet familie eller en familie med ikke fullt så tette bånd, medføre at sorgen kan bli mer krevende for den enkelte (Eidner, 2007). Familier som aksepterer de ulike følelsene, der alle de ulike reaksjonene får komme til uttrykk, kan ha en fordel i sorgen, enn i motsatt fall der enighet er viktigere enn alt annet (Kissane & Bloch, 2002).

Traumatisk og uventet død av en person som står en veldig nær, er vanligvis det som er den mest alvorligste og potensielt mest traumatiske hendelse som skjer i livet. Selv om mange mennesker opplever ulike stressfulle og krevende hendelser i løpet av livet, vil et uventet dødsfall fremstå som voldsomt traumatisk (Keyes m.fl, 2014). Derimot finnes det ikke en måte å sørge på. Alle sørger på sin måte, og går heller ikke gjennom spesielle faser. Det er ikke slik at absolutt alle må gå gjennom en sorgbearbeiding, selv om en blir voldsomt påvirket når en av ens kjære dør. Sorg er ikke en prosess fra start til et definert slutt punkt. Sorgen trenger ikke ta slutt. Det viktige er at den enkelte må finne sin måte å sørge på (Dyregrov & Dyregrov, 2007).

2.2.2 Sorg ved selvmord

Selvmord kan ofte være tyngre og vanskeligere å håndtere enn annen brå og traumatisk død. Grunnen til dette er at det som førte til døden, ble initiert og satt i bevegelse av den døde selv. At en tar sitt eget liv, gjør at veldig mange pårørende leter etter svar på hvorfor vedkommende valgte å dø. Noen ganger finnes disse svarene, mens veldig mange andre ganger finnes de ikke. Det er krevende for de som sitter igjen i sorgen. Derfor vil det være viktig for de pårørende å finne disse svarene, slik at en kan forsone seg med det, og finne mening i

tilværelsen (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). Selvmord vil ofte føre til skyldfølelse og selvbepreidelser. Dette vil i særlig kunne skje i tilfeller der den som tok sitt eget liv sendte signaler som ble mistolket eller ikke tatt alvorlig (Eid & Johnsen, 2006). Pårørende kan ha vanskeligheter med å forsones seg med at en man er glad i, ikke ønsket å leve mer. De vil ofte lete etter årsaker hos seg selv eller andre, i tillegg til skyldfølelsen (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018).

Det spesielle med selvmord er at det utfordrer selve grunnvullen i vår eksistens. Selvmord utfordrer livet, og viser med dette hvor lite som skiller det å leve og det å dø. Selvmord fører ofte til forlenget sorg, enn hva om døden hadde skjedd på en annen måte. Noen føler sinne mot den som tok livet sitt, eller mot andre som man opplever har et ansvar for det som har skjedd. Tristhet, tomhet, skyld og skam er ofte utbredt blant de pårørende etter selvmord (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). Noen sliter veldig med at de ikke fikk sagt farvel, og sagt hvilken betydning den døde hadde i de pårørende sitt liv. Mange føler de har mye usagt til den døde, og skulle gjerne hatt en siste samtale, slik en gjerne har i forventede dødsfall etter sykdom (Fine, 1997).

Selvmord er en dødsårsak som ofte kan oppfattes som stigmatiserende. Tanker pårørende kan slite med, er at de tror at andre tenker at det må være noe galt i den familien siden en valgte å ta sitt eget liv (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018). Selvmord blir ofte den skjulte død, og lite omtalt i media. Bakgrunnen kan være for å blant annet hindre «smitteeffekt», for å unngå at andre gjør det samme når det blir et sensasjonspreget nyhetsinnslag. Det er heller ikke ønskelig fra etterlatte med medieomtale av det enkelte selvmord. En av konsekvensene av dette, er at mange selvmord forblir skjulte for offentligheten, og at stigma rundt selvmord ikke minsker. For noen fortøner sorgen seg etter selvmord som mørk og håpløs, mens andre klarer å finne mening med livet. Det finnes ingen fasit på hvordan en skal forholde seg til at døden inntrådte med selvmord, men åpenhet om at døden skyldes selvmord vil være viktig (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009).

2.2.3 *Se dødsstedet og syning av den døde*

Mennesker kan etter tap bli sittende igjen med en eller annen form for fornektelse. Like fullt er det ofte slik at det er en tradisjon fra å gå fra savn og sorg til nyorientering og forsoning. Noen klarer det uten annen påvirkning enn tiden som går fremover, mens andre har behov for ulike ritualer som for eksempel se stedet der døden inntrådte eller se den døde gjennom en syning. Dette kan gi en felles plattform der smerten kan uttrykkes, samtidig som det kan gi en

bekreftelse på det ufattelige (Bolman & Deal, 2014). Å se stedet hvor døden inntrådte, kan være til god hjelp for de pårørende for å kunne forholde seg til det som har hendt. Politiet bør bistå de pårørende med dette (Stabrun, 2014). Politiet kan bistå med informasjon og fakta rundt omstendighetene av dødsfallet, slik at tanker og fantasier om hvordan det skjedde blir byttet ut med fakta og riktig informasjon (Dyregrov & Dyregrov, 2017).

Syning av den døde må være noe de pårørende ønsker selv. Det bør ikke gis råd om at pårørende bør se, eller at de ikke bør se. Den enkelte pårørende må ta stilling til dette helt selv, og være personlig motivert (Stabrun, 2014). Likevel er det viktig at de pårørende får se den døde om de ønsker det. Dette bør skje selv om den omkomne er ille tilberedt, fordi det er lettere å forholde seg til et konkret syn enn til fantasier om hvor ille han/hun må ha vært siden de ikke fikk se. Det bør være en svært høy terskel for å ikke se (Dyregrov, 2002). Om pårørende ønsker å se den døde, må dette forberedes godt. Skader og forandringer på kroppen må fortelles om. Er det store hode- og ansiktsskader, kan dette tildekkes (Stabrun, 2014). Vektlegges ikke dette, er det kort vei mellom det som virker positivt på et sorgforløp og det som kan bli ett tilleggstraume (Dyregrov, 2002) Er det store skader, kan syningen da bli en kjær hånd å holde i, eller en kropp å holde rundt. Syningen blir ofte brukt til å ta avskjed med den døde, og at de kan få se en siste gang. I tillegg gir det god hjelp til å ta inn over seg det ufattelige ved å se for å innse (Stabrun, 2014). De pårørende opplever en syning med alle sanser, og berøring av den døde kan være vel så viktig som selve synet. Å være tilstede og nær med alle sanser, er en viktig del for å virkeliggjøre det vonde som har skjedd (Dyregrov, 2002).

2.2.4 Politiet som hjelpere

Pårørende ønsker hjelp fra fagfolk etter dødsfall. Fagfolk kan for eksempel være politi, prest, psykolog, lege, sykepleiere, begravelsesagenter m.fl. De må imidlertid selv ønske slik hjelp, og ikke la det bli påtvunget. Noen trenger ikke hjelp fordi de har et godt nettverk rundt seg, og ikke ønsker utenforstående inn i sorgen, mens andre ikke har energi eller overskudd til å måtte forholde seg til fagfolk. I Norge ønsker de fleste profesjonell bistand (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009).

Det er vanskelig og krevende å vite hvordan vi skal møte mennesker som er i sorg. I møte med de sørgende, er det lett å føle seg hjelpeløs. Vi vet ikke hva vi skal si, og vi blir gjerne usikker på hvordan vi skal oppføre oss ovenfor de pårørende (Nordengen, 2010). Å lytte til traumatiserte mennesker, fører ofte til stress hos den som lytter (Dyregrov, 2000). Derfor vil

mental forberedelse være viktig i håndteringen av pårørende. Med økt bruk av mental forberedelse og mental trening, vil forskjellen på treningen og den reelle krisesituasjonen bli mindre (Politidirektoratet, 2014). Den som vil kommunisere effektivt med andre mennesker, må være opptatt av hvordan det en formidler virker på de som hører på, og lytte til de reaksjonene som måtte komme, for dertil være fleksibel i valg av tilnærmingen til dem (Brønn & Arnulf, 2014). Jo, mindre bevisst man er på egne reaksjoner i møte med pårørende, jo større er faren for at egne reaksjoner blir overført til de pårørende man er tilstede for å hjelpe. Det kan medføre at de pårørende yter motstand som sinne, håpløshet og kontroll, som igjen fører til at de som skal hjelpe føler seg hjelpeløs (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018).

Politiet møter pårørende gjennom flere ulike situasjoner. Politiet kan bistå med informasjon rundt omstendighetene med plutselige dødsfall som blant annet ulykker og selvmord (Dyregrov & Dyregrov, 2017). Det kan være i forbindelse med formidling av dødsbudskap, syning på dødsstedet, etterforskning og obduksjon. Ikke bare innhenter politiet informasjon fra de pårørende, men de gir også informasjon. Politiet gir faktainformasjon rundt dødsfallet. Hvis den døde har vært savnet en stund, og er funnet borte fra hjemmet, vil informasjonsbehovet til de pårørende være ekstra stort. Det er viktig at politiet har slike samtaler med de pårørende der de formidler faktainformasjon. Informasjonen må formidles på en ærlig, direkte og respektfull måte (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). Forskning viser at om en tilbakeholder informasjon, og at man lar være å fortelle om muligheter for hjelp i etterkant, kan ha negativ innvirkning på de pårørende (Dyregrov & Dyregrov, 2012). Det er derfor svært viktig at politiet foretar videre varsling av andre oppfølgingsinstanser, slik at de pårørende kan få den nødvendige hjelp (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009).

En undersøkelse gjort av Kari Dyregrov og Målfrid Litlere (2009) om blant annet politiet sin første kontakt med pårørende etter selvmord, viser at den enkeltes sorg, krise og hjelpebehov, er like stort etter et selvmord som det er etter større ulykker der det er flere som dør samtidig. Videre viste undersøkelsen viktigheten av at politiet varsler andre instanser for å kunne gi en god psykososial oppfølging i etterkant av selvmordet, da politiet i undersøkelsen selv mente at det ikke var hovedoppgaven deres å gi slik oppfølging, i tillegg til at de ikke hadde nok tilstrekkelig kunnskap til å gjøre det. Arbeidspresset var imidlertid så stort at det var lite tid til å kontakte andre hjelpeinstanser, samt at det var mangler rundt organisering av dette og begrenset med oversikt over eksisterende tilbud. Selv om politiet visste de hadde et medmenneskelig ansvar, så var opplevelsen av at de ofte «satt igjen med alt», fordi det var

krevende å få tak i rett og kompetent psykososial oppfølging etter normal arbeidstid (Dyregrov & Litlere, 2009).

Å møte mennesker i sorg, påvirker oss alle. Når man i tillegg har et ansvar for å støtte og hjelpe, vil det være helt nødvendig å ha kunnskap og å være forberedt på det som møter en. Kunnskap og erfaring gir trygghet i en krevende situasjon (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018). Pårørende som har gode opplevelser i det første møte med hjelpeapparatet, opplever at det har stor betydning for dem over tid. Andre pårørende som opplever uforstand, hjelpeløshet og manglende kunnskap hos hjelpeapparatet husker dette, og det kan gjøre vondt i mange år (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). «Når vi møter mennesker i sorg og kriser handler det ikke om å være overmennesker, bare om å være medmennesker. Ingen er profesjonelle i slike situasjoner» (Norengen, 2010:110). Det er likevel nettopp da man skal være profesjonell, i den betydning at profesjonell er å være medmenneskelig nær og varm (Stabrun, 2014). Empati er avgjørende for å kunne være en god hjelper ovenfor de sørgende (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018). Ved empati kan man gjennom egen evne til å bli følelsesmessig påvirket, ha mulighet til å sette seg inn i og forstå opplevelsene, meninger og erfaringer som de sørgende sitter igjen med etter dødsfall (Eikeland, Sjøberg & Stubberud, 2013). På den måten vil en profesjonell innstilling til mennesker i kriser, være at man møter dem i respekt, medmenneskelighet og at man viser oppriktig interesse for dem (Holm, 2005).

2.3 Oppsummering

Teorien viser at når det skjer store hendelser, da organiserer politiet seg sammen med andre aktører og etater i samvirke, og har faste maler, roller og oppgaver, slik at en vet hva en til hver tid skal gjøre, og at dette baserer seg på beredskapsprinsippene. Samtidig viser teorien at det er lovpålagt at pårørende skal ha en kontaktperson i politiet. Den viser videre viktigheten det er for pårørende å få faktainformasjon fra politiet, og at den må formidles på en ærlig, oppriktig og empatisk måte, både når dødsbudskapet skal formidles, men og i den senere oppfølging. I tillegg forteller litteraturen at krisen er like stor for pårørende etter et selvmord, som det er for pårørende etter store hendelser med mange døde. Pårørende etter begge hendelser, har like stort behov for kontakt med politiet, og at politiets kontakt med pårørende, kan ha en innvirkning i de pårørendes sorg.

3 Metode

Med denne undersøkelsen ønsker jeg å få tilgang til hvordan politiet sin oppfølging av pårørende er etter store ulykker med mange døde, og etter enkeltdødsfall som selvmord. Videre ønsker jeg å samtidig se på hvordan politiet oppfatter at denne oppfølgingen faktisk er sett fra deres side. For å få tilgang til informasjonen jeg trenger, har jeg valgt en kvalitativ undersøkelse der jeg foretar individuelle intervjuer av de jeg ønsker informasjon fra (Tjora, 2013).

3.1 Forskningsdesign

Jeg ønsker gjennom intervju å få pårørende i tale for å få tilgang til den informasjonen de sitter med etter å ha blitt en pårørende etter et traumatisk dødsfall. Jeg ønsker å få frem om det er ulike perspektiv på oppfølgingen fra politiet sin side, alt etter som hvordan dødsfallet skjedde. Videre vil jeg få synspunktene til politiet som fagfolk, om dette stemmer, eller om oppfølgingen er lik uavhengig om hvordan døden inntrådte. For å få til dette, har jeg valgt en tverrsnittundersøkelse (Skog, 2013). Jeg vil da få vite hvordan de pårørende har opplevd oppfølgingen fra politiet, samtidig som jeg vil få opplysninger om hvordan det er fra politiet sin side og hvordan de følger opp pårørende etter traumatiske dødsfall. Jeg vil få svar hvordan pårørende opplevde det på et visst tidspunkt, samtidig som jeg kan få vite konsekvensen av den opplevelsen de hadde eller fortsatt har. Det blir som å ta et «øyeblikksbilde» av situasjonen her og nå (Jacobsen, 2015). For å avgrense konteksten enda mer, har jeg valgt casesdesign, som tilsier at jeg retter fokuset på bestemte enheter. På den måten avgrenser jeg undersøkelsen for hva den skal inkludere og ekskludere (Tjora, 2013). Kriteriene som ble lagt til grunn for valg av caser, er at politiet er en profesjonell aktør som skal jobbe etter prinsippene ansvar, likhet, nærhet og samvirke (Justis- og beredskapsdepartementet, 2011). I en sann organisasjon er det ikke tilfeldig hvem som jobber og hvem som har de ulike stillingene, da de er nøye utvalgt etter ulike seleksjoner gjennom utdanning og senere i arbeid. Derimot vil pårørende være tilfeldig, da det naturligvis ikke er forhåndsbestemt hvem som blir pårørende og ikke. Felles for de begge, er at ved en casestudiet, så er dette en studie med få undersøkelsesenheter (Jacobsen, 2015).

Jeg har i denne oppgaven valgt to caser. Det er på sett og vis to helt ulike caser, men samtidig så er de gjensidig avhengig av hverandre. Det medfører store ulikheter og noen likheter. Den største ulikheten er at politiet er en profesjonell aktør, mens pårørende er en sivil aktør som ikke har bedt om å bli pårørende. Likheten er at alle som er involvert i casene, er mennesker med dertil tanker og følelser. Hensikten med å velge disse to casene, er nettopp å se om det er

forskjell fra pårørende sine opplevelser med politiet, og politiet sin opplevelse med pårørende. På den måten får jeg undersøkt de samme tingene fra begge sider, og dermed får jeg belyst konteksten av politiet sin oppfølging av pårørende etter traumatiske dødsfall.

3.2 Caser

Som caser har jeg valgt ansatte i politiet som er eller har vært pårørendekontakter, og pårørende etter traumatiske dødsfall. De som har vært pårørendekontakt har lang erfaring, og tiltrer fortsatt som pårørendekontakt der det blir behov. Pårørendekontaktene har ikke dette som fulltidsstilling, men har det som et tillegg til det ordinære arbeidet de er satt til å utføre. I utgangspunktet kunne jeg ha valgt hvem som helst som jobber i politiet, da nettopp hvem som helst kan måtte gå med dødsbudskap og være første kontaktpersonen til pårørende. Like fullt var det for oppgavens validitet, best å bruke ansatte som enten har vært pårørendekontakt eller som er pårørendekontakt, da de sannsynligvis har større oversikt over politiet sin oppfølging som helhet. På den måten får jeg en spesifikk avgrensning av spesielle ansatte i politiet i caset mitt (Jacobsen, 2015).

Alle de pårørende som blir intervjuet har mistet noen i traumatiske og ufattelige dødsfall. For å få svar på problemstillingen i oppgaven, har jeg valgt pårørende etter store ulykker med mange døde, og pårørende etter enkelt dødsfall som selvmord. På den måten får jeg også avgrenset casestudiet mitt i forhold til pårørende, samtidig som det ikke nødvendigvis gir best mulig generaliserbarhet ovenfor alle enkelt dødsfall (Tjora, 2013). Jeg har til sammen intervjuet ti personer, og viser her demografisk profil:

	Politi	Pårørende etter selvmord	Pårørende etter store hendelser
Antall	3	4	3
Kvinne/mann	1 kvinne/ 2 menn	4 kvinner/ 0 menn	3 kvinner/0 menn
Alder (gj.sn.år)	40	49	45
Utdannelse (gj.sn.år)	16	15	15
Yrkeserfaring (gj.sn.år)	17	23	20
Yrkeserfaring med selvmord	Alle - Ja	Nei	Nei
Yrkeserfaring med store hendelser	Alle - ja	Nei	Nei

Tabell 1: Demografisk profil over intervjuobjektene i undersøkelsen.

Fellesnevneren med disse casene er at de er gjensidig avhengig av hverandre. Når noen dør i store ulykker eller i selvmord, er det politiet sitt oppgave håndtere dette gjennom undersøkelse rundt dødsfallet, og gjennom kontakt og informasjonsinnhenting fra de pårørende (PBS 1, 2011). Pårørende ønsker informasjon om dødsfallet, og spesielt rundt de faktiske forhold som forårsaket døden (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). Denne informasjonen er det politiet som normalt sitter med. På den måten blir disse casene gjensidig avhengig av hverandre. Politiet ønsker informasjon fra de pårørende, og de pårørende ønsker informasjon fra politiet. I tillegg til dette, kan den informasjonen politiet gir til de pårørende, gjøre at sorgen blir lettere å håndtere i fremtiden, fordi det er lettere å forholde seg til det en vet, enn det en ikke vet (Dyregrov, 2002).

Gjennom detaljerte beskrivelser, vil casestudiet på politiet og pårørende som dette, kunne avdekke kausale mekanismer og prosesser, og på den måten beskrive hvordan hendelser påvirker hverandre (Skog, 2013). I dette studiet kan jeg få frem om og eventuelt hvordan politiet sin oppfølging av pårørende påvirker deres sorg i enten positiv, negativ eller eventuelt i en nøytral retning. Derimot finnes det en stor forskjell mellom disse casene. Politiet som profesjonell aktør håndterer mange hundre dødsfall i løpet av et år, i tillegg til andre akutte oppdrag og etterforskning som de er satt til å gjøre. Derfor kan det tenkes at et dødsfall som skjer ofte for politiet, er «bare» å gjennomføre før de må ta fatt på neste oppdrag. For de aller fleste pårørende derimot, vil kun oppleve et slikt traumatisk dødsfall i løpet av livet. For politiet kan et dødsfall bety bare nok et oppdrag som må gjøres, mens for de pårørende betyr det alt. Det betyr livet.

3.3 *Min rolle som forsker*

Jeg jobber i politiet, og har vært i den organisasjonen i 15 år. Jeg har stort sett jobbet ute på operativ patruljetjeneste, men har de siste 3 årene jobbet på operasjonssentralen. Jeg har videreutdanning i sorg, og har samtidig studert oppfølging av pårørende etter kriser og katastrofer. Gjennom jobben min har jeg formidlet mange dødsbudskap, og hatt noen tilfeldige roller i oppfølging av pårørende i etterkant av dødsbudskapet. Jeg har ingen erfaring fra det å være pårørende selv etter slike dramatiske dødsfall som oppgaven omhandler. Derimot har jeg erfaring fra hjelpeapparatet gjennom å ha et barn med Downs syndrom. På den måten, om langt i fra samme måte som pårørende etter dødsfall, vet jeg hvor krevende det er om en ikke får den støtte og hjelp fra de profesjonelle som en har rett på og behov for. Derfor har jeg en stor interesse for pårørende og at de skal få best mulig oppfølging fra politiet, da jeg vet at politiet sitter med en viktig nøkkel for pårørende sin håndtering av sorg.

Det at jeg har bakgrunn fra politiet, tatt relevante utdannelser og er ofte i kontakt med hjelpeapparatet selv, tror jeg er en stor fordel i denne oppgaven her. Jeg kan politiet, og deres lovbestemte og menneskelige oppgaver. Jeg vet gjennom jobb av egen erfaring hva som ikke fungerer når en skal formidle dødsbudskap, og samtidig hva som fungerer. Jeg har personlig erfaring med hjelpeapparatet, og jeg vet hva sorg er.

Jeg har ingen personlig kjennskap med de pårørende i oppgaven. De som er med i oppgaven fra politiet kjenner jeg, og har tilfeldig kollegial omgang med. På bakgrunn av mitt arbeidssted, min erfaring og kunnskap, kommer jeg nært intervjuobjektene, men ikke for nært. God kontakt og tillitt vil være viktig for å kunne skape en god dialog gjennom intervjuet, mens mangelfull kjennskap til de jeg intervjuer kan skape en viss distanse og dermed mindre tillitt (Jacobsen, 2015). For å skape tillitt, satt jeg av god tid i forkant av intervjuene, både i forhold til å snakke på telefon flere dager i forkant, men og før selve intervjuet ble startet på intervjudagen. Det kan være lett for at med min bakgrunn, så kan jeg bli forutinntatt for det jeg skal undersøke. For å hindre dette, er intervjuguiden utarbeidet med bakgrunn i forskningslitteratur og teori om dødsbudskap, oppfølging fra politiet og sorg, og ikke ut ifra mine egne tanker, opplevelser og erfaringer. Min personlige erfaring med å arbeide med forskningslitteraturen på denne måten, er at jeg har oppdaget mange nye tanker og måter å se ting på, både når det gjelder pårørende, men og når det gjelder politiet.

3.4 Individuelle intervjuer

Jeg har i denne oppgaven vært interessert i hvordan enkeltpersonene i politiet og enkeltpersoner av pårørende opplever politiet sin oppfølging av pårørende. Det gjelder hvordan de tror det skal være, og hvordan det faktisk er. Derfor har jeg valgt forholdsvis få mennesker jeg har foretatt individuelle intervju med. Jeg valgte tre ulike intervjuobjekt med helt ulikt utgangspunkt, for dertil se sammenhengen mellom dem. Med et sånt utgangspunkt er jeg interessert i å finne ut hvordan det enkelte intervjuobjektet har oppfattet politiet sin oppfølging, og samtidig komme med personlige betraktninger (Jacobsen, 2015).

Når jeg bestemte meg for hvem jeg ville intervju, gjorde jeg et strategisk utvalg, men samtidig også et teoretisk utvalg (Thagaard, 2018). De jeg har valgt ut til å bli intervjuet, har jeg strategisk valgt på bakgrunn av egenskaper, erfaringer og kunnskaper som kunne belyse den problemstillingen jeg har, men samtidig ut ifra relevant teori om pårørende og politiet. Utgangspunktet mitt i forholdt til pårørende av enkeltdødsfall, var at jeg søkte etter pårørende som hadde opplevd å miste noen gjennom selvmord, trafikkulykker, overdoser etc. Jeg endte

med å oppnå kontakt med flere pårørende etter selvmord. Jeg endret derfor underveis, til å kun konsentrere meg om selvmord som enkeltdødsfall, og dermed spisse oppgaven enda mer mot nettopp det. Min oppfattelse av det, er at det styrket oppgaven mer, med tanke på at jeg da fikk flere pårørende som hadde opplevd det samme i forhold til enkeltdødsfall. Når det gjaldt pårørende etter større ulykker eller terror, fant jeg ut at det ikke var en nødvendighet at de hadde opplevd den samme ulykken, men at de hadde opplevd å bli pårørende etter massedød. Bakgrunnen for det, er at teorien tilsier at det vil bli opprettet et pårørendesenter med dertil hva det fører med av oppfølging. Politiet jobber etter prinsippene likhet, nærhet, ansvar og samvirke (Justis- og beredskapsdepartementet, 2011). Derfor valgte jeg intervjuobjekt fra politiet som har god kjennskap til det å gi et dødsbudskap, og det å være pårørendekontakt.

I forkant av intervjuene, tok jeg kontakt med min leder og andre aktuelle ledere for å kunne finne mulige kandidater som kunne intervjues i politiet, samt for å få tillatelse for å gjennomføre intervjuene. Alle jeg snakket med ubetinget positiv til undersøkelsen, og hjalp meg til å finne aktuelle kandidater i politiet. Det var litt mer krevende å finne pårørende som kunne la seg intervju. Jeg fant ut at jeg ikke kunne bruke eget system i politiet for å finne pårørende etter dødsfall, da jeg følte det kunne være for inngripende og påtrengende fra meg. Dette måtte de ville selv, og da var det viktig for meg at de tok første initiativet, og ikke at jeg gjorde det. Jeg har gjennom min utdanning i sorg kjennskap til psykologspesialist Atle Dyregrov ved Klinikk for krisepsykologi. Derfor henvendte jeg meg til han og spurte om hjelp, og gav han informasjonsskrivet om undersøkelsen min. Han ønsket å hjelpe, derfor gav han og sine kollegaer, informasjonsskrivet videre til pårørende, som igjen tok kontakt med meg, eller gav uttrykk for at jeg kunne kontakte dem. Jeg gav også informasjonsskrivet til noen pårørendekontakter i politiet, som gav det videre til familier de har hatt kontakt med. På denne måten fikk jeg også kontakt med noen pårørende, som var villig til at jeg tok kontakt. I forkant av alle intervjuene, gikk jeg grundig gjennom motivasjonen min, og bakgrunnen for og hensikten med å gjennomføre denne undersøkelsen. Jeg gjorde det både via telefon i forkant, og rett før selve intervjuet startet. På bakgrunn av dette, fikk jeg alle de jeg intervjuet sitt informerte samtykke (Tjora, 2013).

Jeg utviklet en intervjuguide som skulle hjelpe meg når jeg utførte dybdeintervjuene (Tjora, 2013). Utgangspunkt for spørsmålene mine er teorien som er beskrevet i teoridelen av denne oppgaven. Jeg opparbeidet meg fem tematikker, med dertil flere åpne hjelpespørsmål, og noen konkrete spørsmål. Første tematikken var oppvarmingsspørsmål, mens resten handlet

om det jeg ønsket å forske på. Disse tematikkene kunne jeg bruke både ovenfor pårørende og de fra politiet. Like fullt måtte jeg lage noen ulike spørsmål, da det ikke var naturlig å eksempelvis spørre politiet hvordan de opplevde å motta et dødsbudskap. Derimot kunne jeg spørre om hvordan det var å gi et dødsbudskap. Før jeg begynte å intervju, foretok jeg to testintervju av helt uavhengige personer. Dette gav meg noen refleksjoner i forhold til å det å intervju noen, og hvordan de som mottar spørsmålene tolker det jeg spør om. Det var noen få spørsmål som ble tolket annerledes enn hva jeg tenkte når jeg stilte dem, så det fikk jeg justert. I tillegg fikk jeg justert et par spørsmål som viste seg at jeg stilte to ganger, om bare i et annet format. Det var en god og nødvendig erfaring med å gjennomføre testintervju.

Jeg vurderte om jeg skulle sende intervjuguiden til respondentene før selve intervjuet. Jeg tenkte at da kunne de være best mulig forberedt, og komme med gode refleksjoner, slik at jeg fikk mest mulig utav intervjuet. Når jeg snakket med dem på telefon i forkant, var flere bekymret for at de ikke skulle kunne svare ordentlig fordi de ikke husket de krevende dagene. Jeg betrygget dem med at jeg var ganske trygg på at mine spørsmål ville kunne få frem hukommelsen på en god måte. Jeg bestemte meg for å ikke sende intervjuguiden, fordi jeg ønsket deres umiddelbare reaksjon, refleksjon og følelser akkurat der og da i intervjusituasjonen. Det mener jeg fungerte svært bra. Den bekymringen respondentene hadde i forkant, forsvant med en gang under intervjuet. Samtlige gav meg gode og reflekterte svar ved hjelp spørsmålene jeg hadde utarbeidet. Jeg bestemte meg for at de jeg intervjuet fikk bestemme hvor intervjuet skulle foregå. Dette fordi det er vanlig å gjennomføre dybdeintervjuer der respondentene kan føle seg trygg (Tjora, 2013). Alle intervju med de pårørende ble utført hjemme hos dem, mens informantene fra politiet ble intervjuet på arbeidsplassen. Dette medførte at de var på et naturlig og trygt sted i intervjusituasjonen, og dermed fikk jeg mye informasjon i en naturlig kontekst. Intervjuet var strukturert slik at samtalen og deres beskrivelse var i fokus, mens intervjuguiden var et godt hjelpemiddel og sørget for en atmosfære om seriøsitet for de som ble intervjuet (Tjora, 2013).

Jeg brukte fra 75 minutter til 120 minutter på hvert intervju. Intervjuene med pårørende ble noe lenger enn med politiet, da jeg der fikk mye følelsesmessige tanker og refleksjoner. Intervjuene ble tatt opp på lyd etter samtykke fra de jeg intervjuet, samtidig som de ble informert om at dette var kun til mitt bruk, og hvordan de ble oppbevart inntil de skal slettes (Tjora, 2013). I tillegg til lyd, tok jeg noe få stikkord for å hjelpe meg å huske hva de hadde sagt og når de sa det. I etterkant transkriberte jeg intervjuene. Selv om det var veldig tidkrevende, var det mye lettere å bearbeide informasjonen og finne ulike funn og data. Alle

de jeg intervjuet, vet at de kunne trekke seg når som helst uten å begrunne det ovenfor meg. Ingen har trukket seg.

3.5 Dataanalyse

Etter transkriberingen, analyserte jeg og kategoriserte jeg dataene fra intervjuene (Thagaard, 2018). Jeg fant ut at det var en god måte å kategorisere dataene ut ifra de tematikkene jeg hadde. Det passet inn med alle respondentene. Jeg laget ulike overskrifter, og la inn alle funnene fra eksempelvis dødsbudskap, der jeg hadde tre ulike kategorier. En fra pårørende etter selvmord, en fra pårørende etter store ulykker og en fra politiet. Selv om jeg gjorde det på denne måten, opplevde jeg at noen av spørsmålene og dertil svarene passet inn flere steder. På tross av at det var tilnærmet like svar noen steder, så følte jeg de var relevante der svarene kom, og styrket egentlig bare hele intervjuet, istedenfor at jeg problematiserte at svarene kom flere steder.

Som tidligere beskrevet for å få en best mulig oversikt, har jeg valgt å presentere dataene fra de ulike casene hver for seg. Det vil si at først presenterer jeg funnene fra de pårørende og ser dette opp mot relevant teori, før jeg deretter presenterer funnene fra politiet og deretter ser det opp mot relevant teori. Til slutt sammelinger jeg data og de funn jeg har fra hver av casene, og diskuterer forskjeller og likheter casene imellom, og hva dette eventuelt kan bety.

3.6 Reliabilitet og validitet

Ved all forskning vil forskeren ha ett eller annet engasjement på det som det forskes på. Dette kan fremstå som støy i forskningen ved at det kan påvirke resultatene. Fullstendig nøytralitet kan ikke eksistere innen kvalitativ forskning. Derimot vil forskerens engasjement også kunne betraktes som en ressurs, så lenge en gjør rede for hvordan ens egen rolle kan påvirke forskningsarbeidet (Tjora, 2013). Jeg er politimann, og kan faget politi. Jeg har og en personlig historie gjennom min datter med Downs Syndrom, og min kontakt med hjelpeapparatet. Derfor er det ikke utenkelig at min erfaring med hjelpeapparatet, og min bakgrunn som profesjonell politimann, kan farge forskningen når det faktisk er politiet jeg forsker på. Jeg har utdanning innen sorg og oppfølging av pårørende, slik at jeg har mer kunnskap, og dertil mer rustet til å gjennomføre en slik forskning som jeg gjør i denne oppgaven. Jeg tror min faglige og personlige kunnskap er en styrke for oppgaven, heller enn en svakhet fordi min reliabilitet ikke er god nok.

Reliabiliteten kan enkelt forklares om forskningen har gitt et korrekt svar på spørsmålet som ble stilt (Skog, 2013). Når jeg har valgt så få mennesker til å intervju, vil det være krevende

og vanskelig å generalisere de svarene jeg får til en hel populasjon. Det vil være særdeles ressurskrevende å intervju så mange at en kan si det gjelder for en hel populasjon. På bakgrunn av det, kan det sies at undersøkelsen ikke kan være representativ for hvordan absolutt alle pårørende opplever oppfølgingen fra politiet, ei heller for hvordan politiet føler at oppfølgingen faktisk er. Det kan være et skjevt forhold mellom mine intervjuobjekt, og resten av populasjonen, da mine respondenter er tilfeldig utvalgt (Tjora, 2013). Validitet, eller gyldighet som det kan beskrives som, handler om i empirisk forstand å unngå fallgruver (Skog, 2013). Den viktigste kilden til god validitet, er når forskningen pågår innenfor rammene av faglighet som er forankret i annen relevant forskning (Tjora, 2013). Jeg har med god teoretisk og faglig bakgrunn utarbeidet denne undersøkelsen, formet hele forskningen i relevant forskning. Jeg mener oppgavens validitet er god innenfor de begrensede rammer som er i denne oppgavens størrelse og omfang. Jeg kan aldri konkludere med at svarene jeg har fått er fasit, men jeg kan kanskje bidra med ett eller to nye funn i forskningen på et område som det er forsket veldig lite på.

3.7 Forskningsetiske betraktninger

Når en undersøkelse skal gjøres kjent for andre interessenter, vil det være viktig og helt nødvendig at det foreligger et informert samtykke, konfidensialitet og hvilke konsekvenser det blir for respondentene ved å delta (Thagaard, 2018). Denne undersøkelsen er meldt til, og godtatt av Norsk senter for forskningsdata, også kalt NSD. Siden jeg forsker på sorg, var jeg i tillegg i dialog med Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, også kalt for REK. De tok en vurdering, der de kom frem til at jeg ikke trengte å søke dem. Det holdt at jeg orienterte de slik jeg gjorde. De jeg intervjuet fikk tilsendt informasjonsskriv i forkant, i tillegg til at jeg informerte dem på telefon før intervjuet. Jeg fikk deres skriftlige informerte samtykke (Tjora, 2013). Alle sammen har i undersøkelsen blitt anonymisert for å unngå at noen skal bli identifisert. Den eneste utfordringen her var pårørende etter større ulykker. Det er heldigvis svært begrenset med store ulykker med mange døde i Norge, og på den måten kan det være mulig å identifisere hvilken ulykke jeg refererer til, men ikke til hvem av de pårørende jeg intervjuer. Jeg fikk mye personlig og svært følelsesladd informasjon gjennom intervjuene av de pårørende. Noe har jeg utelatt, da det kan føre til identifisering eller fordi det var navn som ble nevnt. Det ble en del gråt gjennom intervjuene med de pårørende, og jeg gav hele tiden beskjed om at de kunne gi seg eller ta en pause. Noen valgte en liten pustepause innimellom, mens samtlige var veldig fornøyd i etterkant av intervjuet fordi de hadde fått ryddet noen tanker vekk gjennom spørsmålsstillingen, og at de følte de

fikk bidra gjennom sin egen vonde erfaring. Det viktigste med forskningsetikken er at ikke respondentene skal komme til skade (Tjora, 2013). Min opplevelse av de jeg intervjuet, var at selv om de gruet seg litt i forkant, så var de veldig lettet og glad når vi kom i gang, slik at de fikk formidle sin historie gjennom mine spørsmål. På den måten fikk jeg veldig mye god informasjon om hvordan de opplevde politiet sin oppfølging etter å ha opplevd noe av det verste et menneske kan oppleve. Det samme fikk jeg fra respondentene fra politiet. De gav en ærlig og usminket versjon ut ifra hva jeg stilte spørsmål om. Det må være krevende å si at ikke alt er som det nødvendigvis skal være i en etat man er glad i og veldig stolt av å få være en del av. Like fullt fikk jeg svært mye god og viktig informasjon fra disse respondentene.

4 Pårørende

På bakgrunn av intervjuene med de pårørende, vil jeg i dette kapittelet presentere data som kom fra de ulike tema. Jeg har delt det opp slik at jeg først presenterer data fra dødsbudskapet fra pårørende både fra enkeltdødsfallet som selvmord og terror/storulykken. Jeg definerer i dette tilfelle terror/storulykken som en hendelse med mange døde. Etter dødsbudskapet ser jeg på oppfølging fra politiet, deretter sorg før jeg avslutter datafunnene fra tematikken forventninger til politiet. Helt til slutt drøfter jeg dette opp mot relevant litteratur. Navnene som er nevnt i teksten er fiktive navn.

4.1 Melding om dødsbudskap

Respondentene mottok dødsbudskapet på forskjellige måter. Noen fikk det tilfeldig med seg, mens andre ble oppsøkt av politiet på hjemmeadressen. Her illustrerer jeg hvordan respondentene opplevde å motta et dødsbudskap fra politiet.

4.1.1 Selvmord

Respondentene opplevde at politiet ikke sa direkte til dem at deres kjære hadde tatt selvmord eller var død. Respondentene måtte selv føle seg frem til det før de fikk den endelige bekreftelsen. En mor opplevde å bli ringt om natten. Eline, kjæresten til Lars hadde funnet en lapp hjemme hvor det stod «Beklager at jeg gjør det på denne måten. Jeg kommer alltid til å elske deg Eline». Eline hadde derfor varslet politiet, som igjen ringte respondenten. Politiet bekreftet aldri i denne samtalen at Lars var død.

Det ble ringt på min telefon midt på natten, kl 03:30, der de spør om Lars er kommet hjem. Han presenterer seg, og sier «jeg står i leiligheten til Lars og Eline, og lurere på om Lars er kommet hjem til deg?» Da svarte jeg i ørska, for jeg sov jo, nei Lars er ikke her. Eline var i leiligheten, men ikke Lars. Og så sier jeg «hva mener du? For jeg reagerer jo på at

politiet var i leiligheten til Lars og Eline. Så spør politimannen: «Har han vært suicidal før?» Og da tror jeg at jeg ble kjempesint. Hva i all verden er det du tillater deg å ringe meg midt på natten og spørre om mitt barn har vært eller er suicidal. Politimannen nevnte lappen, og etter det ble det ikke snakket noe mere før samtalen ble avsluttet.

Denne respondenten fikk beskjed fra politiet om å vente hjemme. Respondenten hadde et sterkt ønske om å gå ut for å lete, men ventet hjemme slik politiet hadde sagt. De ringte mange ganger til politiet for å få nærmere svar. Til slutt fikk de svar.

Min mann ringte en gang, og en gang til, og da sa de, det var da de sa at de hadde funnet en i fjorden ute ved et nes. Politiet spurte om kjennetegn. Lars hadde jo en tatovering på leggen som var ganske så karakteristisk. Og da spurte jo jeg om, jeg måtte liksom bare høre det, så jeg spurte om status eller tilstand. Så sa han (politimannen) omkommet.

I etterkant sliter respondenten med ordene suicidal og omkommet. En respondent ble oppsøkt hjemme på adressen av politiet. Datteren hadde blitt funnet død i en leilighet av sin søster et godt stykke unna der respondenten bodde. På døren står to politibetjenter.

Så sier betjenten til meg; Ja, de har funnet henne død ved selvdrap. Og for meg, selvdrap det høres jo ut som, ja sant. Du ser for deg bilder i hodet. Og så sier betjenten til meg; «det ser ut som hun har hengt seg», og da ser du jo også for deg en som henger og dingler.

Respondenten slet veldig i ettertid av fordi politiet sa at hun hadde hengt seg.

Jeg lagde meg bilder på hvordan eldste datteren min hadde funnet henne. Jeg såg jo for meg hvordan hun hadde sett ut når hun hang.

Datteren som fant henne, forklarte respondenten hva som faktisk var tilfelle.

Hun henger jo ikke mamma. Hun var kjempefin. Hun så ut som hun bare sov.

Det var ingen respondenter som fikk fortalt hvordan den videre kontakten eller oppfølgingen med politiet skulle bli. De fikk heller ikke noe fast kontaktpunkt å forholde seg til.

Nei, jeg fikk ingen informasjon. Jeg husker veldig godt de første dagene der. Vi var så forvirret alle sammen, og skrev ned spørsmål. Vi visste jo ikke hva som skjer nå. Det var flere ganger vi ringte politiet for å etterspørre informasjon.

Det fremstod på flere respondenter at det var livskrisehjelpen som tok over alt ansvaret for oppfølgingen av dem.

Nei, ingenting. Vi oppfattet at det var livskrisehjelpen som skulle hjelpe oss nå. Vi savnet noen som kunne kommet, snakket med oss og fortalt det er dette som har skjedd, hvordan det har skjedd, og kanskje en som kunne hjulpet. En slags koordinator.

Alle respondentene følte de måtte ta kontakt med politiet på eget initiativ. En respondent som heller ikke fikk forklart den videre oppfølgingen eller fikk noen kontaktperson i politiet, sier.

Jeg føler at all den kontakten jeg hadde med politiet etterpå har kommet på mitt initiativ.

Alle respondentene var på ulike måter i kontakt med politiet i starten i forbindelse med dødsbudskapet. Noen synes politiet opptrådte menneskelig og empatisk i sin væremåte, selv om uttrykksmåten opplevdes litt forskjellig. Andre derimot følte det ble litt kaldt og følelsesløs.

Noen av de sa kondolerer. Det var vanskelig for meg, å forholde meg til at min mann var død. Så jeg synes de tråkket litt på meg når de sa kondolerer.

Det var og noen som opplevde politiet på en god måte når de ringte operasjonssentralen etter at sønnen var funnet i sjøen, fordi de brukte uttrykk som de kunne forholde seg til, og at de var direkte.

Det var ikke noe filter for å si det slik. En snakket veldig uformelt. Det var helt greit, det var ikke noe rundtom snakk. Rett på sak.

Respondentene gav uttrykk for at de ønsket at politiet var mer direkte, og sa ting som det var. Ikke at de var litt ufølsomme og skapte et bilde med sine spørsmål som ikke stemte overens med virkeligheten.

De skapte et bilde av gutten som ikke stemte overens med virkeligheten. I kraft av den samtalen, har jeg tenkt mye i ettertid om han var suicidal siden spørsmålet ble stilt.

4.1.2 Terror/storulykken

De respondentene som opplevde å miste en av sine kjære i en hendelse som krevde mange menneskelig, opplevde det å motta dødsbudskap fra politiet noen annerledes enn pårørende etter selvmord. De opplevde å bli en del av et pårørendesenter da de skjønnte at det hadde skjedd en stor hendelse med mange involverte og at en av deres kjære var med.

Tror det var kl 20:00 på den kvelden. Familiene ble tatt inn på hvert sitt hotellrom, og vi fikk beskjed fra politiet om at han hadde vært med. Og så kom vel dødsbudskapet to dager etterpå, at de hadde funnet han og at han var identifisert. Da ringte politiet hjem til meg og fortalte det.

En respondent opplevde det nesten på tilsvarende måte da de hadde møtt opp på pårørendesenteret og ventet på informasjon fra politiet om hva som hadde skjedd.

Klokken var 19:30 på kvelden. Da fikk vi en bekreftelse på at han var gått om bord. De timene fra tolv til halv åtte, det var lenge. Vi skjønte jo, du håpte, men du skjønte jo selvfølgelig hva det var, hva det dreide seg om dette her.

Respondenten opplevde også etter avtale å få det endelige dødsbudskapet hjemme to dager etter hendelsen. To fra politiet kom hjem til adressen deres med, der både voksne og barn var samlet.

Politiet sa at han var død, og at alle var omkommet. Ingen kunne ha hjulpet til på noen som helst måte for å overleve det der. Det hadde gått fort, veldig fort.

Alle respondentene opplevde at de fikk et kontaktpunkt i politiet å forholde seg til etter at dødsbudskapet var formidlet, og at den videre oppfølgingen ble forklart dem.

Ja, jeg fikk en. Jeg fikk politibetjenten som ringte om dødsbudskapet.

En følte at politiet var tilgjengelig hele tiden for dem. Uansett når tid det var på døgnet, opplevdes det som om politiet var der for dem.

Politibetjenten sa «ring meg når som helst». Dette ble sagt mange ganger til meg av vedkommende. «Om det er dag eller natt, ring meg».

De fleste respondentene følte at politiet var veldig menneskelig, og hadde mye empati ovenfor dem når dødsbudskapet ble formidlet.

Ja, når de ringte meg og bekreftet dødsfallet, var det veldig menneskelig. Det var ikke formelt. De sa at jeg måtte ta kontakt uansett behov. Jeg følte de var der for meg.

En beskrev politiet som at de var til stedet for dem, og at de virkelig følte seg ivaretatt.

Politiet viste stor medfølelse. De skjønte at dette ikke var lett for oss. Vi så at det ikke var lett for dem heller å skulle si dette til oss. Det var egentlig litt godt å se.

4.2 Oppfølging fra politiet

Alle respondentene har vært i kontakt med politiet i etterkant av dødsfallet. Noen var i kontakt med politiet i en kort periode, mens for andre gikk det over år. Ingen av respondentene kjente til politiets rolle når noen døde på den måten respondentene hadde opplevd.

4.2.1 Selvmord

Ingen av respondentene hadde fått en fast pårørendekontakt å forholde seg til i politiet. Alle sammen måtte selv ta kontakt for å initiere en oppfølging.

Det tok flere uker før jeg var i kontakt med politiet, og det skjedde når jeg tok initiativ til det.

En annen respondent tok kontakt med politiet dagen etter selvmordet. De hadde tidligere bare blitt henvist til livskrisehjelpen for videre oppfølging.

Vi tok kontakt med politiet. Det var ingen som ringte oss. Vi oppsøkte politistasjonen og snakket med en politibetjent.

Selv om respondentene opplevde det som svært krevende å måtte hele tiden ta kontakt for å etterspørre informasjon, og til stadighet snakke med nye personer, hadde flere gode opplevelser når de først fikk kontakt. Respondenten ønsket å se videoen av «Ragnar» der det kom frem at han hadde hoppet fra broen.

Vi var hos politiet. Politibetjenten som hadde saken, var veldig, veldig informativ i forhold til hva vi skulle gjøre nå. Hvordan rommet vi skulle inn i såg ut. «Når du kommer inn i rommet står det en pc». Vedkommende veiledet meg på en måte igjennom alt som skulle skje. Jeg ble videre fortalt «når du sitter deg ned her nå, så vil du se et stillbilde. Du vil se ryggen til Ragnar». Politibetjenten forklarte alt, og jeg kunne stoppe dette når jeg ville, ta den tiden jeg trengte. Det var veldig, veldig viktig for meg.

Ingen av respondentene fikk melding om obduksjonsrapporten. Noen hadde lyst å lese den, mens andre ikke hadde lyst. Alle hadde derimot lyst å bli informert om at den var der.

Nei, jeg har ikke lest den. Jeg har ikke sett den, og jo lengre tid det har gått, jo verre har det vært å spørre om noen kan gå gjennom den med oss.

For en respondent var det helt nødvendig å lese obduksjonsrapporten, og etter å ha pushet på hos politiet, fikk de endelig se den.

Jeg leste selv. Det var nødvendig for meg. Politibetjenten rådet meg ikke til å lese den.

Det er flere respondenter som har vært på syning og tilbake til stedet hvor dødsfallet skjedde, eller hvor den døde ble funnet. Derimot var det ingen av respondentene som hadde politiet med seg som forklarte om hendelsen eller hva som hadde skjedd. Politiet har heller ikke tatt initiativ til hverken syning eller å se stedet hvor døden inntraff.

Det var viktig for meg å reise dit, å se hvor han ble funnet. Å være der på en måte. Det ble viktig for meg å gjøre det. Politiet var ikke med, og har ikke sagt noe om det heller.

Totalinntrykket til respondentene av oppfølgingen til politiet er at de følte de kunne fått så mye mer enn hva de fikk. De hadde behov for politiet, men de var ikke der når de trengte dem som mest.

Dårlig vil jeg si. Det er jo enkeltopplevelser her som jeg virkelig tenker at hvor bra de jobbet, men helhetlig sitter jeg igjen med at vi ikke ble godt nok fulgt opp, og at vi hele tiden måtte etterspørre informasjon. Vi ble sviktet på en måte. Jeg fikk den pakken jeg fikk.

En respondent forklarte at det var kanskje faste prosedyrer som ble en årsak til at de ikke ble fulgt godt nok opp i etterkant av dødsbudskapet.

Inntrykket er at det ikke er viljen det står på, men at de mangler prosedyrer. Det blir tilfeldig og opp til den enkelte i politiet hvordan en skal håndtere dette. Det er vårt inntrykk.

4.2.2 Terror/Storulykken

Det var heller ingen av disse respondentene som kunne noe om politiets oppgaver ved slike dødsfall som respondentene hadde opplevd. Derimot ble oppfølgingen fra politiet slik de hadde blitt forespeilet det i forbindelse med dødsbudskapet. Det var de samme politibetjentene som de hadde fått som pårørendekontakt som hadde det meste av kontakten med respondentene. Alle respondentene opplevde at politiet kom hjem til de, og snakket med dem.

Politiet kom hjem til oss. De var her, og vi pratet lenge med dem. De pratet om etterforskningen og hvordan det gikk. Jeg snakket lenge med dem her hjemme. Jeg måtte ikke spørre om noe.

Respondentene opplevde å bli kontaktet av politiet når obduksjonsrapporten var klar. Det var ikke alle som ville se den med en gang, men alle fikk informasjon at den var tilgjengelig for dem hvis de en dag ønsket å se eller få beskrevet innholdet.

Vi fikk spørsmål om vi ville komme å se obduksjonsrapporten. Jeg ville ikke se den, men mine barn har sett den.

En annen respondent ville ikke se den med en gang, og ventet derfor noen år.

Det er ikke før nå, et halvt år siden, vi visste hvilken tilstand han var i da han døde. Det er fordi vi hele tiden har hatt tilbud om å komme å se obduksjonsrapporten, det har vi hatt hele veien, men vi har ikke turt det. Så for et halvt år siden gikk vi gjennom den med en psykolog.

Ingen av respondentene var på syning med den døde. For noen var det helt uaktuelt å være med på syning om de hadde fått tilbud om det, mens for noen kunne det ha vært aktuelt, men de fikk ikke tilbud. De visste ikke om det var mulighet for det, men når de fikk lese obduksjonsrapporten, viste det seg at avdøde ikke var så skadet som de trodde. Derimot var alle tilbake på stedet der dødsfallet hadde skjedd sammen med politiet.

Vi kjørte ut og så hvor det skjedde. Husker politiet stod fremme og hadde en veldig fin tale. Det var selvfølgelig påvirket av hendelsen. Det er jo på en måte positivt, at en ser at de og er menneskelig.

Totalinntrykket til respondentene var at de fikk all den informasjon de trengte. De slapp å måtte etterspørre informasjon, og hadde en fast pårørendekontakt å forholde seg til hele tiden. Det gjorde alt så mye lettere for dem, og var utelukkende det viktigste for dem i oppfølgingen, at de hadde fast å forholde seg til som var tilgjengelig absolutt hele tiden.

Veldig bra. Vi fikk svar på det vi ville ha svar på. Jeg har bare god erfaring.

4.3 Sorgen

Alle respondentene beskrev en sorg som hadde vart i lang tid, og for noen var den ikke over. Det var kanskje ikke over for noen av dem, men tiden hadde gjort slik at hverdagen og de gode dagene etter hvert hadde fått mer plass, enn de vonde tankene og de dårlige dagene. Flere mente derimot at politiet hadde påvirket dem i sorgen. Noen mente politiet hadde hemmet sorgen deres, mens andre mente politiet hadde fremmet sorgen, og gjort det lettere.

4.3.1 Selvmordet

Alle respondentene her opplevde at politiet sin oppfølging, eller manglende oppfølging påvirket dem negativt i sorgen. De brukte mye ressurser og kapasitet på å måtte søke informasjon som var viktig for dem, slik at det hemmet dem i å sørge.

Tilliten til politiet. Det er klart det har påvirket min sorgprosess. Det ble en ekstra belastning som kunne vært unngått. Jeg sitter med følelsen av at kommunikasjonen kunne vært bedre, og ivaretagelsen av oss.

Første kontakten med politiet for respondenten som ble ringt opp midt på natten, har preget respondenten i ettertid. Mye fordi det aldri ble noen oppfølging i etterkant, slik at politiet fikk forklart hvorfor de gjorde som de gjorde.

Det har påvirket meg i sorgen, samtalen der om natten, har gjort at jeg har brukt mye energi på hva politibetjenten mente. Jeg tok til meg med den gang ordet suicidal.

Flere respondenter ble frustrert over manglende kontakt, og brukte mye tid på det istedenfor å kunne sørge på en god måte uten den ekstra belastningen politiet gav dem.

Ja, politiets rolle har påvirket meg i sorgen. Har blitt frustrert en del ganger. Har brukt mye krefter for å få svar på ting. Blir på en måte litt oppgitt. Kunne ikke bare noen fortalt oss det da, så slapp vi å gå å tenke og lete etter informasjon.

Samtlige fortalte at faktaopplysningen hadde gjort sånn at sorgen hadde blitt bedre. Det hadde derfor stor betydning de gangene de fikk faktaopplysninger, selv om det var de selv som måtte etterspørre det. Derimot hadde sorgen også blitt hemmet fordi de ikke fikk faktaopplysninger.

Ja, faktaopplysning har absolutt gjort noe med sorgen min. Før jeg fikk sett den videoen, hadde jeg masse bilder i hodet mitt med hva det var som hadde skjedd.

Respondenten som opplevde å få beskjed om at datteren hadde hengt seg, mente at mye ville stilt seg annerledes om politiet forklarte hva som faktisk var tilfelle i starten. Det ble mye lettere å forholde seg til det når respondenten fikk vite at datteren ikke hang.

Det hadde vært mye bedre om de hadde sagt at hun hadde kvelt seg, enn å henge. Det blir jo feil å si henge, for sorgen ble jo på en måte et bilde som ikke var riktig.

Respondentene beskrev viktigheten av å ha en å forholde seg til, og føle at deres opplevelse var like viktig for politiet som store redningsaksjoner.

Jeg følte måten vår gutt døde på ikke var viktig for politiet fordi det var selvmord. Det var ingen store redningsaksjoner for å finne han. Jeg kan ikke husker at vi har hatt den trygge personen foran oss som har sagt «dette har skjedd» osv.

4.3.2 Terror/Storulykken

Respondentene her synes det var veldig godt for dem å vite og få opplysninger hele tiden. Det var viktig for deres bearbeidelse av sorgen. De følte aldri at de manglet noe. Det at de slapp å etterspørre informasjon hele tiden, gjorde at ting ble lettere for dem i sorgen. De følte seg ivaretatt med det meste av informasjon som de fikk.

Jeg følte ikke vi manglet noe som helst. Som jeg sa i sted, så kunne vi ringe til pårørendekontakten vår om det var noe vi lurte på. Pårørendekontakten var alltid tilgjengelig for oss.

En annen respondent opplevde det på samme måte, med at de ikke ville klart å hele tiden måtte ha etterspurt informasjon fra politiet om de ikke fikk det slik de gjorde.

Å måtte etterspørre informasjon er ikke jeg flink til. Hadde jeg måtte etterspørre, så hadde det ikke blitt til. Jeg har vanskeligheter med å ta opp telefonen og ringe. Så det å få informasjon uten å etterspørre, det letter på alt egentlig.

Respondentene var klar på at faktaopplysninger hadde vært av stor betydning for håndtering av sorgen. I tillegg hadde det vært like viktig at politiet var alltid tilgjengelig, så de selv kunne bestemme når de ville ha opplysningene.

Det fikk vi jo vite veldig tidlig at det ikke var noe vi trengte å ta stilling til nå. Der var vår pårørendekontakt fantastisk. Vedkommende sa «føler du det ikke er tid for å tenke på det nå, så ikke gjør det. Det er sånn som du får vite når det passer for deg». Sånne ting fikk vi beskjed om veldig tidlig. Det var veldig god informasjon, og veldig betryggende.

Alle beskrev at når de fikk faktaopplysninger, så gjorde det ting mye lettere å forholde seg til, selv om det var krevende opplysninger å høre.

Nå vet vi, nå trenger vi ikke lage bilder. Vi vet hvordan det var.

4.4 Forventninger til politiet

Det var ingen av respondentene som visste hvilke oppgaver politiet hadde i slike dødsfall som beskrevet i denne undersøkelsen.

4.4.1 Selvmord

Alle respondentene var opptatt av viktigheten å ha en fast trygg person å forholde seg til, som i tillegg gav de den informasjonen som de trengte til enhver tid.

Å kunne ha en trygg person som vi kunne ringt til, som visste om saken, som visste hva vi trengte og kunne ha tipset oss om forskjellige ting, så vi kunne ha sluppet å styre så mye på med det selv. Det bruker du mye energi på. Tid du egentlig skal bruke på å sørge.

En annen respondent sammenlignet det med store ulykker som omhandler mange døde, med å beskrive forventningene litt ut ifra det.

Når du ser saker som omhandler større ulykker, så tenker man jo selvfølgelig, det er jo derfor jeg sitter igjen med at det ikke svarte til forventningene jeg hadde.

Respondentene mente det var helt nødvendig å ha en fast person å forholde seg til som kunne gi informasjon når det var noe å formidle.

Det er klart at det er kjempeviktig. Når det motsatte skjer da, så underbygger det den følelsen med at «ja, det er bare en til som har hoppet fra den broen her».

Respondentene gav også uttrykk for viktigheten av å vite at det ikke var noe nytt.

Det er ekstremt viktig at politiet tar kontakt for å gi informasjon, selv om det ikke er noe nytt, for det er og informasjon.

Den dårligste erfaringen respondentene hadde med politiet, var at de hele tiden måtte kjempe for å få vite hva som skjedde, og at de ikke hadde noen faste å forholde seg til. Det var krevende, og en stor belastning for alle.

Jeg har ikke visst hvordan jeg skulle få tak i noen fra politiet uten å måtte fortelle hele historien. Hadde vært så lettere og hatt et telefonnummer jeg kunne ha ringt.

Den beste erfaringen respondentene hadde var enkeltpersonene i politiet som gav gode opplevelser opp i alt det vonde.

Den opplevelsen når jeg skulle inn å se på videoen. Da følte jeg meg godt ivaretatt av den politibetjenten.

En annen respondent opplevde også det som positivt å snakke med politiet etter å ha kjempet for informasjon. Da fikk respondenten komme til politiet og få informasjon, og vedkommende som tok imot dem, brukte god tid.

Det var viktig å være der å få informasjon. Vi fikk stille de spørsmålene vi ville. Politibetjenten brukte veldig god tid på oss.

4.4.2 Terror/Storulykken

Alle respondentene var også her opptatt av viktigheten av å ha en fast person å forholde seg til, for det gjorde alt så mye lettere i forhold til kontakten med politiet.

Ikke alltid en vet hva en lur på i en slik situasjon, så det er utvilsomt best at politiet kommer med informasjon underveis. Det var veldig bra å ha en fast å forholde seg til. Vi fikk møte politiet, og vi hadde et nummer direkte til pårørendekontakten vår.

Respondentene beskrev også hvorfor det var viktig at det kom informasjon fra politiet opp i en kaotisk situasjon.

Det er veldig viktig, uten tvil, for da kommer informasjonen fra en kilde som du, når politiet kommer med informasjon, da vet du den er riktig.

Det var ingen av respondentene som hadde hatt noen spesiell dårlig erfaring med politiet og oppfølgingen. De følte seg ivaretatt på alle måter.

Føler ikke vi har hatt noen dårlig erfaring med politiet. Føler bare den har vært bra hele tiden.

Den beste erfaringen respondentene hadde med politiet var den kontakten de hadde med pårørendekontaktene. De opplevde dette som veldig bra.

Det var spesielt å sitte her hjemme, at politiet kom hjem til oss var veldig spesielt.

En annen respondent beskrev det tette og personlige båndet de knyttet til kontakten fra politiet. Det var veldig positivt og godt.

De var medmenneskelige, nærkontakten, vi kunne snakke om alt. Det ble personlig. Det er ikke politiet som er over oss, det er politiet som er med oss.

4.5 Hva betyr dette i forhold til teori og litteratur?

Tabell 2 viser funn fra kapittel 4.1, 4.2, 4.3 og 4.4. Disse blir drøftet under i dette kapitlet.

Tema	Funn i oppfølgingen	Faktorer som hemmer/fremmer oppfølgingen/sorgen
Dødsbudskap	Formidlingsmetode	+ Si det ansikt til ansikt + På telefon om det er avtalt på forhånd - Lang tid før de blir fortalt
	Formidlingsmåte	+ Rolig utstråling – vise empati + Rett på sak – si det som det er - Snakke «rundt» dødsfallet - Bruke ord om handling som ikke stemmer - Si «kondolerer» eller «jeg forstår»
	Videre oppfølging	+ Få fast kontaktpunkt i etterkant
Oppfølging fra politiet	Pårørendekontakt	+ Fast kontaktpunkt - Kun ved flere døde, ikke ved selvmord
	Få informasjon	+ Få informasjon uoppfordret + Tilpasset eget ønske om informasjon - Etterspørre informasjon ved selvmord
	Obduksjonsrapport	+ Gå gjennom med politi + Gode forberedelser på innhold
	Tilbake til dødsstedet	+ Politiet er med og gir informasjon
	Politiets språk/væremåte	+ Rolig, ærlig, empatisk og menneskelig - Ufølsom
Sorg	Håndtering av sorg	+ Faktaopplysninger + Alltid tilgang på informasjon + Få informasjon i eget tempo - Dårlig formidling av dødsbudskap - Må etterspørre informasjon i selvmord - Si ting som ikke stemmer
Forventninger til politiet	Erfaringer	+ Gode enkeltpersoner i politiet + Politiet er en sikker kilde - Ulik oppfølging etter type dødsfall - Politiet ikke samkjørt organisasjon

Tabell 2: Funn fra intervjuene fra de pårørende.

4.5.1 Dødsbudskap

Respondentene opplever at det er bra å få politiet hjem når de skal motta et dødsbudskap. Bra i den forstand at da får de det ansikt til ansikt, og blir ivaretatt på en bedre måte enn om det blir formidlet via telefon. Derimot gikk det fint å få dødsbudskapet på telefon om det var avtalt på forhånd at de kunne gjøre dette i forbindelse med savnetsaker eller endelig identifisering. Det var krevende om det tok lang tid før dødsbudskapet kom, hvis en var klar over at det var noe som kunne komme til å skje fordi en hadde informasjon om hendelsen gjennom andre kanaler enn politiet. Når politiet formidlet dødsbudskapet var det viktig at det skjedde på en rolig og empatisk måte, for deretter å gå rett på sak og si det som det var. Det var veldig hemmende å snakke «rundt» dødsfallet for å pakke det inn, eller bruke ord om en handling som faktisk ikke stemte overens med virkeligheten.

Hvordan dødsbudskapet blir formidlet, og hvor raskt det blir formidlet, er det viktigste for pårørende (Dyregrov & Dyregrov, 2012). Beskjeden må gis fortest mulig, og spesielt i disse tider hvor sosiale medier kommer raskt inn med varsling av hendelser (Stabrun, 2014). Dette fungerte bra med respondentene etter store hendelser som hadde gode opplevelser med dette, da de hadde avtalt på forhånd med politiet hvordan dødsbudskapet skulle formidles. På en annen side måtte de vente en god stund før de fikk den endelige bekreftelsen, noe også flere respondenter etter selvmord måtte gjøre. Politiarbeidet skal utføres effektivt med god kvalitet (PBS, 2011), og sørge for god oppfølging av den menneskelige krisen (Hammervoll, 2014). Det kan tenkes at når respondentene får sine dødsbudskap formidlet, så skjer ikke det systematisk med god kvalitet, men mer tilfeldig. Tilfellene var slik ved flere av selvmordene, at en kunne ha avtalt hvordan dødsbudskapet skulle formidles, fordi den døde ikke var funnet når politiet snakket med pårørende første gangen. Det viser at beredskapsprinsippene (Fimreite m.fl, 2014), blir utfordret ved formidling av dødsbudskap når det gjelder selvmord, ved at en ikke har en fast organisasjon å forholde seg til som når det blir opprettet et pårørendesenter. Pårørendesenteret har faste rammer og roller, så den enkelte politi vet hvilke oppgaver en har (PBS 1, 2011). Det blir tilfeldig hvor fort en klarer å varsle ved selvmord, og det blir tilfeldig hvordan og hvem som varsler. Noen blir varslet med at politiet kommer på døren, mens noen blir litt informert om at det skjer noe, fordi politiet ringer og ber om informasjon, uten å si at deres kjære er mulig død.

Uansett hvordan formidlingsmetode som brukes når dødsbudskapet skal fortelles, så er det en potensiell traumatiserende situasjon for de pårørende (Dyregrov & Dyregrov, 2012).

Pårørende vil vite hva som skjer og hvordan det skjedde (Reme, Walstad, Harsem, Fure & Henriksen, 2003). Da kreves det kunnskap, for det gir trygghet i møte med de pårørende (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018). Politiet brukte ord som «hengt» og «suicidal» når de formidlet dødsbudskapet til pårørende etter selvmord. Ved at politiet brukte disse ordene, har respondentene slitt i ettertid. Det vil være viktig at de ord som benyttes bidrar til å dempe traumatiseringen (Dyregrov & Dyregrov, 2012). Ved bruk av disse ordene, følte respondentene at innholdet ikke stemte overens med virkeligheten. Det kan i tillegg til at det er en potensielt traumatiserende, medføre mistillit til politiet gjennom dårlig verbal kommunikasjon (Rønneberg, 2011), som igjen kan sitte rammene for den videre oppfølging, der usikkerhet fører til økt behov for mer informasjon (Erlie, 2015).

Når budskapet formidles må det gjøres på en åpen, ærlig og respektfull måte (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). Respondentene etter de store hendelsene opplevde politiet som empatiske, rolige og rett på sak. Respondentene etter selvmord opplevde det noe annerledes og mer tilfeldig. Det ble snakket rundt dødsfallet, og veldig sjelden direkte der ting ble sagt slik det faktisk var. Budskapet kan på den måten bli tolket annerledes enn hva det er ment (Erlie, 2015). Noen respondenter tolket budskapet helt annerledes enn hva det nok var tenkt fra politiet sin side. Det kan gi sekundærtraume (Dyregrov & Dyregrov, 2012).

Når en er ferdig med formidlingen er det viktig å fortelle hva som skjer videre og hvilken oppfølging en kan få, og der må den profesjonelle part hjelpe (Reme, Walstad, Harsem, Fure & Henriksen, 2003). Respondentene etter store hendelser fikk dette, og følte aldri behovet for noe mer enn hva politiet gav dem, fordi politiet var tilgjengelig hele tiden. Respondentene etter selvmord, følte seg forlatt og det var opp til dem selv å søke både hjelp og videre informasjon. Politiet bør gi råd i hva som er viktig å gjøre, og hva som kan vente (Dyregrov & Dyregrov, 2012). Det finnes ingen fasit for hvordan dødsbudskapet skal gis, da alt må tilpasses den enkelte situasjon (Ibid). Likevel er det viktig med en plan på forhånd hvordan dødsbudskap kan formidles (Erlie, 2015). For respondentene etter store hendelser, forelå det en slik plan. For respondentene etter selvmord, var det mer tilfeldig.

4.5.2 Oppfølging fra politiet

Det er viktig at politiet er åpen og ærlig i forhold til de pårørende (PBS 1, 2011). Det vil være nødvendig at politiet er forberedt på kontakten med pårørende, der kunnskap og erfaring er viktig i denne kontakten (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018). Respondentene etter store hendelser opplevde å få en fast pårørendekontakt å forholde seg til. Personene fra politiet hadde kunnskap og erfaring, i tillegg til at de var åpen og ærlig. De gav pårørende

informasjon i det tempo de pårørende selv ønsket, og var godt forberedt til møtene med de pårørende. Respondentene etter selvmord fikk ikke en fast pårørendekontakt, selv om det er regulert at de skal ha dette i påtaleinstruksen § 7-6 (1985). De måtte hele tiden søke informasjon selv, og opplevde som oftest å måtte snakke med flere i politiet, der de måtte gjenfortelle historien sin. Det var en belastning for dem. På den måten ble ikke oppfølgingen av de pårørende etter selvmord sikret, hverken på kort eller lang sikt. Det ble heller ikke etablert et samarbeid med samvireaktører, slik en bør gjøre i slike akutte kriser (Helsedirektoratet, 2016).

Respondentene etter de store hendelsene fikk mulighet å få en gjennomgang av obduksjonsrapporten. Noen gjorde det sammen med politiet, og noe hadde psykolog med seg. Det som var sammenfallende, var at alle visste at rapporten var hos politiet, og at den var tilgjengelig når de selv hadde behov for det. Pårørende må selv ta stilling til om hva de ønsker å vite, og hvor mye de vil vite (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). De ble godt forberedt av politi eller psykolog i forkant, slik at de var forberedt på oppbyggingen av rapporten. På den måten ble gjennomgang av rapporten en betydelig og viktig del for de pårørende i håndtering av sorgen. Derimot fikk flere av respondentene etter selvmord hverken høre om eller se obduksjonsrapporten, før de gjentatte ganger hadde bedt om det. Flere hadde da fått beskjed om at de ikke burde lese den på grunn av innholdet.

Politiet bør bistå de pårørende med å være med tilbake til dødsstedet om det er praktisk mulig (Strabrun, 2014). Ved å gjøre dette, kan de pårørende få en bekreftelse på at det ufattelige er en virkelighet (Bolman & Deal, 2014). Respondentene etter store hendelser opplevde det som veldig fint og godt at politiet var med til dødsstedet. Politiet forklarte hva som hadde skjedd ut ifra det de hadde informasjon om. På denne måten kan fantasier bli byttet ut med fakta (Dyregrov & Dyregrov, 2017). Samtidig ble politiet ikke med tilbake til dødsstedet til der selvmordet hadde skjedd. De fleste ønsker profesjonell bistand (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). Pårørende hadde vært tilbake til stedet, men dette var på eget initiativ uten politiet til stedet.

Alle respondentene hadde på en eller annen måte opplevd enkeltmøte med politiet på god måte. De hadde møtt enkeltpersoner som var ærlig, empatisk og omsorgsfulle. Ektefølt empati er viktig i møte med mennesker i sorg (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018). Respondentene etter de store hendelsene hadde utelukkende hatt det slik gjennom sin

pårørendekontakt. De som opplevde selvmord hadde slike opplevelser med politiet gjennom enkeltpersoner, men det var unntakene.

4.5.3 Sorg

Et uventet dødsfall som selvmord og terror og andre store ulykker, vil fremstå som voldsomt traumatisk (Keyes m.fl, 2014). Sorg i seg selv er derimot ikke en sykdom (Stroebe, Schut & Stroebe, 2011). Likevel kan den av og til føre til sykdom (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). Respondentene i undersøkelsen beskrev sorgen på en måte slik at de vekslet mellom tapsorientert mestring og gjenoppbyggingsmestring, som beskrevet i to-sporsmodellen (Stroebe, Schut & Stroebe, 2011). Det som fremmet sorgen slik at de kunne ha fokus på å sørge, istedenfor å ha fokus på å finne svar, var at de alltid fikk informasjon hos politiet, og de fikk den i eget tempo når de selv var motivert for det (Stabrun, 2014). At opplysningene de fikk fra politiet var fakta, var viktig for dem, selv om detaljene kunne vært brutale å få vite. På den måten kunne de etter hvert utvikle et nytt og stabilt hverdagsliv med å mestre gjenoppbyggingen, selv om de vekslet hele tiden frem og tilbake mellom tapsorientert mestring og gjenoppbygging.

Respondentene etter selvmord opplevde det ikke på denne måten. De opplevde å slite med manglende informasjon og dertil at de hele tiden måtte etterspørre informasjonen. Det er viktig for pårørende etter selvmord å finne svar for å kunne finne mening med tilværelsen (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). Flere av de satt med skyldfølelse, noe som kan skje med pårørende etter selvmord (Eid & Johnsen, 2006). Ved å få svar, vil mange pårørende slippe ekstrabelastningen det er ved å gruble og tenke (Dyregrov, Plyhn og Dieserud, 2009). De fleste pårørende etter selvmord i denne undersøkelsen fikk ikke svar. Selv når de kontaktet politiet for å få svar, opplevde de at det var krevende å få ut informasjon. På den måten fikk de ikke den bistand som politiet kan gi for å fremme sorgen på en god måte (Dyregrov & Dyregrov, 2017).

4.5.4 Forventinger til politiet

Respondentene opplevde at det var gode enkeltpersoner i politiet. Pårørendekontaktene til de pårørende etter store hendelser var mennesker som hadde kompetanse, og som fremstod som rolige og trygge i en kaotisk situasjon, slik det er nødvendig for å pårørendekontakt å være (Politidirektoratet, 2014). Respondentene etter selvmord fikk ingen pårørendekontakt, så der ble enkeltopplevelsene gode, fordi når de først fikk informasjon, ble det gjort på en god måte.

Det viste seg derimot at politiets sine beredskapsprinsipper ikke ble etterfulgt, noe som kan skje når krisen er et faktum (Fimreite m.fl, 2014). Det var ingen likhet eller nærhet, men mer

tilfeldig hvordan pårørende etter selvmord opplevde det. Det var heller lite samvirke med at politiet søkte kontakt med andre naturlige aktører slik samvirkeprinsippet skal gjenspeile (Lunde, 2014). De opplevde selv å få mindre oppmerksomhet, enn hva de hadde forventet ut ifra kunnskap de hadde rundt redningsaksjoner og større hendelser. De opplevde heller ikke at politiet var samkjørte, da det en politibetjent fortalte, ikke nødvendigvis var i samsvar med hva en annen fortalte. De første beskjedene vil alltid bli husket, og en uheldig formulering kan blir krevende å rette opp i (Aarset, 2010). Slik opplevde flere av respondentene etter selvmord hele oppfølgingen fra politiet.

4.5.5 Oppsummering

Det fremstår i funnene fra undersøkelsen, at det er stor forskjell på å være pårørende etter terror/storulykke, enn det er å være pårørende etter selvmord. Krisen og sorgen er like stor, men oppfølgingen fra politiet er det vesentlig og betydelig forskjell på. For pårørende etter selvmord er det tilfeldigheter, eget pågangsmot og enkeltpersoner i politiet som bidrar til det gode, mens det for pårørende etter terror/store ulykker er det en hel organisasjon som jobber for at det skal ha det best mulig.

5 Politiet

På bakgrunn av intervjuene med de ansatte i politiet, vil jeg i dette kapittelet presentere data som kom fra de ulike tema. Jeg har delt det opp slik at jeg først presenterer data fra det å formidle et dødsbudskap. Etter dødsbudskapet ser jeg på oppfølging fra politiet, deretter sorg før jeg avslutter datafunnene fra tematikken forventninger til politiet. Helt til slutt drøfter jeg dette opp mot relevant litteratur.

5.1 Når politiet skal formidle et dødsbudskap

Alle respondentene hadde formidlet dødsbudskapet ansikt til ansikt og via telefon. De mente at det beste var å gi budskapet ansikt til ansikt, men at det ikke alltid var tid til det.

Det bør være ansikt til ansikt, men noen ganger må det være på telefon, fordi vi ønsker at de pårørende skal få vite ting først. Det å gå rett på sak, og fortelle slik som det er.

Respondentene opplyste at det varierte veldig hvem det var som formidlet dødsbudskapet. Det var ikke noen fast mal på det, og ofte ble det en tilfeldig politipatrulje.

Det kommer veldig an på situasjonen. Går en patrulje inn i en leilighet og finner en som har tatt livet sitt, og pårørende er på stedet, så blir det jo patruljen som gjør det. Om det

har skjedd en ulykke, så kan det bli en pårørendekontakt om den blir koblet raskt på. Det kan og være etterforskere eller de som svarer pårørendetelefonen.

Alle respondentene var helt klare på at ikke alle visste hva man skulle si når dødsbudskapet skulle formidles.

Om alle vet hva de skal si? Overhodet ikke. Det går mye på erfaring og egen personlighet. Det kan være helt tilfeldig.

De var helt tydelig at det var svært mangelfull opplæring med dødsfall og sorg i politiet, og at kunnskapen og kompetansen om den videre oppfølging var fraværende.

Det er særdeles lite opplæring og fokus på dette med dødsfall og sorg. Kunnskap om videre oppfølging fremstår som tilfeldig.

Det fremstod også som tilfeldig på respondentene om de som formidlet dødsbudskapet også kjente til den videre oppfølging fra politiet.

Nei. Jeg snakker fra mitt ståsted og mitt distrikt, men svaret på det er nei. Det er tilfeldigheter som avgjør.

Respondentene beskrev i oppfølgingen av dette, at det også var tilfeldig om det var noen kommunikasjon mellom de som gav dødsbudskapet og etterforskningsledelsen i forkant av budskapet.

Det kan jo tenkes at felles straffesakinnetak (FSI) er i kontakt med patruljene før dødsbudskapet for å begrense hva som kan sies, men at det er en selvfølge, det tror jeg ikke.

Alle respondentene mente det var viktig å gå rett på sak når det ble formidlet til de pårørende.

Si det rett ut. Si for eksempel at det har vært en trafikkulykke, at ambulansen gjorde det de kunne, men at dessverre ikke greide å redde livet. Så si at vedkommende er død. Kort, presist, direkte med empati.

Flere av respondentene var klar over at hvordan budskapet ble formidlet, kunne ha innvirkning på de pårørende som mottok beskjeden. Det var viktig for respondentene å gjøre en svært krevende situasjon best mulig de pårørende, i den grad det var mulig.

Jeg har så lyst at alle skal tenke at vi ikke får gjort noe med den personen, for den personen er død, og ferdig med det. Så må det formidles, men klarer vi å ha så god adferd og

si så mange gode ord på en så god måte at tiden for de pårørende etterpå blir annerledes. For det er den vi kan påvirke. Vi kan ikke påvirke om vedkommende er død eller ikke.

5.2 Oppfølging fra politiet

Respondentene mente at det kom litt an på saken hvordan oppfølgingen fra politiet ble. Det var ikke nødvendigvis slik at det var en pårørendekontakt ved alle dødsfall, men det var mer tilfeldig. Noen ganger var det kun en kontaktperson, og ikke en pårørendekontakt.

Det fremstår som helt tilfeldig på meg. Det blir ikke nødvendigvis pårørendekontakt ved dødsfall med spesielle omstendigheter. Noen ganger tar etterforskningsleder eller en kontaktperson seg av det, mens i neste omgang sier etterforskningsleder at vi har en situasjon, så nå må du være pårørendekontakt.

Det fremstod også på respondentene at det var tilfeldig om de pårørende hadde noen fast person å forholde seg til i politiet.

Har du først fått en pårørendekontakt, så har du jo det. Det er viktig for stabilitet for de pårørende, slik at de slipper å måtte ringe til fem ulike kontorer før de får svar

Når det var ny informasjon tilgjengelig for de pårørende, så var det ikke noen fast rutine på at politiet tok kontakt. Det hendte at politiet tok kontakt, men ofte var det pårørende som selv måtte henvende seg for å få ny informasjon.

Jeg håper jo det er politiet som tar kontakt. Det bør det være, men jeg vet ikke om det alltid er slik. Jeg tror kanskje at pårørende tar like mye kontakt på eget initiativ.

De mente at politiet var ganske god på å kontakte pårørende om at obduksjonsrapporten var klar, spesielt i de tilfellene det var opprettet pårørendekontakt.

Jeg tror vi er flinke på det. Når jeg har vært pårørendekontakt, har jeg alltid gitt beskjed om obduksjonsrapporten. Jeg har fortalt om rapporten, og at det kan være groteske eller grufulle detaljer i rapporten og gått gjennom hvordan en slik rapport er, før de selv har lest den.

Alle respondentene var helt tydelig og klar på at det var stor forskjell på oppfølging av pårørende etter terror eller store ulykker med mange døde, og enkeltdødsfall som selvmord.

Ja. Svaret på det er åpenbart ja. Nå har jeg vært med i noen store hendelser, og da blir det mer organisert med en gang. Det fremstår mye mer profesjonelt. Med mindre ulykker er vi mer over på tilfeldighetens spill. Det blir mer bingo.

En annen respondent beskrev i tillegg at samhandlingen med andre etater også var mye bedre når det skjedde store hendelser.

Det er ikke noe tvil om at det er forskjell på oppfølgingen. Fra første stund er alt satt i et helt annet system. Det er helt andre forventninger til oppfølgingen. Den tverretatlige samhandlingen med hjelpeapparatet er noe helt annet.

Hvorfor det var så betydelig forskjell, var ikke respondentene helt sikker på, men det var åpenbart at den store forskjellen i oppmerksomhet var en faktor.

Jeg tror det er fordi strukturen er lagt slik opp. Vi har en ordening og rutiner i hva vi gjør og hvordan vi ivaretar de pårørende ved større hendelser, både i akuttfasen med pårørendesenter og alt det som hører med der. Ting bare baller på seg og den røde tråden er bare der, men vi har jo ingen rød tråd i selvmord. Rutinene er ikke der, samhandling med andre etater er ikke en selvfølge, alle ledd er det annerledes tenker jeg. Oppmerksomheten og fokuset til politiet er noe helt annet.

Det var litt forskjellig hvordan oppfølgingen ble avsluttet. Noen ganger ble den avsluttet uten at det var spesifikt nevnt, mens når det var opprettet pårørendekontakt, hadde politiet ofte et avslutningsmøte.

Jeg synes det er veldig greit med en verdig avslutning. Gå gjennom hva som er gjort, konklusjoner, ikke konklusjoner og at nå blir saken gjerne lagt vekk. Viktig fortelle at de når som helst kan kontakte meg igjen.

5.3 Sorgen

Respondentene hadde ulik erfaring med sorg. I hovedsak var erfaringen privat, og ikke via utdanning. Respondentene mente og at det var begrenset med kunnskap om dette i politiet, bortsett fra den private erfaringen den enkelte ansatte måtte ha.

Jeg kan ikke så mye om sorg, men føler meg trygg og ydmyk på det. Tenker at det er ingen fasit på sorg.

Respondentene var sikker på at politiets sin oppfølging av pårørende kunne påvirke deres sorg.

Ja, det er hele poenget her. Vi får ikke endret det som har skjedd, men vi kan påvirke hvordan den første stunden til de pårørende blir, og eventuelt de traumene og den sorgen de skal gjennom i ettertid, den kan vi påvirke med vår adferd og vår måte å si ting på.

Respondentene mente at det å gi informasjon var en viktig del for de pårørende i sin bearbeidelse av det ufattelige.

Gi dem informasjon. Fortelle hva vi vet om det som har skjedd. Gi dem fakta, og være behjelpelig å sitte de i kontakt med andre som kan hjelpe.

Alle respondentene mente at politiet, både i forbindelse med dødsbudskapet, og i den senere oppfølging, pyntet på sannheten i den grad at ikke alle grufulle detaljer ble fortalt de pårørende.

Til en viss grad. Det går ikke på å skjule sannheten, men ikke nødvendigvis si alle grufulle detaljer om de ikke spør. Spør de, må de få vite. Jeg tenker det er bedre å sitte igjen med det bilde du har av personen hele livet, istedenfor det siste sekundet av livet.

Selv om informasjon ble pyntet litt på, uavhengig om det var med god intensjon, mente respondentene at å tilbakeholde fakta kunne påvirke de pårørendes sorg negativt.

Ja, det kan påvirkes negativt. Veldig mange får noen bilder i hodet sitt om hvordan ting og tang var. Bildene kan ofte være verre enn virkeligheten.

Respondentene hadde gode erfaringer med å la de pårørende selv bestemme om de ville se den døde, selv om de kanskje følte innimellom at de absolutt ikke burde se.

Det er jo i utgangspunktet de pårørende selv som skal bestemme det. Det må være absolutt krise om vi skal si at det kan de ikke. Det er jo sånn, at finner vi en kroppsdel, kan jo det gi en verdighet og de kan gjennom enkelte kroppsdelar få en bekreftelse på at «jo, det er pappa». Da må vi legge til rette for det.

Det var ikke slik at politiet alltid blei med tilbake til stedet hvor døden skjedde. Det skjedde regelmessig i de store hendelsene, men mer tilfeldig ved selvmord. Derimot var det enkeltpersoner som utmerket seg, og var med pårørende etter selvmord tilbake til stedet.

Hos oss er vi veldig god på det. Min erfaring er at der vi har hatt slike dødsfall, så har etterforskningsleder vært med de pårørende ut..

5.4 Politiet sin oppfølging av pårørende

Respondentene mente at politiet var veldig god i oppfølging av pårørende i noen saker, da spesielt i store hendelser med mange døde. I selvmord og andre hendelser med enkeltdødsfall, var det derimot helt tilfeldig.

I noen tilfeller er oppfølgingen veldig bra, men i de fleste tilfeller fraværende, dessverre. Så det blir nei. Sånn primært vil jeg si den er for dårlig, den er tilfeldig.

Respondentene mener at politiet er god på det meste når det skjer store hendelser, og alt blir satt i et helt annet system enn når noen tar sitt eget liv.

I større saker er vi god på alt tror jeg, for der får det så mye fokus. Da er det god flyt, og det er tydelige instruksjoner på hva en skal gjøre. Da føler jeg at vi leverer kvalitet.

Bedre rutiner og faste ting å forholde seg til, var viktige moment for å gjøre arbeidet med pårørende bedre enn hva det var i dag med tilfeldighetens spill.

Vi må ha klare retningslinjer på når og hvorfor man oppretter en pårørendekontakt. Det skal være tydelighet, det skal ikke være tilfeldighetene som avgjør. Nå vet man jo ikke hva som skjer.

Respondentene var tydelig på hvilken oppfølging de pårørende trengte fra politiet. De trenger å vite fakta, og trenger å vite at politiet er der form dem i en svært krevende situasjon.

De trenger å få informasjon. De trenger å vite fakta. De trenger forutsigbarhet fra oss, som må være så god at de stoler på oss. De trenger å bli sett.

Alle respondenter var tydelig på at kompetansen på dette feltet var tilnærmet fraværende i politiet. De var opptatt av å utdanne og utvikle politiet skulle vi klare å ha den viktige rollen vi har ovenfor pårørende.

Nei, kompetansen er ikke god nok. Den er fraværende. Det den enkeltes initiativ til egen utdanning og personlighet som gjør at folk utvikler seg på dette feltet. Det er viktig å lære hele aspektet. Politirollen ovenfor de pårørende må vi snakke om, det å gi dødsbudskap, det å følge opp, det å tåle å stå i det over tid, og være kjent med hva de pårørende faktisk trenger.

5.5 Hva betyr dette i forhold til teori og litteratur?

Tabell 3 viser funn fra kapittel 5.1, 5.2, 5.3 og 5.4, Disse blir drøftet under i dette kapittelet.

Tema	Funn i oppfølgingen	Faktorer som hemmer/fremmer oppfølgingen/sorgen
Dødsbudskap	Formidlingsmetode	+ Si det ansikt til ansikt. - Tidspress
	Formidlingsmåte	+ Gå rett på sak - Tilfeldig hvem som formidler - Ikke alle vet hva de skal si - Mangelfull opplæring
	Videre oppfølging	- Tilfeldig om de som formidler dødsbudskapet vet videre oppfølging
Oppfølging fra politiet	Pårørendekontakt	+ Meget gode når det er pårørendekontakt + God relasjon med pårørende - Tilfeldig - Nesten kun ved store hendelser
	Få informasjon	+ Gir mye informasjon ved store hendelser + Godt samvirke ved store hendelser - Lite informasjon og samvirke ved selvmord
	Obduksjon	+ Gå gjennom på politistasjonen + Flink på gode forberedelser
	Tilbake til dødsstedet	+ Blir med i store hendelser - Avhengig av enkeltpersoner i selvmord
	Politiets språk/væremåte	+ Gode, og flinke enkeltpersoner + Medmenneskelig - Liten kompetanse
Sorgen	Håndtering av sorg	+ Gi informasjon/faktainformasjon - Liten kompetanse - Pynte på sannheten.
Forventninger til politiet	Erfaringer	+ Veldig god på store hendelser - Stor forskjell på store hendelser og selvmord - Tilfeldig - Fravær av kompetanse

Tabell 3: Funn fra intervjuene fra politiet.

5.5.1 Dødsbudskap

Respondentene opplevde det å gi et dødsbudskap som noe av det vanskeligste de gjorde. De visste at etter dødsbudskapet, kom familiene til å bli endret for alltid. Det var krevende for respondentene å gjøre. Det var spesielt krevende fordi de følte de manglet kunnskap og kompetanse på feltet. Kunnskapen og kompetansen de hadde, var egne private erfaringer. Respondentene mente det beste var å formidle dødsbudskapet ansikt til ansikt, selv om tidspresset gjorde at de av og til måtte formidle det via telefon.

Politiet kan ikke alltid vente på at dødsbudskapet skal formidles på den absolutte beste måten. Det haster å få gitt beskjeden, og derfor må varslingen påbegynnes raskest mulig (Stabrun, 2014). Fordi en krise kommer uventet, er det helt nødvendig å improvisere i det krisearbeidet som politiet skal gjøre (Fimreite m.fl, 2014). Derfor kan det være at politiet blir nødt til å formidle dødsbudskapet på telefon, selv om en oppnår bedre tillitt gjennom å møtes direkte (Rønneberg, 2011). Flere av respondentene kjente også på plikten etter politiinstruksen § 10-6, 2 ledd (1990) som befester at politiet skal varsle pårørende, samt respekten det var ovenfor de pårørende med at det var politiet eller en prest som stod for formidlingen. Politiet kan overlate varslingen til prester (Rundskriv 2007/003), men det var ikke alltid det var tid til det på grunn av tidspress eller tid på døgnet. Pårørende vil ha beskjeden raskest mulig. Det er svært viktig for dem (Dyregrov & Dyregrov, 2012).

Respondentene var opptatt av at når budskapet skulle formidles, så var det viktig å være ærlig, empatisk og gå rett på sak. Kunnskap og erfaring gir trygghet for de pårørende i en krise (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018). Denne kunnskapen følte respondentene de ikke hadde, og i beste fall var det bare noen få som hadde det i politiet. Ordene som benyttes når et dødsbudskap skal gis, vil være viktig for å dempe traumatiseringen til de pårørende når de skal motta dødsbudskapet (Dyregrov & Dyregrov, 2012). Respondentene synes dette var svært krevende, fordi ikke alle visste hva de skulle si til de pårørende. Det ble ikke bedre av at det var helt tilfeldig hvem som formidlet dødsbudskapet. Det kunne være alt fra en tilfeldig politipatrulje, til noen fra forebyggende avdeling som hadde litt mer relasjonkompetanse. Det er nødvendig med kunnskaper skal det formidles på en god måte (Stabrun, 2014). Ved at det blir tilfeldig hvem som formidler dødsbudskapet, kan det også forhindre en god mental forberedelse. Ved en god mental forberedelse, vil en være bedre i stand til å formidle dødsbudskapet (Dyregrov & Dyregrov, 2012).

Respondentene mente det var helt tilfeldig om de som formidlet dødsbudskapet visste hvordan den videre oppfølgingen ble for de pårørende. Det var like tilfeldig som om hvem

som formidlet budskapet. Om politiet forlater de pårørende uten å gi dem tilstrekkelig med informasjon, kan det føre til en usikkerhet som medfører til økt behov for informasjon. Det øker også behovet for å snakke med noen ansikt til ansikt (Erlie, 2015). Respondentene opplevde at pårørende svært ofte tok kontakt med politiet dagen etter, eller at de dukket opp på politistasjonen for å søke etter informasjon. De trengte et ansikt å snakke med.

5.5.2 Oppfølging fra politiet

Respondentene opplevde at politiet var meget gode når det først hadde blitt opprettet en pårørendekontakt. Når det var pårørendekontakt, merket respondentene at relasjonen til de pårørende ble veldig god. Når man har et åpent og ærlig forhold til de pårørende, kan det sørge for at politiet får rask og god informasjon fra de pårørende som politiet har behov for (PBS 1, 2011). Respondentene fikk god tid til å forberede seg til møtene med de pårørende når det var opprettet pårørendekontakt, noe som er helt nødvendig skal en kunne oppnå en god relasjon (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018). Selv om det skal opprettes en kontaktperson for pårørende etter dødsfall etter påtaleinstruksen § 7-6 (1985), mente respondentene at det var helt tilfeldig om det ble det eller ikke. Dette kan sees i sammenheng med at respondentene forklarte at det ikke var noen fast rutine på hvordan en gjorde det i selvmord. Det ble gjort systematisk og godt når det var store hendelser med mange døde, men helt tilfeldig ved selvmord. Selv om en pårørendekontakt skal være empatiske polititjenestepersoner som er strukturerte og har evnen til å motivere andre mennesker (Politidirektoratet, 2014), fremstod det som helt tilfeldig hvem som ble pårørendekontakt. Ved store hendelser ble det forsøkt å bruke ansatte ved forebyggende avdeling, da de hadde litt mer relasjonskompetanse enn andre, uten at dette var en fast mal.

Ved store hendelser med mange døde, opplevde respondentene at politiet var veldig gode på å gi informasjon til pårørende. Det var et helt annet apparat som ble satt i gang. Det blir opprettet et eget pårørendesenter hvor pårørende kan komme for å få informasjon (PBS 1, 2011). I tillegg vil pårørende kunne få psykososial hjelp, og der de kan få dele sine opplevelser med andre (Helsedirektoratet, 2016). Respondentene opplevde dette samvirke med andre aktører som svært godt ved store hendelser og det ble opprettet et pårørendesenter. Politiet må kjenne til andre aktører sine roller og oppgaver (PBS 1, 2011). Respondentene mente at ved store hendelser gikk dette av seg selv. Alle aktører var så dedikerte at samvirke fungerte godt. Det var en rød tråd gjennom hele hendelsen. Likevel var det slik at når noe tok sitt eget liv, så var dette tilnærmet fraværende. Så på en annen side, var det ikke helt slik at politiet og samvirke var så godt likevel. Hvordan et samvirke er, kan beskrives ut ifra hvordan

politiet og andre aktører planlegger sammen og hvordan man i felleskap skal løse krisen når den har oppstått (Hammervoll, 2014). Respondentene mente at ved store hendelser er man god, mens med selvmord er det tilfeldighetens spill. Dette viser motsetningen til ansvarsprinsippet (Lunde, 2014), der de som har ansvaret i en normalsituasjon også har ansvaret i en krise. Respondentene fortalte at det var tjenestepersoner fra forebyggende som fikk som oftest rollen som pårørendekontakt i store hendelser. Derimot var det ikke nødvendig slik at disse også fikk ansvaret når det var selvmord. På en annen side kan en da tenkes at ansvarsprinsippet fungerer i store hendelser, men at ved selvmord er det mer tilfeldig hvem som får ansvaret for å følge opp pårørende. Dagliglivet kriser og tap, gjør at fagligheten og praksisen øker, slik at en blir bedre til å håndtere de større krisene (Dyregrov, 2014). Forebyggere i politiet jobber med å bygge relasjoner med mennesker i krevende livsfaser, og på den måten kan det tenkes at de er bedre rustet til å håndtere pårørende enn andre, og at når de blir brukt i store hendelser vil det fungere godt. I motsatt fall når respondentene opplever at det er tilfeldig hvem som får rollen, om noen i hele tatt, ved selvmord, så har ikke de den kunnskapen og praksisen som trengs, og dermed svekkes både informasjonen til de pårørende, og samvirke med andre aktører.

Respondentene hadde gode opplevelser med å gå gjennom obduksjonsrapporten på en politistasjon. De opplevde også at politiet var flink til å mentalt forberede pårørende på hva rapporten ville inneholde. Pårørende må selv ta stilling til om de vil lese rapporten (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009).

Respondentene mente politiet var flinke på å være med tilbake til dødsstedet. Politiet bør bistå pårørende med dette (Stabrun, 2014). Dette mente respondentene at politiet gjorde i store hendelser, ved at de ble med i organiseringen av returen, samt at de bisto med informasjon når de hadde kommet frem. På den måten ble det en felles opplevelse for pårørende og politiet. Slike felles opplevelser kan gi en bekreftelse på det ufattelige (Bolman & Deal, 2014). På en annen side, var det derimot helt tilfeldig om det samme skjedde ved selvmord. Om det i så fall skjedde, så mente respondentene at det var utelukkende på grunn av enkeltpersoner i politiet som tok seg av de pårørende. En konsekvens av dette kan være at de pårørende ikke blir kvitt tanker og fantasier om det som skjedde, noe som de kan klare om de får informasjon og fakta rundt dødsfallet (Dyregrov & Dyregrov, 2017).

Respondentene mente politiet var gode medmennesker, og hadde gode empatiske evner. De forklarte at kontakten politiet hadde med de pårørende alltid var gjort i beste mening, men på

grunn av manglende kompetanse, ikke alltid strekte til. Pårørende ønsker hjelp fra fagfolk som politiet (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). Derimot er det slik som respondentene selv opplever, at vi ikke vet hva vi skal si eller blir usikker på hvordan vi skal oppføre oss ovenfor pårørende (Nordengen, 2010). Respondentene mente de var gode på å lytte, men at det var krevende å stå i det over tid. Det vil ofte føre til stress hos dem som lytter, når man må lytte til traumatiserende hendelser (Dyregrov, 2000). Med bakgrunn i det, kan det kanskje hevdes at dette kunne vært forbedret om kompetansen hadde vært bedre. Respondentene opplever at det er tilnærmet totalt fravær av kompetanse på områdene å gi et dødsbudskap, forståelse av sorg og hvilken innvirkning politiet har på sorg. Kunnskap og erfaring gir trygghet hos de pårørende (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018), mens det på en annen side kan tenkes, som respondentene også hevdet, at det vil føre til utrygghet hos de pårørende om politiet ikke innehar kompetanse og erfaring i møte med pårørende.

5.5.3 Sorg

Respondentene var tydelig på at de ikke hadde noen faglig kompetanse på sorg. De hadde egne personlige erfaringer, samt de erfaringene de hadde fått gjennom jobben. Gjennom erfaringen de hadde fått gjennom jobb, var opplevelsen av at det var godt for de pårørende å få informasjon, og da særlig faktainformasjon. Det er viktig for pårørende å få fakta, slik at de kan forsone seg med det, og finne mening i tilværelsen (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). Respondentene mente politiet var flinke til dette i de store hendelsene, og opplevde at pårørende etter disse hendelsene har hatt et bedre grunnlag for håndtering av sorgen i forhold til politiet, enn hva pårørende etter selvmord har hatt det. På en annen side vil det nettopp derfor være like viktig at pårørende etter selvmord får samme informasjon, fordi selvmord vil kunne føre til skyldfølelse og selvbebreidelser fordi man ikke vet hvorfor det skjedde (Eid & Johnsen, 2006).

Fordi kompetansen på området var så liten, mente respondentene at det førte til at politiet gjorde feil. Ofte pyntet politiet på sannheten. Dette ble gjort i godt henseende, fordi en ville spare de pårørende for grusomme detaljer. Om en tilbakeholder informasjon, kan det ha negativ innvirkning på de pårørende, derfor er det viktig at pårørende får fakta, og at de får vite hvordan det faktisk var (Dyregrov, Plyhn, Dieserud, 2009). Respondentene følte de var medmennesker i møte med de pårørende, selv om de pyntet på sannheten. Man trenger ikke være et overmenneske, kun et medmenneske (Nordengen, 2010). Derimot er det slik at pårørende som opplever uforstand, hjelpeløshet og manglende kunnskap hos hjelpeapparatet husker dette, og det kan gjøre vondt i mange år (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). Derfor

etterlyste respondentene mye mer opplæring og kunnskap, slik at de kunne sørge for å gjøre tiden etter døden best mulig for pårørende.

5.5.4 Forventinger til politiet

Respondentene var helt tydelig på at når det virkelig smeller med store hendelser med mange involverte, da er politiet god. Da startes et apparat, der alle får tydelige roller og arbeidsbetingelser, slik at alt flyter på en god måte. Både internt, men og gjennom et godt samvirke med andre etater. Krisehåndtering er å håndtere det uventede, når det som ikke får hende, likevel hender (Weisæth & Kjeserud, 2014). Når et helikopter styrter, eller når det er terror mot norske borgere, er det fullstendig uventede hendelser. Like fullt mener respondentene at politiets oppfølging av pårørende har vært god i disse tilfellene, fordi det er faste rutiner og oppgaver til hver enkelt, og alt annet blir lagt bort. Beredskapsprinsippene fungerer som de skal i slike situasjoner. Likhet, ansvar, nærhet og samvirkeprinsippene (Fimreite m,fl, 2014) er viktige faktorer til nettopp det. Politiet organiserer seg etter likhet, ansvar og nærhet, og har et ustrakt samarbeid gjennom samvirkeprinsippet. Det blir en ansvarsfordeling som fremmer god løsning (Hammervoll, 2014). På en annen side er det helt motsatt når noen tar sitt eget liv. Respondentene mener det er fravær av kompetanse, og at det er enorm forskjell på store hendelser og selvmord. Ved selvmord er all oppfølging av pårørende helt tilfeldig. Gode enkeltpersoner i politiet gir god oppfølging, men respondentene sine opplevelser er at majoriteten av pårørende etter selvmord ikke blir fulgt opp godt nok, om de i hele tatt blir fulgt opp. En konsekvens av det, kan være at dette får en negativ påvirkning på de pårørende når politiet tilbakeholder informasjon, og om andre samvirkeaktører ikke varsles (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009).

5.5.5 Oppsummering

Respondentene opplever at politiet er veldig gode på oppfølging av pårørende etter store hendelser. Da blir det satt i gang et stort apparat som påvirker hele organisasjonen. De aller fleste får tildelte roller, der det er klare definisjoner hva rollen innebærer. Alt annet blir lagt bort, og det er fullt fokus på hendelsen. Derimot er det helt motsatt i forbindelse med selvmord. Om det er oppfølging, er det utelukkende på grunn av gode enkeltpersoner i politiet. Det er derfor helt tilfeldig hvordan oppfølgingen blir, og om det blir oppfølging i hele tatt. Respondentene opplever også at kompetansen i politiet er veldig liten når det gjelder å formilde dødsbudskap, sorg og hvilken påvirkning politiet har på de pårørende alt ettersom hvordan politiet følger dem opp etter dødsfall.

6 Analyse på tvers av caser

Tabell 4. Med utgangspunkt i funn og diskusjoner i kapittel 4.4 og 5.5, viser jeg her de viktigste likhetene og ulikhetene, og deretter en analyse på tvers av disse.

Tema	Faktorer som hemmer/fremmer oppfølgingen/sorgen	Faktorer som hemmer/fremmer oppfølgingen/sorgen
	Politiet	Pårørende
Dødsbudskap	Formidlingsmetode: + Si det ansikt til ansikt - Tidspress	Formidlingsmetode: + Si det ansikt til ansikt - Lang tid før det blir fortalt
	Formidlingsmåte: + Rett på sak -si det som det er - Mangelfull opplæring - Ikke alle vet hva de skal si	Formidlingsmåte: + Rett på sak - Snakke rundt dødsfallet - Bruke ord om handling som ikke stemmer
	Videre oppfølging: - Tilfeldig	Videre oppfølging + Fast kontaktpunkt i etterkant
Oppfølging fra politiet	Pårørendekontakt: + God når det er pårørendekontakt - Nesten kun ved store hendelser	Pårørendekontakt: + Fast kontaktpunkt - Kun ved flere døde, ikke ved selvmord
	Få informasjon: + Mye informasjon og godt samvirke ved store hendelser - Dårlig samvirke og lite informasjon ved selvmord.	Få informasjon: + Tilpasset eget ønske om informasjon - Må etterspørre informasjon ved selvmord
	Obduksjonsrapport: + Flink på gode forberedelser	Obduksjonsrapport: + Gode forberedelser på innhold
	Tilbake til dødsstedet: + Blir med på store hendelser - Avhengig av enkeltpersoner i selvmord	Tilbake til dødsstedet: + Politiet er med og gir informasjon
	Politiets språk/væremåte: + Medmenneskelig	Politiets språk/væremåte: + Medmenneskelig
Sorg	Håndtering av sorg: + Gi informasjon/faktainformasjon - Liten kompetanse	Bearbeidelse av sorg: + Faktaopplysninger + Alltid tilgang på informasjon i eget tempo - Dårlig formidling av dødsbudskap - Må etterspørre informasjon i selvmord - Si ting som ikke stemmer
Forventinger til politiet	Erfaringer: + Veldig god på store hendelser - Stor forskjell på store hendelser og selvmord - Tilfeldig - Fravær av kompetanse	Erfaringer: + Gode enkeltpersoner i politiet - Ulik oppfølging etter type dødsfall

Tabell 4: De viktigste likheter og ulikheter etter funn fra intervjuene med politiet og pårørende.

6.1 Dødsbudskap

Både politiet og pårørende opplevde at det beste var å formidle ett dødsbudskap ansikt til ansikt. På den måten fikk de en relasjon til hverandre, som kunne få stor betydning for begge parter i det senere oppfølgingsarbeidet. Dette tillitsforholdet skapes når politiet møter dem de skal snakke med direkte (Rønneberg, 2011). For pårørende ble det mer krevende jo lenger tid det hadde gått før de fikk den endelige beskjeden. Risikoen for et sekundært traume øker i takt med tiden det tar før dødsbudskapet formidles (Dyregrov & Dyregrov, 2012). På bakgrunn av det kan det tenkes at det i dag vil kreve enda mer fastlagte rutiner hos politiet for å få formidlet budskapet raskt og effektivt.

Når dødsbudskapet ble formidlet, synes både politiet og pårørende at det var best å gå rett på sak, og si det som det var. Det er viktig at formidlingen er åpen, ærlig og respektfull (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009), samtidig som det må gjøres på en rolig og omsorgsfull måte (Stabrun, 2014). Politiet mente at det var helt tilfeldig om det ble gjort på denne måten, fordi alle som formidlet et dødsbudskap, hadde ikke nødvendigvis kompetansen til å gjøre dette eller var mentalt forberedt. God mental forberedelse er viktig for å formidle dødsbudskapet på en god måte (Dyregrov & Dyregrov, 2012) samtidig som det er nødvendig med kunnskap, innsikt og ferdigheter (Strabrun, 2014). Pårørende at politiet snakket rundt dødsfallet, og ikke gav den nødvendige informasjonen om de faktiske forhold. De opplevde samtidig at politiet brukte ord og uttrykk om det som hadde skjedd, som i ettertid viste seg å ikke stemme. Tilbakehold av informasjon eller feilinformasjon kan ha negativ innvirkning på de pårørende (Dyregrov & Dyregrov, 2012). Derimot var politiet rett på sak i store hendelser.

Politiet var klare på at det var tilfeldig om de pårørende fikk beskjed om hva som ville skje videre i oppfølgingen fra politiet etter selvmord. Det var ikke noe system på dette, og det var derfor helt avhengig av den enkelte polititjenesteperson sin kjennskap til videre oppfølging. På en annen side synes pårørende etter store hendelser at de hadde blitt godt ivaretatt når det gjaldt opplysninger om den videre oppfølging. Med bakgrunn i dette oppleves det fra politiet og pårørende at det er tilfeldig hvordan det blir, men når en først har fått beskjed om videre oppfølging, er det veldig bra.

6.2 Oppfølging fra politiet

Politiet og pårørende opplever at når det er opprettet en pårørendekontakt, så er politiet gode på oppfølging. Pårørende skal ha en person de skal forholde seg til etter dødsfall etter påtaleinstruksen § 7A-1 (1985), og det får de når det skjer store hendelser. På en annen side

opplevde både politiet og pårørende at det ikke gjaldt det samme etter selvmord, og dette til tross for at det hjemlet i lov (Påtaleinstruksen, 1985), og at det er en del av politiet sitt beredskapssystem at pårørendekontakten skal bli satt i kontakt med pårørende så snart som mulig (PBS 1, 2011).

Dette fikk videre følger i den videre oppfølgingen av pårørende. I store hendelser med mange døde, var pårørendekontakten i tett og ofte dialog med de pårørende. Det ble opprettet pårørendesenter (PBS 1, 2011), og politiet og pårørende følte at de gav og fikk mye informasjon hele tiden. Begge parter opplevde samvirke på tvers av etater godt. Gjennom å ha pårørendekontakter vil de pårørende få tilbud om koordinert bistand (Helsedirektoratet, 2016), noe som er svært viktig (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). Pårørende som fikk pårørendekontakt opplevde å møte et politi som var profesjonell, og at de ble møtt med respekt og medmenneskelighet, noe som er nødvendig i møte med mennesker i krise (Holm, 2005). Derimot var det totalt annerledes for de pårørende etter selvmord. Her var det ingen pårørendekontakt som de pårørende kunne forholde seg til. Det var ingen informasjon å få, uten at de måtte selv etterspørre det. Politiet mente dette var fordi det ikke var noen rutiner på det, og at kompetansenivået var særdeles lavt i forhold til hvilken betydning politiet har ovenfor de pårørende. Selv om det er lovpålagt etter påtaleinstruksen (1985), så var det tilfeldig om det ble opprettet en pårørendekontakt. Det var like tilfeldig om pårørende fikk informasjon eller ikke, selv om den enkeltes sorg, krise og hjelpebehov er like stort etter et selvmord som etter store hendelser (Dyregrov & Litlere, 2009).

Obduksjonsrapport var noe som var viktig for pårørende. Det var ikke alle som ville lese den eller ha en gjennomgang av den, men flesteparten hadde gode opplevelser når de gjorde dette. Dette ble gjort sammen med politiet på en politistasjon. Det bør være noen tilstede når de pårørende leser rapporten selv (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). Politiet opplevde det som en god situasjon å gå gjennom obduksjonsrapporten med de pårørende. Derimot var det viktig med gode mentale forberedelser på rapportens innhold, og at det foregikk i de pårørende sitt tempo og deres lyst til å vite innholdet (Stabrun, 2014).

Politiet opplyste at når det var store hendelser med mange døde, så var de gjerne med på å organisere at pårørende kunne komme tilbake til dødsstedet, der de fikk god informasjon om de faktiske forhold som politiet kjente til. På den måten ble fantasier og tanker om hvordan det skjedde, byttet ut med fakta og riktig informasjon (Dyregrov & Dyregrov, 2017). Dette er til god hjelp for de pårørende for å forholde seg til det som har hendt (Stabrun, 2014), noe de

pårørende selv påpekte var viktig for dem. For pårørende etter selvmord, var det derimot helt annerledes. Det var ingen av dem som hadde fått hjelp av politiet til å være med til dødsstedet, selv om dette var viktig for dem. Politiet bisto ikke, slik de bør gjøre (Stabrun, 2014). På en annen side mente politiet at det forekom at politiet var med ut til stedet hvor selvmordet hadde funnet sted, men at det var ikke i kraft av organisasjonen politiet, men i kraft av enkeltpersoner i politiet. På bakgrunn av dette mente politiet at det var tilfeldighetene som igjen rådet.

Både politiet og pårørende beskrev politiet som medmenneskelige, selv om det var på ulike måter. Ulike måter i den forstand at pårørende etter selvmord opplevde enkeltpersoner i politiet som medmenneskelig, der de ble ivaretatt på en god måte. Det er helt nødvendig å være forberedt når en møter mennesker i sorg (Røkholt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018). Dette følte politiet og pårørende var tilfelle i store hendelsene. Politiet følte de fikk tid til å forberede seg, og ivareta de pårørende på en god måte. De pårørende følte seg samtidig ivaretatt.

6.3 Sorg

Politiet opplevde det som en god ting når de gav de pårørende informasjon. Politiet mente dette opplevdes som viktig for pårørende i håndtering av sorgen. På en annen side, følte politiet at de ikke hadde noe som helst kompetanse på området sorg. De hadde egen privat kompetanse, men ikke faglig kompetanse i forhold til hvordan de best mulig kunne ivareta pårørende etter dødsfall. Pårørende opplevde at det var av stor betydning for deres sorg at de fikk informasjon, og at den ble gitt i det tempo de selv ønsket. Uten fakta, mente de pårørende at sorgen hadde blitt mye tyngre. De pårørende har behov for å vite hva som skjedde, og hvorfor det skjedde (Reme, Walstad, Harsem, Furre & Henriksen, 2003), fordi sannheten, uavhengig hvor brutal den er, er bedre å vite enn å måtte kjenne på fantasier og tanker som ikke er basert på virkeligheten (Dyregrov & Dyregrov, 2012). Denne kunnskapen er det nødvendig at politiet har for at pårørende skal kunnes følges godt opp (Stabrun, 2014).

Derimot var det slik at spesielt pårørende etter selvmord opplevde at sorgen ble mye tyngre å bære, fordi de ikke hadde fått riktig og god informasjon. De måtte hele tiden etterspørre informasjon, og noe av informasjonen som hadde blitt gitt ved dødsbudskapet var direkte feil. Dette fikk stor påvirkning for dem i sorgen. Usikkerhet fører til mer behov for informasjon (Erlie, 2015), og pårørende etter selvmord kjente mye på denne usikkerheten.

6.4 Forventninger til politiet

Både politiet og pårørende opplevde at politiet var veldig god i oppfølging av pårørende etter store hendelser med mange døde. Her ble det satt i stand et pårørendesenter, som fungerte som et sted hvor pårørende fikk den informasjon og hjelp på tvers av samvirke som de behøvde (PBS 1, 2011). Samtidig fikk de en fast pårørendekontakt som fulgte de gjennom hele oppfølgingen. Pårørende møtte empatiske politiansatte, som er avgjørende for å kunne være en god hjelper ovenfor de sørgende (Røkholdt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018).

Derimot var det helt motsatt for pårørende etter selvmord. Det var det ingen fast pårørendekontakt å forholde seg til som kunne gi informasjon, selv om dette er hjemlet i påtaleinstruksen § 7-6 (1985). På en annen side opplevde de enkeltpersoner i politiet som gode, informative og omsorgsfulle. Politiet mente at det var stor forskjell på hvordan politiet håndterte pårørende etter store hendelser kontra selvmord. De mente beredskapsprinsippene (Fimreite m.fl, 2014), kom til sin rett, og at de ble jobbet fullt ut i fra dette når det skjedde store ting. Derimot var det mer tilfeldighetene som rådet når det var selvmord, i tillegg til at kompetansen var lav på område når det gjaldt oppfølging av pårørende. Det var nok dette pårørende fikk kjenne på når de mistet sine kjære i selvmord.

6.5 Oppsummering

Analysen på tvers av casene viser at det er stor enighet i opplevelsene av politiet sin oppfølging av pårørende etter dødsfall. Politiet mener de er veldig gode når det oppstår store hendelser med mange døde, og at de da følger opp pårørende på en god måte som ivaretar de best mulig. Pårørende etter store hendelser bekrefter dette, med at de føler de blir godt ivaretatt gjennom en fast pårørendekontakt, der de får den informasjon de har behov for. Politiet mener derimot at oppfølging av pårørende etter selvmord, er utelukkende basert på tilfeldigheter og av gode enkeltpersoner i politiet. Dette bekreftes av pårørende etter selvmord, der de møter gode enkeltpersoner, men at oppfølgingen ellers fremstår som mangelfull og tilfeldig.

7 Avslutning og konklusjon

For å svare på oppgavens problemstilling «*Hvordan er politiets oppfølging av pårørende etter store ulykker og terror med mange døde, og etter enkeltdødsfall som selvmord*», velger jeg å svare på det ved hjelp mine to forskningsspørsmål.

1) Er det hvordan dødsfallet skjedde som blir veiledende for oppfølgingen av pårørende?

Når det oppstår store hendelser med mange døde, blir det satt i gang et stort apparat. Dette apparatet bygger på beredskapsprinsippene likhet, nærhet, ansvar og samvirke (Fimreite m.fl, 2011). På denne måten vet politiet hva de skal gjøre, og når de skal gjøre det (PBS 1, 2011). Det blir opprettet et pårørendesenter som skal ta imot pårørende, der alle kan samles for å få informasjon (Helsedirektoratet, 2016). I tillegg til å få informasjon, vil de også kunne få hjelp, omsorg og samtaletenester (PBS 1, 2011). Pårørende vil få en egen pårørendekontakt i politiet, hvor de vil få ytterligere oppfølging og informasjon (Påtaleinstruksen, 1985). Det er en rød tråd fra start til slutt, der politiet følger de pårørende hele veien fra dødsbudskapet, tilbake til dødsstedet, gjennomgang av obduksjonsrapport, og løpende informasjon helt til en formell avslutning.

Når det oppstår selvmord, gjelder de samme reglene som ved store hendelser, med en vesentlig formell og nødvendig forskjell. Det blir ikke opprettet et pårørendesenter. Derimot blir det heller ikke opprettet noe annet, der de pårørende kan få informasjon og bli ivaretatt. Krisen og hjelpebehovet er derimot like stort (Dyregrov & Litlere, 2009). Det er tilfeldighetenes spill om pårørende får en pårørendekontakt å forholde seg til. De er avhengig av enkeltpersoner i politiet som ser viktigheten av god oppfølging. Politipersoner som er rolige og omsorgsfulle som kan formidle et dødsbudskap på en god måte (Stabrun, 2014), og politipersoner som har kunnskap, kompetanse og erfaring, for det gir trygghet (Røkholdt, Bugge, Sandvik & Sandanger 2018). På den måten kan oppfølgingen bli god. Ikke på grunn av en organisasjon som har rutiner for det, men på grunn av gode enkeltpersoner i politiet. For slik det ser ut nå, er det en stor og vesentlig forskjell på politiet sin oppfølging av pårørende etter store hendelser med mange døde og etter selvmord.

2) Er politiets oppfølging av pårørende til hjelp i sorgen, eller er det en belastning?

Pårørende som har gode opplevelser med hjelpeapparatet, opplever at det har stor betydning for dem i sorgen over tid (Dyregrov, Plyhn & Dieserund, 2009). Politiet har en plikt å varsle pårørende om dødsfall (Politiinstruksen, 1990). Denne oppgaven vil alltid være en potensiell traumatiserende opplevelse for pårørende, og det kan gi langvarige plager om det blir fremlagt

på en lite god måte (Dyregrov & Dyregrov, 2012). Har politiet kunnskap og erfaring, vil det kunne gi trygghet i møte med pårørende (Røkholdt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2019). På den måten kan et dødsbudskap som blir formidlet ærlig, direkte og med omsorg, kunne bli en situasjon som blir husket med vemod (Dyregrov & Dyregrov, 2012).

Politiet skal gi den informasjonen pårørende trenger, som i hovedsak gjøres gjennom pårørendekontakten (PBS 1, 2011). Pårørende ønsker hjelp fra fagfolk (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009), men ansvaret for å innhente hjelp, må ikke overlates til de pårørende (Reme, Walstad, Harsem, Furre & Henriksen, 2003). Politiet kan bistå med informasjon rundt omstendighetene til dødsfall, noe som er vil være viktig for sørgende sin sorgbearbeidelse (Dyregrov & Dyregrov, 2017). Pårørende opplever at manglende informasjon hemmer deres sorgbearbeidelse, da det gir dem mange tanker og fantasier fordi de ikke vet hva som faktisk skjedde. Blir informasjon tilbakeholdt, kan det ha negativ innvirkning på de pårørende og deres sorg (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). Derimot vil informasjon og fakta være viktige faktorer som fremmer sorgen (Dyregrov & Dyregrov, 2012).

Det er viktig at politiet er profesjonell i kontakten med pårørende. Profesjonell er å være medmenneskelig (Stabrun, 2014), og ha empati og vise interesse ovenfor de sørgende (Eikeland, Sjøberg & Stubberud, 2013). I tillegg er det nødvendig å ha kunnskap om hvordan en kan støtte og hjelpe mennesker i krise (Røkholdt, Bugge, Sandvik & Sandanger, 2018).

Pårørende som opplever uforstand, hjelpeløshet og kunnskapsmangel hos hjelpeapparatet husker dette, og det kan få konsekvenser av at det gjør vondt i mange år (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2009). Pårørende har behov for fagfolk som er uredde, og som tør å hjelpe, for den katastrofen det er å miste noen man elsker, det vil endre livene til de som rammes for alltid (Reme, Walstad, Harsem, Furre & Henriksen, 2003).

Denne undersøkelsen har noen begrensninger i forhold til troverdighet (Thagaard, 2009). Undersøkelsen bygger seg på relativt få intervjuer i to ulike caser, der det har blitt sett på noen likheter og forskjeller. Det vil derfor være krevende å kunne hevde at politiet sin oppfølging av pårørende utelukkende baserer seg på hvilken type hendelse som har oppstått. Samtidig bidrar undersøkelsen til å styrke antakelsen om at type hendelse kan være en påvirkelig grunn til hvordan oppfølgingen blir. Undersøkelsen styrker også tanken om at politiet har en innvirkning i pårørende sin sorg i en eller annen retning.

Teoretiske implikasjoner

Denne oppgaven viser at politiet har god kompetanse, rutine og erfaring når det skjer store

hendelser med mange døde. Da bygger man hele organisasjonen etter beredskapsprinsippene (Fimreite m.fl, 2013), og har et godt planverk med opprettelse av pårørendesenter og ivaretagelse av pårørende (PBS 1, 2011). Dette samsvarer med hvordan pårørende ønsker å bli ivaretatt gjennom god, riktig og ærlig informasjon formidlet på en empatisk og medmenneskelig måte (Dyregrov & Dyregrov, 2012). Derimot viser det seg at det er noen utfordringer når en skal håndtere selvmord, fordi da er det mer tilfeldighetene som rår. Litteraturen viser viktigheten av riktig og god oppfølging, og at pårørende etter selvmord har et like stort hjelpebehov som pårørende etter store hendelser (Dyregrov & Litlere, 2009). På en annen side viser det seg at det ikke er noen fastlagte rutiner, planer og erfaring for oppfølging selvmord, noe som påvirker politiet i dette arbeidet.

Praktiske implikasjoner

Hensikten med denne oppgaven er å fremme kunnskap om politiet sin oppfølging av pårørende. Det viser at kompetansen hos politiet er begrenset og tilfeldig når det gjelder sorg, dødsbudskap og hvordan en skal gi en god oppfølging av pårørende. Oppgaven viser at for å sikre god oppfølging av pårørende, så trenger politiet kunnskap og kompetanse. Dette vises godt gjennom den store forskjellen det er på oppfølging av pårørende etter selvmord og etter store hendelser. Kunnskap er nødvendig og viktig (Rønneberg, 2011), for at oppfølgingen skal bli god. Derimot fremstår det som om politiet har mye kunnskap og kompetanse når det skjer store hendelser med mange døde. På den måten kan det tenkes at det er mye kompetanse og erfaring i politiet, men at det er kun i de største hendelsene denne kompetansen kommer til syne og blir brukt. Den enkelte politi ønsker å ha best mulig oppfølging av pårørende etter selvmord, men det er ikke laget planverk og rutiner på det i politiet i dag, slik at det blir opp til den enkelte polititjenesteperson å følge opp pårørende ut ifra egen tilegnet kunnskap og erfaring.

Videre forskning

Denne undersøkelsen viser at det er et stort kompetansegap mellom det politiet kan, og det pårørende trenger, samt at det er mange faktorer som spiller inn i oppfølging av pårørende. Jeg tror noen av faktorene er media, og den oppmerksomheten de gir til store hendelser, sett i sammenheng med den små oppmerksomheten selvmord får. Det kunne vært spennende å undersøke media sin påvirkning, og om de bidrar til å sette retning på politiet sin oppfølging med å ha mye fokus på store hendelser, og lite og ingen fokus på selvmord. I tillegg kunne det vært interessant og veldig givende å undersøke hvordan barn blir fulgt opp av politiet etter traumatiske dødsfall.

Litteraturliste

Alminnelig tjenesteinstruks for politiet (1990). *Politiinstruksen*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.

Bolmann, L.G., & Deal, T.E. (2014). *Nytt perspektiv på organisasjon og ledelse. Struktur, sosiale relasjoner, politikk og symboler*. (5 utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Bowlby, J (1980). *Attachment and loss: Loss, sadness and depression* (vol 3). New York : Basic.

Brønn, P.S., & Arnulf, J.K. (2014). *Kommunikasjon for ledere og organisasjoner*. Bergen: Vigmostad & Bjørke AS.

Coombs, W.T (2015). *Ongoing crisis communication. Planning, managing and responding*. London: SAGE Publications, Inc.

Dyregrov, A (2000). *Barn og traumer. En håndbok for foreldre og hjelpere*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Dyregrov, K. & Dyregrov, A (2007). *Sosial nettverksstøtte ved brå død. Hvordan kan vi hjelpe?* Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Dyregrov, K. & Dyregrov, A (2012). *Krisepsykologi i praksis*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Dyregrov, A. & Dyregrov, K (2017). *Mestring av sorg*. Bergen: Vigmostad & Bjørke AS.

Dyregrov, A (2002). *Katastrofepsykologi*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Dyregrov, K., & Litlere, M. (2009). *Førstehjelpenes møte med etterlatte etter selvmord – psykososiale utfordringer*. *Suicidologi* 2009, årg. 14 nr 1.

Dyregrov, K., Plyhn, E. & Dieserud (2009). *Etter selvmordet – veien videre*. Oslo: Abstrakt Forlag AS.

Eid, J., & Johnsen, B.H. (2006). *Operativ psykologi*. (2 utg). Bergen: Vigmostad & Bjørke AS.

Eidner, O.J (2007). *Den doble sorgen. Presten som mistet to barn og troen på Gud*. Kjeller: Genesis forlag.

Eikeland, A., Sjøberg, I.L. & Stubberud, D-G (2013). *Psykososiale behov ved akutt og kritisk sykdom*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Erlie, Bente (2015). *Intern kommunikasjon. Planlegging og tilrettelegging* (4 utg). Oslo: Universitetsforlaget AS.

Fimreite, A. L., Lango, P, Lægred, P, Rykkja, L. H (2014). *Organisering, samfunnssikkerhet og krisehåndtering* (2 utg). Oslo: Universitetsforlaget.

Fine, C. (1997). *No Time to Say Goodbye*. New York: Doubleday

Forskrift om ordningen av påtalemyndigheten (1985). *Påtaleinstruksen*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.

Hammervoll, T (2014). *Beredskapslogistikk*. Bergen: Vigmostad & Bjørke AS.

Hansson, K.M. (2015) *Til deg som ikke mistet noen i Paris*. Scandinavian Psychologist. Hentet 16.11.19 fra <https://psykologisk.no/2015/12/til-deg-som-ikke-mistet-noen-i-paris/>

Heier, T. & Kjølberg, A (2013). *Mellom fred og krig. Norsk militær krisehåndtering*. Oslo: Universitetsforlaget.

Helsedirektoratet (2011). *Veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer*. Oslo: Helsedirektoratet.

Helsedirektoratet (2016). *Mestring, samhörighet og håp. Veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer*. Oslo: Helsedirektoratet.

Helsedirektoratet (2017). *Stress og mestring*. Oslo: Helsedirektoratet.

Holm, U. (2005). *Empati. Å forstå menneskers følelser*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Jacobsen, D.I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. (3 utg). Oslo: Cappelen Damm AS.

Justis- og beredskapsdepartementet (2011). Samfunnssikkerhet – prinsipper for samfunnssikkerhet. St.meld. 29, 2011-2012. Oslo: Regjeringen. Hentet 17.11.19 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/bc5cbb3720b14709a6bda1a175dc0f12/no/pdfs/stm201120120029000dddpdfs.pdf>

Keyes, K.M., Pratt, C., Galea, S., McLaughlin, K.A., Koenen, K.C., & Shear, M.K. (2014). *The Burden of Loss: Unexpected Death of a Loved One and Psychiatric Disorders Across the Life Course in a National Study*. The American Journal of Psychiatry: <https://dx.doi.org/10.1176%2Fappi.ajp.2014.13081132>

Kissane, D.W & Bloch, S (2002). *Facing death. Family focused grief therapy*. London: Open University Press.

Lov om helsepersonell (1999). *Helsepersonelloven*. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.

Lov om politiet (1995). *Politoloven*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.

Lov om rettergangsmåten i straffesaker (1981). *Straffeprosessloven*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.

Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (2009). *Sosialtjenesteloven*. Oslo: Arbeids- og sosialdepartementet.

Lunde, I. K (2014). *Praktisk krise- og beredskapsledelse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Løvik, K (2010). *Øvelse gjør mester. Planlegging, kommunikasjon og gjennomføring av øvelser*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Nordengen, P.A (2010). *Alt har sin tid. Om sorg, krise, håp og muligheter*. Sandefjord: Skagerrak Forlag.

Norsk Redaktørforening (2019). *Veileder. Slik omtaler du selvmord*. Oslo: Norsk Redaktørforening.

Olsen, O. E., Mathiesen, E.R., & Boyesen, M (2008). *Media og krisehåndtering*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.

Politidirektoratet (2005). *Politiet i lokalsamfunnet. Veileder om politiets kommunikasjon og samhandling med kommuner og andre aktører på lokalt og regionalt nivå*. Oslo: Politidirektoratet.

Politidirektoratet (2011). *PBS 1 – Politiets beredskapssystem del 1. Retningslinjer for politiets beredskap*. Oslo: Politidirektoratet.

Politidirektoratet (2014). *Veileder. Politiets håndtering av pårørende og evakuerte ved store hendelser*. Oslo: Politidirektoratet.

Reme, O.K., Walstad, E., Harsem, J.H., Furre, R.E. & Henriksen, J (2003). *Stillheten etterpå*. Tidsskrift for norsk legeforening nr 16, 2003 123:2304.

Riksadvokatens rundskriv nr 5/2004 (2004). *Savnetmeldinger – etterforskning*. Oslo: Riksadvokaten.

Rundskriv V-7B/2005 (2005). *Avtale om beredskap for prester*. Oslo: Kultur- og kirkedepartementet.

Rundskriv 2007/003 (2007). *Formidling av informasjon til pårørende ved brå død, ulykker, katastrofer og kriminelle handlinger*. Oslo: Politidirektoratet.

Røkholt, E. L., Bugge, K., Sandvik, O. & Sandanger, H (2018). *Sorg*. Bergen: Vigmostad & Bjørke AS.

Rønneberg, K. G (2011). *Politisamtaler med publikum. Språkbruk som fremmer eller hemmer god kommunikasjon*. Oslo: Unipub.

Skants, P. (2014). *Omsorg i kriser. Håndbok i psykososialt støttearbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Skog, O-J. (2013). *Å forklare sosiale fenomener*. (2 utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Stabrun, E. J (2014). *Budbærer – Samtaler ved plutselig død*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Stroebe, M & Schut, H (1999). *The dual process model of coping with bereavement: Rationale and description*. *Death studies*, 23 (3), 197-224.

Stroebe, M., Schut, H. & Stroebe, W (2011). *Helsemessige følger av sorg*. Oslo: Tidsskrift for Norsk Psykologforening.

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder*. (5 utg). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Tjora, A. (2013). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (2 utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Weisæth, L & Kjeserund, R (2014). *Ledelse ved kriser – en praktisk veileder*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Aarset, M (2010). *Kriseledelse*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Vil du delta i forskningsprosjektet

”politiets oppfølging av pårørende etter traumatiske dødsfall”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan politiet sin oppfølging av pårørende er etter traumatiske dødsfall som for eksempel ulykker, selvdrap, overdoser etc. I dette skrivet gir vi informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å undersøke hvordan politiet sin oppfølging av pårørende er etter traumatiske dødsfall. Prosjektet gjennomføres gjennom en masteroppgave i Samfunnsikkerhet og Kriseledelse ved Nord universitet. Masterstudenten er utdannet politimann, og har jobbet i politiet i flere år i Vest politidistrikt. Bakgrunnen og motivasjonen til studenten, er at han gjennom sitt yrke, har erfart at pårørende får forskjellig oppfølging fra politiet sin side. Studenten vil gjennom forskningsspørsmål undersøke om det er hendelsesforløpet rundt dødsfallet som blir veiledende for hvordan oppfølgingen blir. Videre vil det bli sett på om politiet sin oppfølging, eller manglende oppfølging har påvirket de sørgende sin sorg. Studien gjennomføres som ett selvstendig studie, og ikke på oppdrag fra andre.

Utvalget av personer som blir kontaktet for deltakelse i studiet, er mennesker som har mistet noen nære familiemedlemmer i store ulykker/katastrofer/terror med mange døde, og mennesker som har mistet noen familiemedlemmer i enkeltdødsfall som selvdrap, trafikkulykker, overdoser etc.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Nord Universitet er ansvarlig for prosjektet. Studenten som skal skrive oppgaven, heter Geir Knarvik Fjeldstad. Han jobber i dag på operasjonssentralen i Vest politidistrikt.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Da det er utfordrende å finne pårørende til denne type undersøkelse, har studenten fått hjelp av psykologspesialist Atle Dyregrov ved Klinikk for krisepsykologi. Pårørende er spurt på forhånd om de kan være villig til å delta i en slik studie, og derav er dette informasjonsskrivet og samtykkeerklæringen sendt til deg som mottar det.

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltakelse i studien innebærer et individuelt intervju med en varighet på ca 1 til 2 timer. Intervjuet blir gjennomført der du som blir intervjuet føler deg mest komfortabel. Det kan være i hjemmet ditt, på en kafe, på arbeidsstedet ditt eller hvor det måtte føles tryggest for deg å la seg bli intervjuet.

Intervjuet vil bli tatt opp på lyd, for at det skal bli lettere å transkribere (skrive intervjuet) i etterkant for studenten. Det vil i tillegg kunne bli tatt enkelte notater under intervjuet. Det er utarbeidet en intervjuguide med bakgrunn i aktuell litteratur og teori for studien. Spørsmålene vil i hovedsak være åpne spørsmål. Det vil si at det er lite ja/nei spørsmål, men at det i stedet er lagt opp til at du deler dine erfaringer, refleksjoner og synspunkter.

I tillegg til å intervjuer deg som pårørende, vil det også bli intervjuet noen fra politiet, med den hensikt å undersøke hvordan oppfølgingen skal være.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har beskrevet i dette informasjonsskrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- De som vil ha tilgang til materialet er Universitetet i Nord ved (veileder) førsteamanuensis Özlem Simsekoglu, PhD, og student Geir Knarvik Fjeldstad.
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil bli erstattet med et fiktivt fornavn i oppgaven, samt lagre opplysningene og det transkriberte intervjuet på filer med kodenavn. Alt dette blir slettet når oppgaven er levert inn.

De som blir intervjuet vil ikke kunne bli gjenkjent i oppgaven. Like fullt vil det være noen som blir intervjuet som har mistet noen i ulykker med flere døde som er godt omtalt i media, der ofte den døde er avbildet. Således vil det være kjent hvilken ulykke det er snakk om, men ikke hvem av de pårørende som er blitt intervjuet.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes innen utgangen av juni 2020. Ved prosjektet slutt, vil all data med personopplysninger og lydopptak bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Nord Universitet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Om du vil delta i prosjektet

Om du kan tenke deg å delta i prosjektet «politiets oppfølging av pårørende etter traumatiske dødsfall», kan du ta kontakt med student Geir Knarvik Fjeldstad på telefon 99532447, eller via mail geirfjeld@hotmail.com. Om du ønsker at studenten skal ta kontakt med deg, kan du formidle telefonnummeret ditt på en tekstmelding til samme telefonnummer eller samme epostadresse.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter underveis i prosjektet, ta kontakt med:

- Student Geir Knarvik Fjeldstad, tlf 99532447, E-post: geirfjeld@hotmail.com
- Nord Universitet ved (veileder) førsteamanuensis Özlem Simsekoglu, PhD, tlf 74823759, E-post: ozlem.s.nordfjarn@nord.no
- Vårt personvernforbund: Nord Universitet, tlf 74022750, E-post:
personvernombud@nord.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost personvernombudet@nsd.no eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
Özlem Simsekoglu

Student
Geir Knarvik Fjeldstad

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet politiets oppfølging av pårørende etter traumatiske dødsfall, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i personlig intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. innen utgangen av juni 2020.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Intervjuguide

Personlig intervju

Varighet 1 til to timer. Pause ved ønske/behov rundt ca. 45 minutter.

Tid og sted: [dato], [klokkeslett], [sted]

Politiansatt: [Oversikt over fremmøtte]

Pårørende: [Oversikt over fremmøtte]

Intervjuobjekt ny ID: [Oversikt over fremmøtte]

Tema

Politiets oppfølging av pårørende etter traumatiske dødsfall. Beskriv formålet med prosjektet.

Problemstilling

Er politiet sin oppfølging, evt manglende oppfølging, til hjelp eller en belastning i sorgen.

Form

Studenten møter intervjuobjektet. Studenten er ansvarlig for hele intervjuet. Det vil si at studenten intervjuer og er ansvarlig for lydopptaket av intervjuet.

Samtidig som lydopptaket pågår, vil det bli stilt spørsmål etter plan i intervjuguiden, samt at det tas enkle notater underveis. Notatene tas i hovedsak med tanke på eventuelle oppfølgingsspørsmål som vil komme underveis.

Studenten er ansvarlig for at intervjuet blir oppsummert, eventuelle avklaringer og avslutning av intervjuet. I etterkant av intervjuet, vil studenten transkribere lydopptaket, for deretter å analysere innholdet.

1. **Innledning og avklaring ifht rammer**
 - Uformell samtale (2-5 minutter)
 - Gi informasjon om prosjektet og problemstillingen
 2. **Bakgrunnsinformasjon og oppvarmingsspørsmål**
 - Oppvarmingsspørsmål (5-10 minutter)
 - Avdekke erfaring og kjennskap til problemstillingen
 3. **Hoveddel**
 - Nøkkelspørsmål (50-60 minutter)
 4. **Oppsummering og avslutning**
 - Oppsummering (10-15 minutter)
 - Avklaring
 - Avslutning
-

1. Pårørende - Innledning og avklaring av rammer.

Fortell intervjuobjektet at det blir tatt lydopptak av intervjuet, jf informasjonen i samtykkeskjema. Samtykkeskjema er innhentet og signert før lydopptak starter. Det er mitt ansvar å sørge for at all informasjon er gitt og forstått, før samtykkeskjema blir signert. Intervjuet vil vare fra ca 1 time til 2 timer. Viktig at intervjuobjektene når som helst kan stille spørsmål, si noe utenom de spørsmålene jeg stiller, eller ta pauser når de føler behov for det. Tempoet skal gjøres utelukkende med hensyn til intervjuobjektene.

Det blir videre informert om retningslinjene i forbindelse med håndtering av informasjonen som kommer, anonymisering av dem som blir intervjuet og at materiale blir destruert i henhold til lov ved fullført oppgave.

Lydopptaket starter:

Begynn å ha en uformell samtale, der en kan snakke litt om vær og vind. Skap trygghet og tillitt hos de som blir intervjuet, slik at de i størst mulig grad kan prate med senkede skuldre. Presenter meg selv og min bakgrunn. Fortell deretter min motivasjon med oppgaven, og hva prosjektet handler om, og hvilket formål jeg ønsker å oppnå i etterkant av oppgaven. Fortell videre at jeg vil transkribere intervjuet, og forklar hvordan jeg vil bruke det inn i oppgaven. Informer og avklar hvordan taushetsplikten virker, og skap en trygghet, slik at de velger å stole på meg. Spør om det er noe som er uklart og som trengs nærmere avklaring før intervjuet starter.

2. Pårørende - Bakgrunnsinformasjon og oppvarmingsspørsmål

Hvem er du?

- Hvor gammel er du?
- Bosted?
- Familieliv?
- Barn? Alder?
- Hvilken utdanning har du?
- Hva jobber du med?
- Evt oppfølgingsspørsmål/avklaringer

3. Pårørende - Hoveddel

A. Melding om dødsbudskap

Fortell. Beskriv. Utdyp. Forklar.

- Fortell om hvordan dødsbudskapet ble formidlet til deg
- Hva ble du fortalt av de som gav deg dødsbudskapet?
- Om ikke politiet varslet deg, hvem varslet?
- Hvordan foregikk den aller første kontakten med politiet om det ikke var de som varslet deg?
- Hva ble du fortalt?
- Hvem ble informert om dødsfallet?
- Ble den videre oppfølgingen fra politiet forklart?
- Ble det gjentatt flere ganger slik at du forstod?
- Fikk du utlevert noe skriv om hva som skulle skje videre fra politiet side?
- Fikk du et kontaktpunkt i politiet?
- Var første kontakt med politiet rent formell, eller var den og menneskelig?

B. Pårørende - Oppfølging fra politiet

Fortell. Beskriv. Utdyp. Forklar.

- Kjenner du til politiets rolle når noen dør på den måten du har opplevd?
- Beskriv politiets oppfølging fra første kontakt etter dødsbudskapet ble formidlet.
- Ble oppfølgingen slik du ble fortalt når dødsbudskapet ble gitt?
- Måtte du etterspørre informasjon?
- Hvordan ble du mottatt når du tok kontakt med politiet om det var du som måtte ta kontakten?
- Tok politiet kontakt? Hvordan opplevdes den kontakten?
- Laget dere avtaler for fremtidig kontakt?
- Ble avtalene holdt?
- Fikk du melding om obduksjonsrapporten?
- Gikk du gjennom obduksjonsrapporten samme med politiet og evt rettsmedisiner?
- Ble det foretatt syning? Hvem var med?
- Har du vært tilbake til stedet hvor dødsfallet skjedde?
- Var politiet med? Hvem sitt initiativ i så fall?
- Forklarte politiet hva som hadde skjedd?
- Hva var den viktigste oppfølgingen dere fikk fra politiet?

- Hvordan var politiets språk, væremåte/nonverbalt og faglighet gjennom hele oppfølgingen?
- Hva er ditt totalinntrykk av oppfølgingen som dere fikk fra politiet.
- Har dere en kontaktperson i politiet i dag?
- Når og hvordan ble oppfølgingen avsluttet?

C. Pårørende - Sorgen

Fortell. Beskriv. Utdyp. Forklar.

- Hvordan har sorgen forløpt seg for deg?
- Har politiets rolle påvirket deg i sorgen på noe vis?
- Har faktaopplysninger fra politiet om det som skjedde gjort noe med bearbeidelse av sorgen?
- Hva har eventuelt manglende faktaopplysninger fra politiet gjort med sorgen?
- Hvordan har det påvirket at du slapp å etterspørre informasjon fra politiet?
- Hvordan har det påvirket at du måtte kontakte politiet for å få informasjon?
- Hvordan håndterer du sorgen i dag?

D. Pårørende - Hvilken oppfølging hadde du forventet og trengt av politiet

Fortell. Beskriv. Utdyp. Forklar.

- Hvis du setter deg inn i tiden før dødsfallet, hva hadde du forventet at politiet skulle gjøre når noen døde slik som det du har opplevd?
- Hva hadde du forventet av de fra politiet du hadde kontakt med, med tanke på språk, oppførsel og kunnskap?
- Hvor viktig er det at politiet tar kontakt når det er noe å formidle av informasjon?
- Hvor viktig er det å ha en fast person i politiet å forholde seg til?
- Hva er den beste erfaringen du har ifm kontakten med politiet
- Hva er den dårligste erfaringen du har hatt ifm kontakten med politiet?
- Er det noe vi ikke har snakket om som du mener er viktig ifht politiets oppfølging av pårørende?

4. **Pårørende - Oppsummering og avslutning**

- Oppsummering (10-15 minutter)
- Oppsummerer hele intervjuet, og gå gjennom de viktigste punktene som kom fremkom gjennom intervjuet. Spør om jeg har forstått riktig, der det er usikkerhet, for å unngå misforståelser.
- Er det noe gjennom dette intervjuet du mener jeg har glemt å spørre om, eller som jeg burde ha spurt om?
- Ønsker du å legge noe mer til utenom det som allerede er sagt?
- Viktig å gi en påminnelse om etikken rundt forskning, anonymisering, mulighet for å gjennomlese intervjuet, samt at intervjuobjektet når som helst kan trekke tilbake samtykke om å delta. Da sletter vi alt fra intervjuet.
- Takke intervjuobjektet for at dem var villig til å delta med sine erfaringer i prosjektet

Stopp lydopptak

1. **Politi - Innledning og avklaring av rammer.**

Fortell intervjuobjektet at det blir tatt lydopptak av intervjuet, jf informasjonen i samtykkeskjema. Samtykkeskjema er innhentet og signert før lydopptak starter. Det er mitt ansvar å sørge for at all informasjon er gitt og forstått, før samtykkeskjema blir signert. Intervjuet vil vare fra ca 1 time til 2 timer. Viktig at intervjuobjektene når som helst kan stille spørsmål, si noe utenom de spørsmålene jeg stiller, eller ta pauser når de føler behov for det. Tempoet skal gjøres utelukkende med hensyn til intervjuobjektene.

Det blir videre informert om retningslinjene i forbindelse med håndtering av informasjonen som kommer, anonymisering av dem som blir intervjuet og at materiale blir destruert i henhold til lov ved fullført oppgave.

Lydopptaket starter:

Begynn å ha en uformell samtale, der en kan snakke litt om vær og vind. Skap trygghet og tillitt hos de som blir intervjuet, slik at de i størst mulig grad kan prate med senkede skuldre. Presenter meg selv og min bakgrunn. Fortell deretter

min motivasjon med oppgaven, og hva prosjektet handler om, og hvilket formål jeg ønsker å oppnå i etterkant av oppgaven. Fortell videre at jeg vil transkribere intervjuet, og forklar hvordan jeg vil bruke det inn i oppgaven. Informer og avklar hvordan taushetsplikten virker, og skap en trygghet, slik at de velger å stole på meg. Spør om det er noe som er uklart og som trengs nærmere avklaring før intervjuet starter.

2. Politi - Bakgrunnsinformasjon og oppvarmingsspørsmål

Hvem er du?

- Hvor gammel er du?
- Utdanning?
- Arbeidssted?
- Hvilken type stilling?
- Hva jobber du med?
- Hvilke hovedområder har du erfaring fra i politiet?
- Hvilken erfaring har du med pårørendearbeid?
- Hvor lenge jobbet i politiet?
- Evt oppfølgingsspørsmål/avklaringer

3. Politi - Hoveddel

E. Når politiet skal formidle et dødsbudskap

Fortell. Beskriv. Utdyp. Forklar.

- Hvilke oppgaver har politiet når noen dør i traumatiske dødsfall som ulykker, terror og selvdrap?
- Fortell om hvordan dødsbudskapene skal bli formidlet (tlf, face to face etc).
- Hvem formidler dødsbudskapet?
- Vet de som formidler hva de skal si?
- Kjenner de som formidler dødsbudskapet hvordan den videre oppfølging vil være fra politiet sin side?
- Er det kommunikasjon mellom etterforskningsledelse og de som formidler dødsbudskapet i forkant?
- Blir de pårørende bedt om å kontakte politiet, eller får de beskjed om at de blir kontaktet av politiet i etterkant?
- Har de som formidler dødsbudskap annen kompetanse utover politihøgskolen?
- Hvordan forbereder du deg til å gi dødsbudskap?

- Har du ekstra kompetanse til å gi dødsbudskap?
- Hvordan formidler du dødsbudskapet?
- Vet du hvordan oppfølgingen fra politiet er etter at dødsbudskapet er gitt?
- Gir du de pårørende kontaktinformasjon til hvem de skal forholde seg til i etterkant av dødsbudskapet?
- Hvordan gis i så fall denne kontaktinformasjonen?
- Hva går gjennom tankene dine før, under og etter dødsbudskapet?

F. Pårørende - Oppfølging fra politiet

Fortell. Beskriv. Utdyp. Forklar.

- Hvordan foregår politiets oppfølging av pårørende?
- Blir oppfølgingen slik den ble formidlet av politiet som gav dødsbudskapet?
- Har de pårørende en fast person å forholde seg til?
- Har vedkommende noen annen kompetanse utover politihøgskolen?
- Hvem initierer kontakt når det er noen nye opplysninger som må formidles?
- Har pårørendekontakt faste kontakttidspunkt med de pårørende for å gi informasjon, evt si at det ikke er noe ny informasjon å gi, eller må pårørende henvende seg for å få informasjon?
- Får de pårørende beskjed når obduksjonsrapporten er ferdig? Hvordan foregår i så fall dette?
- Er det forskjell på oppfølgingen av pårørende etter store ulykker/terror med mange døde som for eksempel i helikopterstyrt, In Amenas og Utøya, kontra andre enkeltdødsfall som selvdrap, overdoser, trafikkulykker, arbeidsulykker etc?
- Om det er forskjell. Hvorfor er det slik?
- Finnes det noen informasjonsbrosjyre som gis ut til pårørende som viser hvilken oppfølging de har krav på, evt hva de kan forvente av politiet etter et traumatisk dødsfall?
- Hvordan avsluttes politiets oppfølging av pårørende?

G. Politi - Sorgen

Fortell. Beskriv. Utdyp. Forklar.

- Hvilken kjennskap har politiet om sorg?
- Hvilken kjennskap har du om sorg?
- Tror du at politiets oppfølging av pårørende kan påvirkes deres sorg?
- På hvilken måte i så fall?

- Tror du at de politifolkene som formidler dødsbudskapet og de som blir pårørendekontakter «pynter» på sannheten for å spare de pårørende for grufulle detaljer rundt dødsfallet - Eller er det slik at politiet gir alle fakta om det som har skjedd, uavhengig av hvor grufulle detaljene måtte være?
- Tror du at faktaopplysninger, eller eventuelle tilbakeholdt faktaopplysninger vil påvirke de pårørendes sorg på noe måte?
- Tror du det har noe å si for de pårørendes sorgbearbeidelse om det er politiet som tar kontakt for å gi informasjon i oppfølgingen, kontra det motsatt med at det er de pårørende som tar kontakt?
- Om de pårørende ønsker å se den døde, hvilke anbefalinger gir politiet da?
- Om det blir syning av den døde, hvordan foregår dette?
- Tar politiet initiativ til å være med de pårørende til det stedet hvor dødsfallet skjedde, for dertil å forklare hva politiet vet om saken?

H. Politi - Hvilken oppfølging trenger de pårørende fra politiet

Fortell. Beskriv. Utdyp. Forklar.

- Er politiets sin oppfølging av pårørende i dag god?
- Hva er bra med politiets oppfølging i dag?
- Hva er ikke bra med politiets oppfølging i dag?
- Hva kan politiet gjøre for å gjøre oppfølgingen enda bedre om det er et behov for det?
- Hvilken oppfølging tror du de pårørende trenger fra politiet?
- Er kompetansen blant dem som håndterer pårørende god nok i dag?
- Hvilken kompetanse bør økes om den ikke er god nok?
- Mener du politiet har et ansvar ifht de pårørendes sorgbearbeidelse?
- Er det noe vi ikke har snakket om som du mener er viktig ifht politiets oppfølging av pårørende?

4. Politi - Oppsummering og avslutning

- Oppsummering (10-15 minutter)
- Oppsummerer hele intervjuet, og gå gjennom de viktigste punktene som kom fremkom gjennom intervjuet. Spør om jeg har forstått riktig, der det er usikkerhet, for å unngå misforståelser.
- Er det noe gjennom dette intervjuet du mener jeg har glemt å spørre om, eller som jeg burde ha spurt om?

- Ønsker du å legge noe mer til utenom det som allerede er sagt?
- Viktig å gi en påminnelse om etikken rundt forskning, anonymisering, mulighet for å gjennomlese intervjuet, samt at intervjuobjektet når som helst kan trekke tilbake samtykke om å delta. Da sletter vi alt fra intervjuet.
- Takke intervjuobjektet for at dem var villig til å delta med sine erfaringer i prosjektet

Stopp lydopptak